#1

απρίλης 14

basse classe

ΔΕΥΑΠ

τυπώθηκε τον Απρίλη 2014
σε 1000 αντίτυπα
και διακινείται χωρίς αντίτιμο,
με ελεύθερη οικονομική συνεισφορά

Editorial

Η συνάφεια θεωρίας και πράξης δεν παύει ποτέ να είναι ένα από τα βασικότερα διακυβεύματα των απελευθερωτικών διεργασιών. Δίχως να υπονομεύεται η αυταξία τους, είναι το πεδίο του συσχετισμού τους που διαμορφώνει δυναμικά τους όρους και τις δυνατότητες του αγώνα ενάντια στην καταπίεση και την εκμετάλλευση. Η ανάλυση είναι απαραίτητη για τη σύνθεση, η σύνθεση είναι απαραίτητη για τη δράση και η τελευταία ανατροφοδοτεί την όλη διαδικασία.

Στο πλαίσιο αυτό, η διαρκής αλληλεπίδραση λόγου και δράσης αποτελεί μόνιμο ζητούμενο. Στα 18 χρόνια της ύπαρξής της, η συλλογικότητά μας έχει προχωρήσει κατά καιρούς σε μία σειρά από εκδόσεις έντυπου υλικού, θεματικών ή ευρύτερων περιεχομένων, αδιαχώριστα από τη δράση μας. Ζητήματα κεντρικής πολιτικής διαχείρισης, εκεί όπου συμπυκνώνεται η κρατική και καπιταλιστική λειτουργία, είναι αδιαμφισβήτητα πεδία ανάλυσης και εμβριθούς ενασχόλησης για την ανίχνευση των κυριαρχικών ρηγματώσεων. Ταυτόχρονα, η δραστηριοποίηση όχι μόνο σε κεντρικό επίπεδο αλλά και σε γειτονιές με έντονους ταξικούς προσδιορισμούς, κοινωνικές αντιθέσεις και ιστορικές παρακαταθήκες αντιστάσεων ανέδειξε και τη σημασία που

έχει η πρόσληψη (ή και η άρνηση) των κυριαρχικών προσταγών στην προοπτική υπονόμευσης της αναπαραγωγής τους στην καθημερινή ζωή. Η αποτύπωση κάθε φορά της προσωπικής-κοινωνικής-πολιτικής εμπειρίας -ως επεξεργασμένου βιώματος κι όχι ως στατικής αυτοαναφορικότητας- είναι αναπόσπαστο τμήμα μιας ευρύτερης χειραφετητικής κίνησης, που δημιουργεί κοινωνικά γεγονότα και παίρνει θέση στον κοινωνικό/ταξικό ανταγωνισμό, αποτελώντας πρόταση σύνθεσης και εμβάθυνσης στα κρίσιμα ζητήματα που ανοίγονται σε κάθε συγκυρία. Πρόταση για μία διεργασία ανάλυσης σε μόνιμη διαλεκτική σχέση με τη δράση.

Η παρούσα έκδοση εκκινεί μία νέα απόπειρα παραγωγής λόγου, αντλώντας δεδομένα από τα σημεία συνάρθρωσης της κυριαρχίας (θεσμοί, δομές και μηχανισμοί εξουσίας), αλλά και από τα πεδία των τριβών της με τους «από κάτω» (περιφέρεια, γειτονιές και μοριακότητες). Όπως συνάγεται από όλα τα παραπάνω, η περιοδική αυτή έκδοση δεν αποσκοπεί στην κατάθεση ενός κλειστού θεωρητικού πλαισίου, αλλά στη συνεισφορά ενός λόγου επίκαιρου αλλά όχι εφήμερου, επεξεργασμένου αλλά όχι αναγκαία ολοκληρωμένου, θεματικού αλλά όχι μονοδιάστατου. Ζητούμενο η συμβολή στην κατανόηση της ιστορικής μας συνθήκης για την εμβάθυνση και των άπλωμα των αντιστάσεων και της αλληλεγγύης ενάντια στις επιθέσεις του συστήματος.

Η εξέλιξη της καπιταλιστικής συσσώρευσης, με όλες τις φάσεις που αυτή εμπεριέχει, επικαθορίζει και επικαθορίζεται από την κοινωνική πραγματικότητα, είτε αυτή αφορά στις καπιταλιστικές μητροπόλεις είτε την περιφέρειά τους. Έτσι, αντιμετωπίζουμε τον καπιταλισμό όχι ως ένα διαχωρισμένο μοντέλο οικονομικής οργάνωσης, αλλά ως μια ροή κοινωνικών και εμπορευματικών σχέσεων εκμετάλλευσης, καταπίεσης και αλλοτρίωσης, με πολιτικά, ιδεολογικά και οικονομικά περιεχόμενα. Παράλληλα, διερευνούμε όλες τις πτυχές και το βάθος στο οποίο φτάνει η χειραγώγηση της κυριαρχίας, από τη γενική κοινωνική διάσταση μέχρι τις μοριακές εκδοχές της, αφού αμφότερες δεν αποτελούν αποκλειστικά πεδία άσκησης εξουσίας αλλά επίσης πεδία ξεδιπλώματος, ζύμωσης και όσμωσης των αντιστάσεων. Υπό αυτό το πρίσμα, έχει σημασία να ανιχνεύσουμε την τρέχουσα περίοδο της συστημικής κρίσης -με όλες τις δομικές της ανακατατάξεις- στην πολυσχιδή της διάδραση με όλες τις εκδηλώσεις της κοινωνικής ζωής. Σε μία τόσο σύνθετη προσπάθεια δε θα μπορούσε παρά να γίνεται η χρήση των αναλυτικών και θεωρητικών εκείνων εργαλείων που κρίνονται χρήσιμα για τη διεξοδική προσέγγιση των ζητημάτων, δίχως αυτό να σημαίνει ότι ασπαζόμαστε κάθε φορά και το ιδεολογικό ή προταγματικό πλαίσιο από το οποίο απορρέουν. Επιπλέον, η πολυπλοκότητα και οι διακλαδώσεις των εκάστοτε εξουσιαστικών πλεγμάτων προβάλλονται και στην αποτύπωσή τους μέσω του λόγου, καθιστώντας πολλές φορές αναγκαία τη χρήση μίας σύνθετης γραφής, προκειμένου σε κάθε επιμέρους υπόθεση να φωτίζονται και οι ιδιαίτερες αποχρώσεις της.

Η θεματολογία του πρώτου τεύχους αναπόφευκτα επικεντρώθηκε σε κεντρικά ζητήματα που άπτονται της συστημικής επίθεσης που συντελείται τα τελευταία χρόνια στον ελλαδικό χώρο -ωστόσο κάθε άλλο παρά καινοφανή είναι ιστορικά. Πρόκειται για μία σειρά θεματικών που καταπιάνονται με αναγνώσεις των συστημικών κα-

τευθύνσεων και μετατοπίσεων, των ιδεολογικών, πολιτικο-νομικών και ιστορικών τους εργαλείων και αναγωγών καθώς και με κεντρικά ζητήματα που άπτονται της διαμόρφωσης ενός νέου ολοκληρωτισμού όπως η πριμοδότηση, η διαχείριση αλλά και οι απολήξεις του νεοφασιστικού φαινομένου.

Σε μία προσπάθεια κατανόησης της συνολικότερης μετατόπισης του κυριαρχικού πλαισίου, της κοινωνικής του πρόσληψης και των νέων δεδομένων που διαμορφώνονται στον κοινωνικό/ταξικό ανταγωνισμό, κατατίθενται αρχικά δύο αλληλοσυμπληρούμενα κείμενα πάνω στο «καθεστώς έκτακτης ανάγκης», το οποίο έχει επιβληθεί από τα μέσα του 2010. Το πρώτο κείμενο παρουσιάζει μία επισκόπηση της τρέχουσας εκδοχής του στην εγχώρια πραγματικότητα, ενώ το δεύτερο συνδέει την παρούσα συγκυρία με ιστορικές αντιστοιχήσεις στη βάση της κοινωνικής και κινηματικής της ενσωμάτωσης. Εν συνεχεία, γίνεται μία αναφορά πάνω στις φασίζουσες μεθοδεύσεις της κυριαρχίας μέσω των πρόσφατων εκφάνσεων του «κρατικού αντιφασισμού» και διατυπώνονται τα χαρακτηριστικά ενός ριζοσπαστικού αντιφασισμού. Ακολούθως, παρουσιάζεται ένα ιστορικό πλαίσιο πάνω στη «θεωρία των δύο άκρων», μία δοκιμασμένη κυριαρχική αφήγηση που απονοηματοδοτεί και εγκληματοποιεί τους κοινωνικούς/ταξικούς αγώνες και που αναζωπυρώθηκε έντονα τα δύο τελευταία χρόνια στο ελληνικό κράτος. Τέλος, το κείμενο αυτό ακολουθείται από μία θεσμική, νομική, πολιτική και ιδεολογική ανάλυση του πεδίου στο οποίο εφαρμόζεται η θεωρία αυτή.

Η αποδόμηση της κυρίαρχης ιδεολογίας και η δράση ενάντια σε κάθε της υλικότητα προϋποθέτει την όσο το δυνατόν βαθύτερη αντίληψή τους. Η δυσκολία στην πρόσληψη ενός τόσο εχθρικού κόσμου μπορεί να επιφέρει διάφορα ενδεχόμενα λάθη, αλλά συγχρόνως γονιμοποιεί και ένα φάσμα επιλογών σύγκρουσης, ανοίγματος περασμάτων και δυνατοτήτων, ανασύνθεσης του κοινωνικού σε ελευθεριακή βάση. Γι αυτό και η διαρκής θεωρητική αναζήτηση και κριτική, σε συνδυασμό με τον απολογισμό της δράσης, αποτελεί μια απαραίτητη σύζευξη, μέσα σε μία ατέρμονη διαλεκτική διαδικασία προς την καταστροφή κάθε εξουσίας και τη δημιουργία χειραφετητικών και αλληλέγγυων σχέσεων.

Απρίλης 2014

Αναρχικές-οι από τις δυτικές συνοικίες της Αθήνας και του Πειραιά

καθεστώς έκτακτης ανάγκης

Μια σύντομη προσέγγιση

«Κατάσταση έκτακτης ανάγκης» σημαίνει (θεσμική) μετατροπή της εξαίρεσης σε κανόνα. Σημαίνει ταχύτατη και αιφνιδιαστική αναίρεση των προηγούμενων «ισορροπιών» (που κρίνονται πλέον αντιλειτουργικές από την κυριαρχία) και εδραίωση ενός νέου κανονιστικού πλαισίου. Αυτό ακριβώς, δηλαδή, που ζούμε την τελευταία τετραετία με την εφαρμογή του «δόγματος του σοκ»: με τα μνημόνια, τα μεσοπρόθεσμα, τους εφαρμοστικούς νόμους, τα πολυνομοσχέδια, τις δανειακές συμβάσεις και την αντίστοιχη όξυνση της ιδεολογικής και κατασταλτικής επίθεσης των κυριαρχικών μηχανισμών. Χαρακτηριστική είναι η πρόβλεψη ήδη από το πρώτο μνημόνιο ότι ο υπουργός οικονομικών μπορεί να εκδίδει διατάγματα για μείζονα και επιτακτικά ζητήματα, να αναιρεί ή να εφαρμόζει αποφάσεις και να επανεξετάζει την ερμηνεία στην εφαρμογή των νομοθετημάτων, χωρίς προηγούμενη κοινοβουλευτική έγκριση.

Δεν πρόκειται για κυριαρχική «εκτροπή» αλλά για μια βίαιη (μη συναινετική) διαδικασία καταστροφής-ανοικοδόμησης-επαναρρύθμισης των κοινωνικών σχέσεων, που μετατρέπει σε τετριμμένο το μέχρι πρότινος εξαιρετικό. Πάντα με σκοπό τη διατήρηση της ισχύουσας τάξης πραγμάτων ως «νέα τάξη πραγμάτων». Πρόκειται για την ανάδυση ενός σύγχρονου ολοκληρωτισμού, που στο όνομα εξαιρετικών-έκτακτων-προσωρινών περιστάσεων όπως η «κρίση», διαμορφώνει τη σταθερή αναγνώριση του κοινωνικού χωροχρόνου ως πεδίο διαρκούς συναγερμού και μόνιμης επιφυλακής και κατ' επέκταση νέες ποιότητες κοινωνικών αντανακλαστικών και αυτοματισμών. Περιστάσεις, οι οποίες εμφανίζονται τόσο ως απρόβλεπτα φυσικά φαινόμενα (όπως οι τυφώνες) όσο και ως πολεμικές καταστάσεις που θα επιφέρουν

αναπόφευκτα πολλά θύματα και που χρειάζονται «ικανούς στρατηγούς» (βλ. κυβερνήτες) για το συντομότερο δυνατό ξεπέρασμά τους.

Η «κατάσταση έκτακτης ανάγκης» μπορεί να έχει τη μορφή σαρωτικών «πραξικοπηματικών» νομοθετικών πράξεων, οικονομικών και θεσμικών αναδιαρθρώσεων και της κατασταλτικής τους υπεράσπισης, όπως τα τελευταία χρόνια στον ελλαδικό χώρο. Μπορεί όμως να εκδηλωθεί και ως κήρυξη πολέμου ή επιβολή στρατιωτικού νόμου (απαγόρευση κυκλοφορίας, χρήση του στρατού κλπ). Σε αντίθεση με πολλές χώρες της καπιταλιστικής περιφέρειας όπου αντίστοιχα προγράμματα στο παρελθόν εφαρμόστηκαν με την εγκαθίδρυση στρατιωτικών καθεστώτων, στο δυτικό κόσμο μέχρι στιγμής η επιβολή ενός δικτατορικού μοντέλου δε φαίνεται να προκρίνεται και το «καθεστώς έκτακτης ανάγκης» έχει τη μορφή μικρών κυλιόμενων εστιασμένων πραξικοπημάτων (Σκουριές Χαλκιδικής, εστίες ανομίας κ.α.), με παράλληλη υπερσυγκέντρωση εξουσιών στην εκτελεστική εξουσία, διακυβέρνηση μέσω διαταγμάτων (υπαγορευμένων από τα ευρωπαϊκά και υπερατλανικά διευθυντήρια), στρατιωτική αντιμετώπιση-διαχείριση των απεργιών και κάθε κοινωνικού αγώνα.

Οι σύγχρονες δυτικές δημοκρατίες μετατρέπονται με γοργό ρυθμό σε ένα υβριδικό σύστημα διακυβέρνησης, που δεν αντιστοιχεί ούτε στις φιλελεύθερες αστικές δημοκρατίες ούτε στις δικτατορίες και τα φασιστικά καθεστώτα του παρελθόντος. Πρόκειται για μια διασταύρωση της ουσίας του ολοκληρωτισμού με τις διαδικασίες της δημοκρατικής διαχείρισης και τα προσχήματά της.

Ελληνική περίπτωση

23 Απρίλη 2010, με πρωθυπουργικό διάγγελμα από το (επικοινωνιακά επιλεγμένο) ακριτικό Καστελόριζο, κηρύσσεται στον ελλαδικό χώρο «κατάσταση έκτακτης ανάγκης», με επίκληση της «κρίσης δημοσιονομικού χρέους», ως προϋπόθεση για την εισαγωγή στην εποχή των μνημονίων και την επιβολή των διαδοχικών σαρωτικών πακέτων μέτρων. Στις 5 Μαΐου 2010, εν μέσω τεράστιων κοινωνικών αντιδράσεων, διαδηλώσεων και συγκρούσεων, θα ψηφιστεί το πρώτο μνημόνιο. Θα ακολουθήσουν τα μεσοπρόθεσμα, οι εφαρμοστικοί νόμοι, τα πολυνομοσχέδια, οι δανειακές συμβάσεις, τα επόμενα μνημόνια, το «κούρεμα» των αποθεματικών των ασφαλιστικών ταμείων και άλλων δημόσιων οργανισμών με ανακεφαλαιοποίηση μόνο των τραπεζών, οι πράξεις νομοθετικού περιεχομένου σε ένα μόνο άρθρο, οι διαρκείς ανανεώσεις του πολιτικού προσωπικού και των κυβερνητικών επιτελείων. Από το «κοινοβουλευτικό πραξικόπημα» της συγκυβέρνησης ΠΑΣΟΚ-ΝΔ-ΛΑΟΣ τον χειμώνα του 2011-12, με πρωθυπουργό έναν επιφανή εκπρόσωπο του τραπεζιτικού κεφαλαίου (τον Λουκά Παπαδήμο), μέχρι τις διπλές εκλογές του Μάη και Ιούνη 2012, τον νέο κυβερνητικό συνασπισμό με κεντρικό πόλο το ακροδεξιό επιτελείο της ΝΔ, την ανάδειξη του ΣΥΡΙΖΑ σε αξιωματική αντιπολίτευση και την είσοδο στο κοινοβούλιο της ΔΗΜΑΡ, των Ανεξάρτητων Ελλήνων και των νεοναζί της Χρυσής Αυγής.

Την τελευταία τετραετία, η εγχώρια και υπερεθνική κυριαρχία επιβάλλει με καταιγιστικό ρυθμό μέτρα, πολλά από τα οποία επεδίωκε εδώ και 25 χρόνια με αποτυχημένες ή βραδυπορούσες αναδιαρθρώσεις λόγω των κοινωνικών αντιστάσεων και του περίφημου «πολιτικού κόστους». Κάθε κατάκτηση ξεχερσώνεται. Τα πάντα τίθενται προς λεηλασία. Οι «θεραπευτές» σπέρνουν ανθρώπινα συντρίμμια με σκοπό να «ανοικοδομήσουν» την κοινωνία πάνω σε νέες βάσεις πιο πειθαρχικές, επωφελείς και αποδοτικές για τους ίδιους. Ακόμα και τα τελευταία δημοκρατικά προσχήματα έχουν πλέον καταρρεύσει. Κάτω από το διάτρητο κέλυφος της αστικής/κοινοβουλευτικής/αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας αναδύεται η ωμότητα της απολυταρχίας του κράτους, του κεφαλαίου και των υπερεθνικών μηχανισμών κυριαρχίας.

Οικονομικά, η καπιταλιστική επέλαση είναι πρωτόγνωρη. Τα κεφάλαια συγκεντροποιούνται και η αστική τάξη «εκκαθαρίζεται», με διάφορα πλεονάζοντα, λιμνάζοντα ή αντιπαραγωγικά κεφάλαια να απαξιώνονται. Όλο και περισσότερος πλούτος συγκεντρώνεται σε όλο και λιγότερα χέρια, σε μια γεωμετρική αύξηση των κοινωνικών ανισοτήτων. Μεγάλα κομμάτια της μεσαίας τάξης υποτιμούνται και προλεταριοποιούνται. Η κοινωνική βάση των «από κάτω» διευρύνεται, λεηλατείται και συνθλίβεται, στο πλαίσιο μιας σαρωτικής ταξικής επίθεσης που έχει τον χαρακτήρα κοινωνικού ολοκαυτώματος. Από τις στρατιές των ανέργων (που, μόνο με βάση τα επίσημα στοιχεία, ξεπερνούν το 1,5 εκατομμύριο του εγχώριου «ενεργού πληθυσμού»), μέχρι τα ευρωπαϊκά επιδοτούμενα 5μηνα προγράμματα-κοροϊδία διαχείρισης-ανακύκλωσης της ανεργίας. Από την εξαΰλωση του βασικού μισθού, των αποζημιώσεων απόλυσης, των κατώτερων και επικουρικών συντάξεων, την «απελευθέρωση» των μαζικών απολύσεων, την κατάργηση των δώρων σε συνταξιούχους και δημόσιους υπαλλήλους και των Συλλογικών Συμβάσεων Εργασίας (σημαντική μείωση όλων των μισθών και υπογραφή ατομικών συμβάσεων εργασίας), μέχρι την πλήρη ελαστικοποίηση και επισφάλεια στις εργασιακές σχέσεις, με εκτεταμμένη εφαρμογή της «μερικής απασχόλησης» και της «εκ περιτροπής εργασίας» στον ιδιωτικό τομέα, της «εφεδρείας» στο δημόσιο τομέα και της ψήφισης του άρθρου 99 που παρέχει τη δυνατότητα πτώχευσης σε εταιρείες χωρίς την υποχρέωση αποπληρωμής των δεδουλευμένων στους εργαζομένους τους. Από την αφαίμαξη μέσω του «κουρέματος» των αποθεματικών των ασφαλιστικών ταμείων, μέχρι την απόσυρση του κράτους και της κεφαλαιουχικής συμμετοχής (μέσω της φορολογίας) από τους τομείς κοινωνικής αναπαραγωγής (σύστημα υγείας, εκπαίδευσης, κοινωνικός τουρισμός, κ.α.) με ταυτόχρονη ιδιωτικοποίηση και εμπορευματοποίηση των συγκεκριμένων αγαθών-υπηρεσιών. Από την κατάργηση κάθε κοινωνικής υπηρεσίας-παροχής από την τοπική αυτοδιοίκηση λόγω περικοπής της κρατικής χρηματοδότησης και της αδυναμίας ανταπόκρισης με δικούς της πόρους (δημοτικά ιατρεία, δραστηριότητες και χώροι άθλησης, μαθήματα ζωγραφικής, χορών, μουσικών οργάνων κ.α.), μέχρι την εγκατάλειψη της πολιτικής του χαμηλού εισιτηρίου και της κρατικής επιχορήγησης στα μέσα μαζικής μεταφοράς. Από τη φοροεπιδρομή που επιβάλλει κάθε είδους χαράτσια μέσω των άμεσων και έμμεσων φόρων, μέχρι την αναδιανομή προς τα κάτω των φορολογικών βαρών για τη συντήρηση ενός κρατικού μηχανισμού μόνο διοικητικών και κατασταλτικών αρμοδιοτήτων χωρίς ίχνος κοινωνικής «ανταπόδοσης». Πόσο αδιαπραγμάτευτες είναι αυτές οι πολιτικές για τα εγχώρια και υπερε-

θνικά κέντρα οικονομικής και πολιτικής εξουσίας, προκύπτει και από πρόσφατες τοποθετήσεις οικονομικών στελεχών του ΣΥΡΙΖΑ ότι αν αναλάβει το κόμμα τους τη διακυβέρνηση θα εστιάσουν σε δράσεις και επιχορηγήσεις για τη στήριξη και τόνωση της λεγόμενης «κοινωνικής» ή «παράλληλης οικονομίας» (εναλλακτική οικονομία, συνεταιριστικές επιχειρήσεις, δίκτυα παραγωγών, δίκτυα ανταλλαγών, τράπεζες χρόνου κ.α.). Πρόκειται για άλλη μια κραυγαλέα «προσαρμογή» στον κυβερνητισμό, με μηνύματα προς την άρχουσα τάξη ότι δε θα πειράξουν τα προνόμια και τις επιλογές της, αλλά θα προσπαθήσουν (χωρίς να αγγίξουν τον πυρήνα των εφαρμοσμένων πολιτικών) να βοηθήσουν και να τονώσουν τον λεγόμενο κοινωνικό παράγοντα με παράλληλες ενέργειες.

Πολιτικά, η περίφημη αστική-φιλελεύθερη μυθολογία περί διάκρισης των εξουσιών (νομοθετική, εκτελεστική, δικαστική) αποκαλύπτεται και καταρρέει, με τη νομοθετική (κοινοβούλιο) και δικαστική εξουσία να ενσωματώνονται όλο και πιο δεσμευτικά στην εκτελεστική εξουσία (κυβέρνηση) και την αστυνομία να αναδεικνύεται στον κυρίαρχο θεσμό κοινωνικής διαχείρισης (η πρόσφατη απόφαση του ΣτΕ για επιστροφή των κρατήσεων από το καλοκαίρι του 2012 στα σώματα ασφαλείας και τους στρατιωτικούς, με τη δικαιολόγηση ότι αποτελούν πυλώνα του κράτους, αντιστοιχεί ευθέως στις πρόσφατες κυβερνητικές διακηρύξεις περί «αποκατάστασης των αδικιών προς τους ένστολους» και όχι κάποιο δικαστικό πραξικόπημα ή πρωτοβουλία, το ίδιο και η επιστροφή περικοπών που είχε γίνει στους δικαστικούς). Αυτή η ενσωμάτωση, βέβαια, της νομοθετικής και δικαστικής εξουσίας στην εκτελεστική δεν πραγματοποιείται στο πλαίσιο μιας ηγεμονικής ενίσχυσης των δυνατοτήτων άσκησης πολιτικής από την πλευρά των κυβερνητικών επιτελείων αλλά για την αποτελεσματικότερη εφαρμογή των υποδεδειγμένων πολιτικών, οι οποίες σχεδιάζονται και αποφασίζονται από τα ευρωπαϊκά (ΕΕ, Ευρωπαϊκή Τράπεζα, Κομισιόν) και υπερατλαντικά διευθυντήρια εξουσίας (ΗΠΑ, ΔΝΤ). Δεδομένης της πλήρους μετατροπής των κυβερνητών σε εντολοδόχους των υπερεθνικών επιτελείων (των περίφημων «δανειστών»), πέρα από τις καταγέλαστες δηλώσεις περί σκληρών μαχών και διαπραγματεύσεων, η κρίση νομιμοποίησης του κοινοβουλευτισμού, του πολιτικού συστήματος και του κομματικού στερεώματος είναι βαθύτατη και η απαξίωση των πολιτικών πλήρης. Διεργασία, που μετά από μια διετία εκτεταμένης αμφισβήτησης και κινητοποιήσεων, τροφοδότησε τις «φούσκες» της ξαναζεσταμένης και κακέκτυπης σοσιαλδημοκρατίας του ΣΥΡΙΖΑ και της τραμπούκικης-δολοφονικής-εθνικιστικής-ρατσιστικής-φασιστικής χρυσής αυγής. Από τα γιουχαΐσματα και το κυνήγι βουλευτών περάσαμε στη «ματαιότητα και αποσπασματικότητα» αυτών των ενεργειών, στο «δεν είμαστε όλοι ίδιοι», σε μια προσπάθεια παλινόρθωσης του κομματικού στερεώματος και του κοινοβουλευτισμού. Παλινόρθωση η οποία περνάει και μέσα από τη δημιουργία νέων κομμάτων και κομματιδίων για τη συγκράτηση και το μάντρωμα των διαρροών από πολιτικούς σχηματισμούς, που αν καλεστούν να στηρίξουν ή να συγκυβερνήσουν θα το πράξουν. Όπως έκανε ήδη το ΛΑΟΣ και η ΔΗΜΑΡ, όπως θα κάνουν εφόσον χρειαστεί οι Ανεξάρτητοι Έλληνες και άλλοι. Η κρίση συναίνεσης και αντιπροσώπευσης επιχειρείται να καλυφθεί με διαρκείς ανανεώσεις προσώπων, κομμάτων, κυβερνητικών σχηματισμών και επιτελείων, όποτε χρειάζεται, όσο συχνά χρειάζεται, ακόμα και με διαρκείς εκλογές, για να προκύπτει

η απάτη της «νωπής λαϊκής εντολής» ώστε να μπορούν να συνεχίζονται οι ισοπεδωτικές πολιτικές μέσα από διαδοχικές πιστώσεις χρόνου. Όσο για τους εργατοπατέρες και τις συνδικαλιστικές τους γραφειοκρατίες έχουν περιθωριοποιηθεί πλέον όχι μόνο στην κοινωνική-ταξική συνείδηση αλλά και από τα κέντρα οικονομικής και πολιτικής εξουσίας, αφήνοντας πίσω τους τα ερείπια της αδυναμίας ταξικής οργάνωσης, συντονισμού και αντεπίθεσης λόγω της μακροχρόνιας επιζήμιας κηδεμονίας και μεσολάβησής τους, στο πλαίσιο του αμφισβητούμενου πλέον και από τα ευρωπαϊκά επιτελεία κορπορατικού μοντέλου κοινωνικής διάρθρωσης-διαπραγμάτευσης κράτους-εργοδοτικών συνδέσμων-συνδικαλιστικών ενώσεων.

Επικοινωνιακά, τα ΜΜΕ έχουν αναδειχθεί -χωρίς φτιασιδώματα πλέον- σε φερέφωνα και εκπροσώπους τύπου της εγχώριας και διεθνούς κυριαρχίας, έχοντας αναλάβει τον ρόλο της κοινωνικής καλλιέργειας ενοχών («φταίμε κι εμείς για τις παθογένειες τόσων χρόνων», «είμαστε συνυπεύθυνοι για την κατάντια της χώρας» κλπ) και της τρομοκράτησης του πληθυσμού με διαρκή ψευτοδιλήμματα («μνημόνια ή χρεοκοπία», «ανταπόκριση στις δεσμεύσεις μας και ψήφιση νέων μέτρων ή δεν εκταμιεύεται η επόμενη δόση», «αποδοχή της δανειακής σύμβασης και των νέων μέτρων ή έξοδος από το ευρώ» κλπ). Τώρα τελευταία ανέλαβαν και το ρόλο της «κοινωνικής αντιπολίτευσης» ενάντια στην τρόικα στο πλάι της κυβέρνησης, προσπαθώντας να ανακτήσουν και αυτά τμήμα του χαμένου τους κύρους και να επιβεβαιώσουν για άλλη μια φορά το ρόλο τους ως κυρίαρχος μεσολαβητικός-χειραγωγικός μηχανισμός της εξουσίας: «δεν αντέχει άλλο η χώρα και η κοινωνία», «πρέπει να αναγνωριστεί η προσπάθεια και να περάσουμε σε ανάπτυξη», «φαίνεται πλέον φως στο τούνελ» κ.α. Τα μέσα μαζικής εξαπάτησης συγκεντροποιούνται με εκκαθάριση των μη ανταγωνιστικών ή άχρηστων πλέον για την κυριαρχία ιδεολογικών κεφαλαίων, ενώ ο κρατικός ραδιοτηλεοπτικός φορέας (βασικό εργαλείο κυβερνητικής προπαγάνδας και βολέματος ημετέρων) κρίθηκε πλέον άχρηστος και κοστοβόρος και καταργήθηκε σε μια νύχτα. Η εξελισσόμενη συγχώνευση κράτους-οικονομίας περιστέλλει φαινομενικά την κρατική φωνή σε ένα μόνο κανάλι υποτυπώδους λειτουργίας, ωστόσο αυτή εκφράζεται στο ακέραιο από τα ιδιωτικά ΜΜΕ, τα οποία ελέγχονται από ομάδες συμφερόντων με άμεση πρόσβαση στο κράτος και άμεσο συσχετισμό με τις κυβερνήσεις. Οι μηχανές της εικόνας οργανώνουν την πνευματική ένδεια, τα τηλεοπτικά δελτία και διαγγέλματα μοιάζουν με πολεμικά ανακοινωθέντα ενώ ο περίφημος «πλουραλισμός» και η περιβόητη «πολυφωνία» συρρικνώνονται -μέσα από τον εκτοπισμό, τον περιορισμό ή την εκπειθάρχηση των όποιων «διαφορετικών φωνών»- σε μία και μόνη φωνή, αυτή που προστάζει ησυχία και υπακοή.

Κατασταλτικά, ένας αστυνομικός στρατός κατοχής έχει απλωθεί σαν δίχτυ απ' άκρη σ' άκρη στις μεγαλύτερες πόλεις της επικράτειας, στρατιωτικές μονάδες εκπαιδεύονται στην αντιμετώπιση εξεγερμένου πλήθους, οι απεργίες ολόκληρων κλάδων αντιμετωπίζονται με επιστράτευση (στρατιωτική διαχείριση) και οι κοινωνικές κινητοποιήσεις με τόνους χημικών, επιθέσεις, ξυλοδαρμούς και αθρόες συλλήψεις από τις ειδικές μονάδες «αποκατάστασης της τάξης». Οι αρμόδιες κρατικές υπηρεσίες εργάζονται εντατικά για την αντιμετώπιση των «υποτελών-επικίνδυνων τάξεων»,

για την παρακολούθηση, καταγραφή, καταστολή και ποινικοποίηση του «εσωτερικού εχθρού», για την πάταξη των κοινωνικών συγκρούσεων και ταραχών, για την εξαφάνιση των απεργιών και των κοινωνικών αντιδράσεων. Το δόγμα «μηδενικής ανοχής» απέναντι στους παρίες και τους ταραξίες έχει γίνει το νέο συντακτικό της εξουσίας και ένα νέο ιδιώνυμο προβάλλει κατά των ακηδεμόνευτων και ρηξικέλευθων εστιών και επιλογών αγώνα. Τελευταία εκδήλωση αυτής της κυριαρχικής κατεύθυνσης αποτελούν οι αστυνομικές εισβολές-«έλεγχοι» σε σπίτια αναρχικών και άλλων αντικαθεστωτικών με πρόσχημα την αναζήτηση του Χριστόδουλου Ξηρού, η δημιουργία ειδικής φυλακής για όσους έχουν κατηγορηθεί ή καταδικαστεί με το άρθρο 187Α του ποινικού κώδικα (σύσταση και συμμετοχή σε τρομοκρατική-εγκληματική οργάνωση), ο προσανατολισμός είτε για τη νομοθετική στέρηση των αδειών εξόδου σε όσους έχουν καταδικαστεί για υποθέσεις ένοπλης δράσης είτε για την παροχή αδειών με την προϋπόθεση της αποδοχής ειδικού «βραχιολιού» 24ωρης ηλεκτρονικής παρακολούθησης του σήματος-θέσης μέσω δορυφόρου. Μέτρα, που όπως πάντα, θα επεκταθούν σταδιακά και σε άλλες κατηγορίες κρατουμένων και πολιτικών αντιπάλων του καθεστώτος, δεδομένου ότι το άρθρο 187Α αποδίδεται ως κατηγορία σε πολλές περιπτώσεις συλληφθέντων από ποικίλους κοινωνικούς-ταξικούς αγώνες με δυναμικά χαρακτηριστικά ενώ η δυνατότητα επιβολής ηλεκτρονικού «βραχιολιού» έχει ήδη νομοθετηθεί -ακόμα και ως περιοριστικός όρος αντί της προφυλάκισης- αλλά η εφαρμογή του προσκρούει μέχρι στιγμής στο υψηλό κόστος.

Πρόκειται για τη διάρρηξη του «κοινωνικού συμβολαίου» της μεταπολίτευσης και των κοινωνικών συμβάσεων-συναινέσεων που το συνόδευαν: δημοκρατικά δικαιώματα (κοινωνικά/πολιτικά/συνδικαλιστικά), σταθερή και εξασφαλισμένη εργασία και εισόδημα, ένα έστω υποτυπώδες σύστημα δημόσιας εκπαίδευσης και υγειονομικής περίθαλψης, εγκαθίδρυση των αξιών του καταναλωτισμού, της εξατομίκευσης και του πλουτισμού, κοινωνική ειρήνη και ύφεση του ταξικού ανταγωνισμού μέσω της εξαπάτησης, της ύπνωσης ή της εξαγοράς των συνειδήσεων και των πολυποίκιλων ανταλλαγμάτων (καριερισμός, κοινωνική ανέλιξη, αγοραστική δύναμη, τραπεζικά δάνεια, κάθε είδους ρουσφέτια και μαζικές προσλήψεις με κομματικό μέσο στο δημόσιο κλπ). Πρόκειται για τη μετάβαση σε ένα νέο μοντέλο κυριαρχίας πιο επιθετικό, πιο αυταρχικό, πιο αδηφάγο. Και γι’ αυτή τη ραγδαία μετάβαση ήταν απαραίτητη η επιβολή ενός «καθεστώτος έκτακτης ανάγκης» στο όνομα της «εθνικής σωτηρίας», της «διάσωσης της πατρίδας».

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο αναδείχτηκαν και προωθήθηκαν και οι νεοναζιστικές-παρακρατικές δυνάμεις, που δε θα μπορούσαν να επιτελέσουν στο ακέραιο το καθεστωτικό τους καθήκον ως περιθωριακές ομάδες χωρίς κοινοβουλευτική εκπροσώπηση. Το συστημικό μέτωπο διευρύνθηκε για να συμπεριλάβει κάθε μορφή υπεράσπισης των κυριαρχικών δομών. Ο κοινωνικός εκφασισμός υποδαυλίστηκε από τη θεσμική μετατόπιση της αστικής δημοκρατίας για να αποτελέσει την κοινωνική βάση αποδοχής τής πιο σκληρής εκπειθάρχησης και ένα σημείο αναφοράς της ιδεολογικής αναπαραγωγής του συστήματος, σύμφωνα με το οποίο θα ρυθμίζονται οι επιμέρους συνιστώσες του. Οι εκδηλώσεις ρατσιστικού μίσους και επιθέσεων

πριμοδοτήθηκαν από την ίδια την εξουσία (αντιμεταναστευτικές πολιτικές, «ξένιος δίας», στρατόπεδα συγκέντρωσης μεταναστών, επιχειρήσεις σύλληψης-καταγραφής-εγκλεισμού τοξικοεξαρτημένων, στιγματισμένες και προφυλακισμένες οροθετικές κ.α.) για την περαιτέρω περιθωριοποίηση και καταστολή των «περισσευούμενων», των κατατρεγμένων, των «μιαρών», για τον αποπροσανατολισμό της συσσωρευμένης κοινωνικής οργής και τη μεταφορά της σύγκρουσης στο εσωτερικό των καταπιεσμένων. Το νεοφασιστικό φαινόμενο εγκαθιδρύθηκε και αναπτύχθηκε μέσα από την ανάδυση του σύγχρονου ολοκληρωτισμού, του «κράτους έκτακτης ανάγκης», του δόγματος «ΝΟΜΟΣ & ΤΑΞΗ». Και βέβαια, καθόλου τυχαία, αυτή η εμφάνιση-ανάπτυξη στηρίχθηκε για άλλη μια φορά στο ξαναζεσταμένο αστικοδημοκρατικό ιδεολόγημα-αφήγημα της «θεωρίας των άκρων», που αυτή τη φορά συγκροτείται όχι στη βάση φορτισμένων ιδεολογικών ταξινομήσεων (κομμουνισμός/φασισμός) και των υλικών τους προσομοιώσεων (σταλινισμός/χιτλερισμός), όπως στο παρελθόν, αλλά πάνω στην αξονική της βίας. Στον αντικοινωνικό, απολίτικο και επικίνδυνο χαρακτήρα της «απ΄όπου κι αν προέρχεται» και στην προσπάθεια εκ νέου επιβεβαίωσης-κατοχύρωσης του κρατικού μονοπωλίου στην άσκησή της.

Το «ελληνικό πείραμα» αποτελεί για τους υπερεθνικούς μηχανισμούς κυριαρχίας έναν δοκιμαστικό σωλήνα, με σκοπό τη σταδιακή επέκτασή του και στις υπόλοιπες κοινωνίες της Ε.Ε., με αρχή τις χώρες του ευρωπαϊκού νότου (Πορτογαλία, Ισπανία, Ιταλία). Αυτό που βρίσκεται σε εξέλιξη είναι η εφαρμογή μιας τεχνικής ακαριαίου και αιφνιδιαστικού εξανδραποδισμού του πληθυσμού. Το επιδιωκόμενο πρότυπο υπηκόου στο «πείραμα ελλάδα» από το μπλοκ των βορειοδυτικών «εταίρων» δεν είναι άλλο από τον εξαθλιωμένο επαίτη στην πόρτα του εργοδότη που θα ονειρεύεται μια καλύτερη θέση στις νεοελληνικές φαβέλες. Και αυτό το πρότυπο θα αξιοποιηθεί από κάθε ενδιαφερόμενο μέλος της παγκόσμιας κυριαρχίας. Ήδη έχουν αρχίσει δημόσια οι διάφοροι οργανισμοί (ΔΝΤ, ευρωπαίοι επίτροποι) να ανακοινώνουν τα πρώτα τους συμπεράσματα σχετικά με τις «συνταγές» που ακολούθησαν, τόσο σε οικονομικό όσο και σε επικοινωνιακό, πολιτικό και κατασταλτικό επίπεδο, για τη συνέχιση και επέκταση του εν λόγω «πειράματος». Για τον ελλαδικό χώρο, βέβαια, συνέτρεχαν και άλλοι λόγοι που έκαναν απαραίτητη την επιβολή του «καθεστώτος έκτακτης ανάγκης»: η εκτεταμένη κοινωνική ανταρσία των τελευταίων ετών, οι αγώνες, οι συγκρούσεις, οι εξεγέρσεις, η ανυποταγή των ιθαγενών του βαλκανικού νότου.

Η οικονομική ισοπέδωση, ο ιδεολογικός πόλεμος, τα εκφοβιστικά διλήμματα, η κατασταλτική και παρακρατική τρομοκράτηση είναι όλα μέθοδοι κάμψης του αγωνιστικού φρονήματος στις γραμμές των «από κάτω», στις γραμμές των εκμεταλλευόμενων και καταπιεσμένων ανθρώπων. Είναι η προσταγή να «ασχοληθείς με την δουλειά σου, τον εαυτό σου και τους κοντινούς σου» γιατί αλλιώς δε θα καταφέρεις να τα φέρεις βόλτα. Είναι ο εκβιασμός της ανεργίας, της ανέχειας, της δυσκολίας επιβίωσης. Είναι η απειλή της σύλληψης, των δικαστηρίων, της φυλακής, αν επιλέξεις να συγκρουστείς με τους δυνάστες ή ο κίνδυνος να βρεθείς αντιμέτωπος/η με φασιστικές ομάδες κρούσης, τα τραμπούκικα-δολοφονικά-παραστρατιωτικά τάγματα του καθεστώτος.

Πρόσφατη αναδρομή[1]

Το «καθεστώς έκτακτης ανάγκης» εγκαθιδρύθηκε επίσημα και εμφατικά στην ελλαδική πραγματικότητα τα τελευταία χρόνια της καπιταλιστικής κρίσης (με τη μορφή της «κρίσης κρατικού χρέους») μέσω της «απειλής της οικονομικής και κοινωνικής κατάρρευσης» και της «εθνικής ανάγκης για σωτηρία της οικονομίας». Η θεμελίωσή του, όμως, ως συστημικού προσανατολισμού, είχε υπάρξει αρκετά χρόνια πριν και μάλιστα ως μια παγκόσμια επιλογή που μπορεί να εντοπιστεί στον «παγκόσμιο πόλεμο ενάντια στη διεθνή τρομοκρατία», ο οποίος κηρύχθηκε επίσημα μετά την επίθεση στους δίδυμους πύργους και το πεντάγωνο στις ΗΠΑ στις 11 Σεπτέμβρη 2001: πολεμικές επιχειρήσεις σε Αφγανιστάν και Ιράκ, ειδική νομοθεσία PATRIOT ACT στις ΗΠΑ, κρυφοί χώροι κράτησης της CIA, συμφωνία του Παλέρμο για ψήφιση αντιτρομοκρατικών νομοθεσιών σε όλα τα κράτη, επίσημη επαναφορά των βασανιστηρίων (με δημόσια τηλεοπτική προβολή τους) και εξαφάνιση-κράτηση υπόπτων ως «μαχητών του εχθρού», χωρίς δίκη και «δικαιώματα», σε συνθήκες εξευτελισμού-βασανισμού, όπως στην περίπτωση της φυλακής Άμπου Γκράιμπ στο Ιράκ και σε κολαστήρια τύπου Γκουαντάναμο.[2]

Σε αυτή τη διαδικασία διαμόρφωσης «κλειστών κοινωνιών», υλικής, πνευματικής και συναισθηματικής φτώχειας, οι κοινωνικοί εχθροί κατασκευάζονται ως αναπαραστάσεις φόβου, σύρονται στις τηλεοπτικές οθόνες ως «λαθρομετανάστες», οροθετικές, εξαρτημένοι, άστεγοι, επαίτες, κουκουλοφόροι, εγκληματίες. Στα πολεμι-

1. Σε ιστορικό βάθος η «κατάσταση έκτακτης ανάγκης» εμπεριέχεται ως «πρόβλεψη» ήδη στα πρώτα αστικά-φιλελεύθερα συντάγματα (όπως αυτό της γαλλικής επανάστασης του 1789) με άρθρο που αναφέρεται στην «κατάσταση πολιορκίας» (άρθρο 48 του ελληνικού συντάγματος), περιλαμβάνοντας ή υπονοώντας (ανάλογα το σύνταγμα κάθε χώρας) με μια επιτηδευμένη ασάφεια και άλλους «έκτακτους και εξαιρετικούς εθνικούς και κοινωνικούς κινδύνους».

2. Ιστορική τομή που τροφοδότησε τις συστημικές διεργασίες προς το «κράτος ασφάλειας», την παγκόσμια αντιτρομοκρατική εκστρατεία και το «κράτος έκτακτης ανάγκης», υπήρξε η κατάρρευση του ανατολικού μπλοκ κυριαρχίας («υπαρκτός σοσιαλισμός») στα τέλη της δεκαετίας του ΄80 με αρχές της δεκαετίας του ΄90. Η κατάρρευση αυτή σηματοδότησε τη μετάβαση από τον «ψυχρό πόλεμο» και το διπολικό πλανητικό σύστημα παγκόσμιας κυριαρχίας, στη λεγόμενη «Νέα Τάξη Πραγμάτων»: ανακήρυξη του «τέλους της ιστορίας» από τα think tank της σχολής του Σικάγο, προβολή της αστικής φιλελεύθερης δημοκρατίας και της καπιταλιστικής οικονομίας ως το καλύτερο δυνατό κοινωνικό-πολιτικό-οικονομικό σύστημα, PAX AMERICANA και πρώτη πολεμική επιχείρηση κατά του Ιράκ το 1991, ενοποίηση των κυριαρχικών μπλοκ υπό την ηγεμονία της Δύσης (μέσα από την οικονομική ενσωμάτωση, την πολιτική αποσταθεροποίηση ή τη στρατιωτική επέμβαση στις χώρες του πρώην ανατολικού μπλοκ), έναρξη της νεοφιλελεύθερης παγκοσμιοποίησης, τα προγράμματα της οποίας είχαν επιβληθεί πειραματικά τις δεκαετίες του ΄70 και του ΄80 σε χώρες της καπιταλιστικής περιφέρειας, με αφετηρία την Χιλή και άλλες χώρες της Λατινικής Αμερικής αλλά και στη Μεγάλη Βρετανία και στις ΗΠΑ τη δεκαετία του ΄80, με την εφαρμογή του αγγλοσαξονικού νεοφιλελεύθερου μοντέλου.

κά ανακοινωθέντα υπουργείων, αστυνομίας, ΜΜΕ, ταυτοποιείται μια «καινούρια» γλώσσα που παίζει διαρκώς με τους απανταχού παρόντες κινδύνους, τη διάχυτη ανασφάλεια, τη διαρκή απειλή, το αβέβαιο μέλλον. Και έρχεται να θεμελιώσει συνειδησιακά μια συγκεκριμένη κοινωνική πρόσληψη της «εποχής»: τη μετάβαση από το «κράτος πρόνοιας»-συναίνεσης-διαχείρισης-διαιτησίας, στο αυταρχικό-απολυταρχικό-αστυνομικό «κράτος ασφάλειας», ωμής επιβολής και εγγύησης των κυριαρχικών συμφερόντων.

Οι ολοκληρωτικές πρακτικές -σε καθημερινή πλέον βάση- με τη μορφή μικρών κυλιόμενων πραξικοπημάτων είναι δυνατές επειδή έχουν γίνει πρωτύτερα τετριμμένες οι γλώσσες που τις «μιλούσαν», τις προμήνυαν, τις έκαναν οικείες και απαραίτητες. Για να υπάρξει η αποδοχή των στρατοπέδων συγκέντρωσης έπρεπε πρώτα να εμπεδωθεί «ο κίνδυνος της λαθρομετανάστευσης», ο «μιαρός-εισβολέας-μετανάστης». Η κοινοτοπία της «ασφάλειας» και η ενίσχυση του κατασταλτικού χαρακτήρα του κράτους αποτελεί τον αντικατοπτρισμό της εγκατάλειψης κάθε προνοιακής «κοινωνικής πολιτικής». Οι υπήκοοι δε θα πειθαρχούν πλέον γιατί θα έχουν την ελάχιστα εγγυημένη από το κράτος αναπαραγωγική τους εξασφάλιση αλλά γιατί έτσι επιτάσσουν οι ηγεμόνες, οι αστυνομίες, οι στρατοί, τα δικαστήρια και οι φυλακές τους.

Η «κατάσταση εξαίρεσης» ως βιοπολιτική[3] διαχείριση-κυριαρχία

Η επιβολή ενός καθεστώτος (μόνιμης) «έκτακτης ανάγκης», η κοινωνική ερείπωση και η ωμή επιβολή, η διάχυση του φόβου και της ανασφάλειας σε κάθε πτυχή της καθημερινής ζωής, η ανάδυση όψεων ενός σύγχρονου ολοκληρωτισμού και η συνακόλουθη εκδήλωση-ανάπτυξη του νεοφασιστικού φαινομένου, δεν αποτελούν προσωρινές καταστάσεις ή κάποιου είδους παρέκκλιση. Αποτελούν την κυριαρχική κατεύθυνση ενός συστήματος που δε συγκροτείται για την αντιμετώπιση κάποιας κρίσης αλλά αναπαράγεται πλέον μέσα από τη διαρκή «διαχείριση κρίσεων», τις οποίες έχει ανάγκη για την επιβεβαίωση-μεσολάβηση-επιβολή του. Το διακύβευμα δεν είναι πλέον τόσο η διατήρηση της τάξης όσο η διαχείριση της αταξίας. Καταστατικό κομμάτι αυτής της διαχείρισης είναι η διαρκής επιβεβαίωση των «έκρυθμων συνθηκών» και των απανταχού παρόντων κινδύνων από τα καθημερινά «πολεμικά ανακοινωθέντα» δημοσιογράφων και κυβερνητικών στελεχών, η ποιοτική και ποσοτική αναβάθμιση της καταστολής, η διάχυση του φόβου, οι κάθε είδους περιφράξεις, η διαστολή του ορισμού του εγκλήματος και των πεδίων εφαρμογής του νόμου, η ποινική μεταχείριση και απαξίωση μεγάλων κοινωνικών κομματιών, η καταγραφή-παρακολούθηση-καταστολή του «εσωτερικού εχθρού».

3. Βιοπολιτική : η αναγωγή της ίδιας της ζωής (έμβιας και κοινωνικής) σε κυρίαρχο διακύβευμα της πολιτικής.

Με την έννοια αυτή, η «κατάσταση έκτακτης ανάγκης» δεν εξαντλείται στην ακραία νεοφιλελεύθερη εντατικοποίηση της εκμετάλλευσης, εξάπλωση της φτώχειας και όξυνση της καταστολής αλλά μεταφράζεται βαθύτερα σε μετατροπή της αστικής κυριαρχίας σε άμεση βιοπολιτική κυριαρχία ολόκληρων κοινωνικών κομματιών που «περισσεύουν», είναι «προβληματικά», «ενοχλούν» ή «λεκιάζουν». Καθόλου τυχαία, το κατεξοχήν κυριαρχικό υπόδειγμα βιοπολιτικής διαχείρισης στιγματισμένων, «απόβλητων», «περισσευούμενων» κοινωνικών κομματιών είναι το στρατόπεδο συγκέντρωσης (lager), το οποίο στην παρούσα φάση αφορά κατά κύριο λόγο «μετανάστες χωρίς χαρτιά» αλλά έχει εμφανιστεί ξεκάθαρα η τάση επέκτασης του εγκλεισμού-γκετοποίησης σε τοξικοεξαρτημένους, άστεγους και άλλες κατηγορίες απόκληρων του εξουσιαστικού-καπιταλιστικού κόσμου.

Με την είσοδο στην αστική περίοδο, στη λεγόμενη νεωτερικότητα, στο έθνος-κράτος, στην καπιταλιστική οργάνωση της κοινωνίας, ο ρατσισμός (που είχε αναδυθεί στην αμέσως προηγούμενη φάση της αποικιοκρατίας με την κατάκτηση των «νέων κόσμων») εντάχθηκε επίσημα στους κρατικούς μηχανισμούς και εγγράφηκε ως θεμελιώδης τεχνική της εξουσίας, στο πλαίσιο της βιοπολιτικής της πλέον υπόστασης. Μια τεχνική που εισάγει τη διατίμηση της ζωής, μια τομή ανάμεσα στον αξιοβίωτο και μη-αξιοβίωτο βίο. Σκοπός αυτής της τομής δεν είναι απλώς η εντατικότερη εκμετάλλευση αλλά ο συνολικός υποβιβασμός -μέχρι του σημείου της εξόντωσης- εκείνων που καταχωρούνται ως «άλλοι» (με εξέχουσα μορφή εκείνους που καταχωρούνται ως «ξένοι»).

Η εξόντωση δεν περιλαμβάνει μόνο πρακτικές άμεσης θανάτωσης αλλά και έμμεσης καταδίκης ή έκθεσης σε θάνατο, όπως η υποδούλωση, η αιχμαλωσία, η εξορία στην αορατότητα των ανθρώπων-σκιών, ο κοινωνικός θάνατος, η αφαίρεση της κοινωνικής υπόστασης της ζωής και του υποβιβασμού της σε απλό έμβιο γεγονός, η στέρηση των μέσων διαβίωσης και κάθε «δικαιώματος».

Η «κατάσταση εξαίρεσης» που έχει επιβληθεί για τους μετανάστες, τους απογυμνώνει από κάθε ανθρώπινη και κοινωνική ιδιότητα και χαρακτηριστικό και έχει μετατρέψει την ύπαρξή τους σε ένα απλό, αδιάφορο έμβιο γεγονός, στο μεταίχμιο ζωής και θανάτου. Δε διατάσσεται από την πολιτεία η επίσημη θυσία ή εκτέλεσή τους αλλά η ζωή τους είναι εκτεθειμένη στο θάνατο. Εκτεθειμένη στο φόνο που δε λογίζεται ως ανθρωποκτονία, αφού τα θύματα, έχοντας εξαιρεθεί από το πεδίο της κοινωνικής ζωής, φτάνουν να εξαιρούνται μέχρι και από το «δικαίωμα» της φυσικής ζωής. Πρόκειται για το υπόστρωμα πάνω στο οποίο εκδηλώνονται οι δολοφονικές επαναπροωθήσεις στα θαλάσσια και χερσαία σύνορα, οι επιχειρήσεις του «ξένιου δία», ο διοικητικός εγκλεισμός σε κέντρα κράτησης, τα βασανιστήρια και οι ξυλοδαρμοί των μπάτσων, τα μαχαίρια των φασιστών.

Η «κατάσταση εξαίρεσης», βέβαια, που περιβάλλει ολοκληρωτικά τους μετανάστες, δεν περιορίζεται αποκλειστικά στη συγκεκριμένη κοινωνική ομάδα αλλά επεκτείνεται σταδιακά σε όλες τις φιγούρες-εκδοχές των «άλλων» που δεν αντιστοιχούν στις νόρμες και την κανονικότητα του συστήματος: τοξικοεξαρτημένους (επιχείρηση «ΘΕΤΙΣ»), τσιγγάνους (διαρκείς αστυνομικές επιχειρήσεις σε καταυλισμούς), trans

(περίπτωση επιχείρησης σκούπα-εξευτελισμού στη Θεσσαλονίκη), άστεγους (προώθηση της ιδέας για υπνωτήρια υποχρεωτικής διανυκτέρευσης), ομοφυλόφιλους (με επιθέσεις από φασίστες και την απόσυρση της νομοθετικής ρύθμισης για σύμφωνο συμβίωσης μεταξύ ομοφυλόφιλων ζευγαριών), μειονοτικούς, ηλικιωμένους, ανθρώπους με ειδικές ανάγκες, άνομους (ενδεικτικό παράδειγμα η καταστολή-εκκένωση καταλήψεων), φυλακισμένους αγωνιστές, ανυπότακτους και βαρυποινίτες κρατούμενους (νομοσχέδιο για την κατάργηση των αδειών εξόδου σε αυτές τις κατηγορίες κρατουμένων, τον περιορισμό του προαυλισμού τους, των επισκεπτηρίων και της τηλεφωνικής τους επικοινωνίας με τους οικείους τους, μεταφορά τους σε φυλακές ή πτέρυγες υψίστης ασφαλείας τύπου Γ, αύξηση του ορίου έκτισης ποινής κ.α.). Και βέβαια, καθόλου τυχαία, το δόγμα εφαρμογής αυτής της συνθήκης ακούει για άλλη μια φορά στο όνομα «ΝΟΜΟΣ & ΤΑΞΗ».

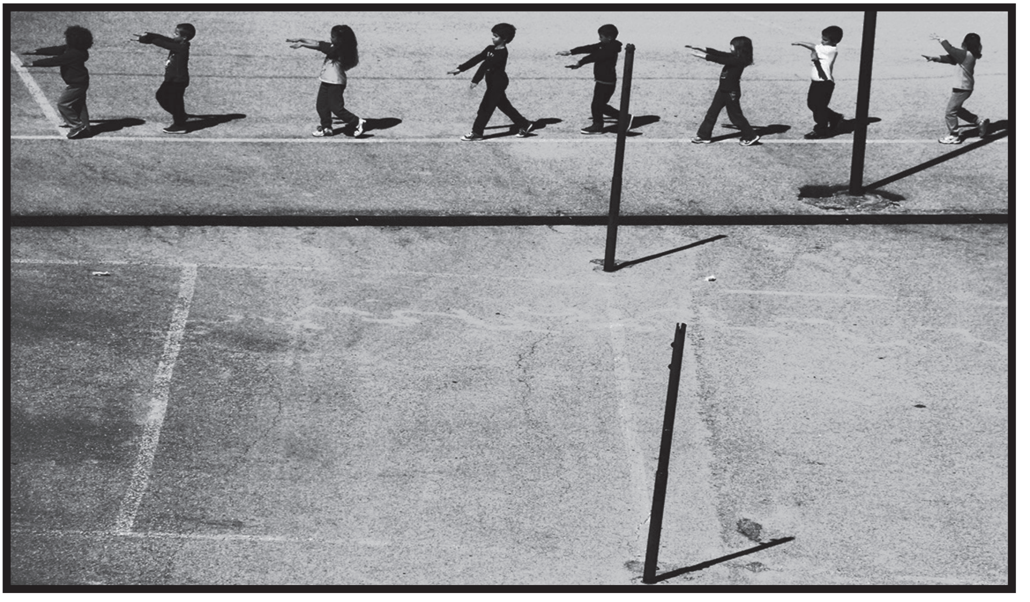
Ως συνολική στρατηγική της εξουσίας, η «κατάσταση εξαίρεσης» στην εποχή μας οργανώνεται με όρους «φυσικής επιλογής», στο πλαίσιο του σύγχρονου νεοφιλελεύθερου «κοινωνικού δαρβινισμού»: όσοι/ες δεν αναπτύσσουν τις απαραίτητες ικανότητες, δεν προσπαθούν επαρκώς να ανταποκριθούν και να ενσωματωθούν, δεν προσαρμόζονται επιτυχώς στις διαρκείς μεταβολές και μεγιστοποιούμενες απαιτήσεις του συστήματος, δεν είναι πειθαρχημένοι και αποδοτικοί, τείνουν να αποβάλλονται ως παρείσακτοι και να περιθωριοποιούνται, εντάσσονται στις «στρατιές» των λεγόμενων «περισσευούμενων πληθυσμών» (του πλεονάζοντος -για τον καπιταλισμό- «ανθρώπινου κεφαλαίου»), μέχρι του σημείου αφανισμού τους. Μαζί και όλοι εκείνοι και εκείνες που επιλέγουν τους δρόμους της αντίστασης και όχι της υποταγής στις κυρίαρχες επιλογές.

Πρόκειται για μια ποιοτική μετεξέλιξη του λεγόμενου «ποινικού κράτους», που θεμελιώθηκε ως νεοφιλελεύθερο αγγλοσαξονικό μοντέλο από τη δεκαετία του '80 (Ρέιγκαν-ΗΠΑ, Θάτσερ-Αγγλία) και που μετά την επίθεση στους δίδυμους πύργους και το πεντάγωνο στις ΗΠΑ, στις 11/9/2001, μετεξελίχθηκε-μετονομάστηκε σε «κράτος ασφάλειας». Το «ποινικό κράτος» αντιμετώπιζε τις «επικίνδυνες τάξεις» -ή καλύτερα τα μεμονωμένα-εξατομικευμένα υποκείμενά τους- με λογικές κοινωνικού πανοπτισμού, εκπειθάρχησης, τιμωρίας και επανένταξης. Μέσα από εναλλασσόμενες αναπαραστάσεις, τόσο ποινικές-τιμωρίας (φυλακές, άσυλα, ιδρύματα κ.α.) όσο και προνοιακές-ενσωμάτωσης (κοινωνικές υπηρεσίες επανένταξης «παρεκκλίνοντων», κοινότητες απεξάρτησης, προγράμματα για αποφυλακισμένους κ.α.).

Σήμερα, η κρατική λογική δεν επικεντρώνει απλά στην τιμωρία και το σωφρονισμό των παρεκκλίσεων και των απειθαρχιών των «επικίνδυνων τάξεων» αλλά στην ωμή βιοπολιτική τους εξουσίαση, στην κατηγοριοποίηση και διαβάθμισή τους σύμφωνα με τον βαθμό και τις ποιότητες ανταπόκρισής τους στις κυρίαρχες νόρμες. Με την ενσωμάτωση των «απόβλητων», των «περισσευούμενων», των «άνομων», να συντελείται πλέον διαμέσου της εξαίρεσής τους. Έτσι μεταφράζεται η πρόσφατη, ασαφής αλλά βαρυσήμαντη, τηλεοπτική απεύθυνση του πρωθυπουργού στους «υγιείς έλληνες» (κατηγορία ρευστή και ευμετάβλητη ως προς τους ποιους εμπεριέχει αλλά σαφής στον καθορισμό του πλαισίου συμπερίληψης/αποκλεισμού). Το

«κοινωνικό σώμα» αναγνωρίζεται ως ο εθνικός κορμός των «υγιών ελλήνων». Και τα αποτυχημένα-άρρωστα, μιαρά-ξένα, άνομα-εχθρικά, άτομα και κοινωνικές ομάδες, εντάσσονται στο κυριαρχικό πλάνο ως εκείνοι/ες που περισσεύουν, νοθεύουν ή εχθρεύονται το «κοινωνικό σώμα», τον εθνικό κορμό των «υγιών ελλήνων», γι' αυτό και τίθενται σε «καθεστώς εξαίρεσης».

όψεις της κατάστασης έκτακτης ανάγκης,
του φασιστικού φαινομένου και της κατασταλτικής στρατηγικής

«η κατάσταση έκτακτης ανάγκης έχει για τη νομική επιστήμη

ανάλογη σημασία όπως το θαύμα για τη θεολογία»

Καρλ Σμιτ

Η φράση αυτή που διατυπώνεται στις αρχές του 20ου αιώνα συμπυκνώνει, πέρα από τη σημασία του καθεστώτος έκτακτης ανάγκης για τους κυρίαρχους, μια εμμενή αγωνία για την επιβίωση, με κάθε κόστος, «της γνήσιας και αυθεντικής ύπαρξης» ενάντια στον «μηδενιστικό μοντερνισμό» του ελαύνοντα 20^{ου} αιώνα. Ο Καρλ Σμιτ, εμβληματική μορφή της φιλοσοφικής, νομικής και πολιτικής θεωρίας, στην ουσία ένας θεωρητικός του κράτους, δεν χαρακτηρίστηκε απλώς, λόγω της ιστορικής του συγχρονίας, «κορυφαίος νομικός του Τρίτου Ράιχ». Η αδιαμφισβήτητη συνεργασία

του με τους Ναζί αποτέλεσε και αποτελεί μέχρι και σήμερα ένα ενοχλητικό δεδομένο σε πολλούς μελετητές του έργου του, όπως οι Μπένζαμιν, Χάμπερμας, Άρεντ, Ντεριντά, Αγκάμπεν, Ζίζεκ, Νέγκρι.

Πιο συγκεκριμένα, η Δημοκρατία της Βαϊμάρης, το ναζιστικό καθεστώς κι ο δεύτερος παγκόσμιος πόλεμος είναι η κρίσιμη κατάσταση στην οποία αντιστοιχεί το βασικό έργο του Γερμανού συνταγματολόγου. Ο «θεολόγος» της κυρίαρχης απόφασης και πολέμιος του φιλελεύθερου κράτους δικαίου, ο οποίος ήθελε να αναχαιτίσει τον αντίχριστο μέσω της πολιτικής χριστιανοσύνης, έτρεφε την αυταπάτη (χαρακτηριστική πολλών διανοούμενων) ότι μπορεί να χειραγωγήσει ένα «Γκόλεμ» (καθώς ονόμαζε τον Χίτλερ), για να φέρει εις πέρας τους στόχους του: να δοθεί απάντηση στην κρίση του κορυφαίου δημιουργήματος της ευρωπαϊκής πολιτικής υπόστασης, του κράτους. [1]

Το κλειδί για το «θαύμα» του Σμιτ δεν ήταν άλλο από το άρθρο 48 του συντάγματος της Βαϊμάρης όπου αναφέρεται: *«αν η ασφάλεια και η Δημόσια Τάξη διαταραχθούν ή απειληθούν σοβαρά στο Ράιχ, ο Πρόεδρος μπορεί να πάρει τα απαραίτητα μέτρα για να επαναφέρει την ασφάλεια και τη δημόσια τάξη, ακόμη και με τη βοήθεια των ενόπλων δυνάμεων. Για το σκοπό αυτό, μπορεί να αναστείλει συνολικά ή μερικά τα βασικά δικαιώματα που εγκαθιδρύονται στα άρθρα 114, 115, 117, 118, 123, 124, 153». Το 1925 ο Σμιτ δήλωσε ότι «κανένα Σύνταγμα στη γη δεν είχε με τόση ευκολία νομιμοποιήσει ένα πραξικόπημα, όπως το Σύνταγμα της Βαϊμάρης».*

Ποιες ήταν οι άμεσες συνέπειες του «θαύματος» στους αμφισβητίες του; Με εξαίρεση μία σχετική παύση μεταξύ 1925 και 1929, οι Κυβερνήσεις της Δημοκρατίας, έκαναν συστηματική χρήση του άρθρου 48, κηρύσσοντας καθεστώς εξαίρεσης και εκδίδοντας διατάγματα εκτάκτου ανάγκης σε περισσότερες από 250 περιπτώσεις. Ανάμεσα σε άλλα, το χρησιμοποίησαν για να φυλακίσουν χιλιάδες κομμουνιστές στρατιωτικούς και να στήσουν ειδικά δικαστήρια με εξουσία να απαγγέλλουν θανατικές ποινές.[2] Η Ιστορία του άρθρου 48 του Συντάγματος της Βαϊμάρης είναι τόσο στενά συνδεδεμένη με τη μεσοπολεμική ιστορία της Γερμανίας (τα τελευταία χρόνια της Δημοκρατίας της Βαϊμάρης πέρασαν εξολοκλήρου υπό καθεστώς εξαίρεσης), ώστε είναι αδύνατο να κατανοήσουμε την άνοδο του Χίτλερ στην εξουσία χωρίς πρώτα να αναλύσουμε τη χρήση και την κατάχρηση αυτού του άρθρου ανάμεσα στο 1919 και το 1933.

Στο προκείμενο, όμως, δεν διαπραγματευόμαστε την άνοδο του Χίτλερ στην εξουσία αλλά, αφού υπογραμμίσουμε το «καθεστώς έκτακτης ανάγκης» ως ικανή συνθήκη γι' αυτό, θα ασχοληθούμε με τις συνέπειες αυτής της «κατάστασης εξαίρεσης» στις αντικυριαρχικές δυνάμεις. Θα σταθούμε στο μεσοπόλεμο στην Ευρώπη και πιο συγκεκριμένα στην περίοδο αμέσως μετά τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο και πριν

1. Γιώργος Μερτίκας, «Κάρλ Σμιτ: φίλος ή εχθρός», εφ.Αυγή 14/11/2010

2. Τζιόρτζιο Αγκάμπεν, «Το Καθεστώς της Εξαίρεσης», μτφσ. περιοδικό Black Out

τη συγκρότηση των φασιστικών και ναζιστικών καθεστώτων. Σημειώνουμε ήδη το γεγονός ότι η ανακήρυξη καθεστώτος πολιορκίας μπορεί να γίνει όχι μόνο για τη διαφύλαξη της δημόσιας τάξης και ασφάλειας, αλλά και για την υπεράσπιση του «φιλελεύθερου δημοκρατικού Συντάγματος».[3] Πώς λειτούργησε αυτό για την γερμανική κοινωνία; Είναι αλήθεια ότι ο βιωματικός λόγος του Έρικ Χομπσμπάουμ είναι κατατοπιστικός: *«Για μένα, η Βαϊμάρη μιλά ακόμη και σήμερα, όπως το 1932, με τη φωνή του Μαχαγκόνυ και της Όπερας της πεντάρας, του Μπερλίν Αλεξάντερπλατς του Ντέμπλιν, με τη φωνή του παραγνωρισμένου Έριχ Κέστνερ ή με τα σκαμπρόζικα πολιτικά τραγούδια του Έριχ Βάινερτ»*[4]. Πώς ένα καθεστώς με τόσο αυταρχικά χαρακτηριστικά μπορεί να «συνυπάρχει» με μια τέτοια ποιότητα πολιτισμικής ακμής; Η καλύτερη απόδειξη την οποία προβάλλει η φιλελεύθερη επιχειρηματολογία είναι ότι αυτός ο τύπος Κράτους, χάρη στις ίδιες τις διακηρυγμένες αξίες του, τον ανθρωπισμό, την πολυφωνία, τον ρεφορμισμό, αποζητάει κατά κάποιον τρόπο μόνος του, την κριτική της λειτουργίας του. Αν και αρνείται να χρησιμοποιήσει βία για να αλλάξει την υφιστάμενη κατάσταση, είναι ωστόσο έτοιμο να αυτοβελτιωθεί. Και εδώ ακριβώς εμφανίζεται η άλλη του όψη και λειτουργεί μια άλλη λογική που αντιστρατεύεται τη λογική της ελευθερίας. Όχι μόνο δεν διανοείται καμία νόμιμη επανόρθωση, παρά μόνο αν είναι το ίδιο πρωτεργάτης και χειριστής της, αλλά ακόμη αποκλείει κάθε αλλαγή που θα του αφαιρούσε οτιδήποτε, αν όχι από την ουσιαστική του διαχείριση, τουλάχιστον από την επιτήρηση και τον έλεγχό του.[5]

Οι διεργασίες για τη διολίσθηση των κυριαρχικών δομών στην αυταρχική τους μορφή έγιναν με φόντο το ανυποψίαστο κοινωνικό περιβάλλον. Αυτό μας δίνει να καταλάβουμε η γλαφυρότατη περιγραφή του Έρικ Χομπσμπάουμ: *«Η πραγματικότητα είναι ότι κανείς, ούτε η Δεξιά ούτε το Κέντρο ούτε η Αριστερά, δεν αντελήφθη τις πραγματικές διαστάσεις του εθνικοσοσιαλισμού του Χίτλερ, ενός εντελώς πρωτοφανούς κινήματος, οι στόχοι του οποίου ήταν πέρα για πέρα ασύλληπτοι με τη λογική. Ακόμα και τα εν δυνάμει θύματά του δεν αναγνώριζαν ολότελα τον κίνδυνο. Μετά τις εκλογές του καλοκαιριού του 1932, στις οποίες οι ναζί αναδείχθηκαν πρώτο κόμμα χωρίς όμως να διαθέτουν την πλειοψηφία στο Κοινοβούλιο, ο (Εβραίος) εκδότης της Tagebuch, μιας εβδομαδιαίας αριστερής-φιλελεύθερης εφημερίδας που παίρναμε στο σπίτι, δημοσίευσε ένα άρθρο, ο τίτλος του οποίου μου φάνηκε, από τότε ακόμη, αυτοκτονικός. Και αυτή τη στιγμή, τον έχω μπρος στα μάτια μου: «Lasst ihn heran!» («Γιατί να μην του δώσουμε την εξουσία;»).*[6]

Έχει σημασία να αντιληφθούμε την ιδεολογική κινητικότητα του κοινωνικού σχηματισμού την εποχή του «καθεστώτος έκτακτης ανάγκης» και δεν θα σταθούμε

3. Τζιόρτζιο Αγκάμπεν, «Το Καθεστώς της Εξαίρεσης»

4. «Η Βαϊμάρη του Χομπσμπάουμ»

5. Σατελέ-Πιζιέ Κουσνέρ, «Οι πολιτικές αντιλήψεις του 20ου αιώνα»

6. «Η Βαϊμάρη του Χομπσμπάουμ»

άλλο στη Γερμανία του μεσοπολέμου και στο κατά πόσο δικαιολογούνται οι δεξιοί, οι κεντρώοι και οι αριστεροί του Χομπσμπάουμ να είναι ανυποψίαστοι, ενώ εξελίσσονται οι διώξεις του άρθρου 48. Αν η γερμανική κουλτούρα ενέχει μια πολυπλοκότητα, που πιθανόν να δυσκολεύει την πρόσληψη από τα μεσογειακά μας αισθητήρια, δεν μπορούμε να πούμε το ίδιο και για την ιταλική κοινωνία, που την ίδια ακριβώς εποχή αναδιατάσσει τον κοινωνικό της σχηματισμό για να «υποδεχτεί» τον φασισμό. Εκείνος που με τη μοναδική του διεισδυτικότητα θα μας ξεναγήσει στις κοινωνικές διεργασίες του ιταλικού μεσοπολέμου δεν είναι άλλος από τον Γκράμσι. Η ερμηνεία του για τις μεταλλάξεις του μικροαστισμού (κομβική κοινωνική τάξη για τη γενικευμένη ή μη αποδοχή των κυριαρχικών επιλογών)[7] αποδεικνύεται κάτι παραπάνω από τροχιοδεικτική για τα δικά μας εργαλεία ανάλυσης της ελληνικής μικροαστικής τάξης των ημερών μας, ως ένα από τα σημαντικά πεδία αναφοράς τόσο του αντικυριαρχικού αγώνα, όσο και της φασίζουσας ενδεχομενικότητας.

Αμέσως μετά τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο, σε άρθρο του 1920, ο Γκράμσι σημείωνε ότι: *«η ταξική πάλη, το προλεταριάτο, δεν είχε καταφέρει να αποβάλλει απ› τις τάξεις του τα μικροαστικά και διανοουμενίστικα βαρίδια. Γιατί όπως και ο καπιταλισμός, έτσι και το προλεταριάτο έχει τους μικροαστούς του. Και η ιδεολογία των μικροαστών που προσκολλώνται στην εργατική τάξη δεν διαφέρει στη μορφή της από την ιδεολογία των μικροαστών που προσκολλώνται στον καπιταλισμό. Βρίσκει κανείς το ίδιο στοιχείο της απέραντης ματαιοδοξίας (Το προλεταριάτο είναι η πιο ισχυρή δύναμη! Το προλεταριάτο είναι ανίκητο! Τίποτε δεν μπορεί να σταματήσει την πορεία του μπροστά!) και το ίδιο στοιχείο διεθνούς φιλοδοξίας, χωρίς καμία ακριβή κατανόηση των ιστορικών δυνάμεων που δεσπόζουν στη ζωή του κόσμου· χωρίς την ικανότητα να βρει κανείς το δικό του χώρο και τη δική του λειτουργία στο παγκόσμιο σύστημα...»* Και συνέχιζε: *«...Οι μικροαστοί, που έμοιαζαν να έχουν καταστραφεί, ξαναβρήκαν δυνάμεις και αναδιοργανώθηκαν. Βλέποντας πως η ταξική πάλη δεν μπόρεσε να αναπτυχθεί και να φτάσει την ολοκλήρωση, οι μικροαστοί ξαναρνούνται πως υπάρχει καν. Ξαναπείθονται ότι το μόνο που υπάρχει είναι απλώς παραβατικότητα, βαρβαρότητα, αιματοβαμμένη απληστία. Η αντίδραση, ως εξαπλωμένη ψυχολογία, είναι παράγωγο αυτής της ανικανότητας κατανόησης: τα στοιχεία αυτής της ψυχολογίας είναι ο αποτρελαμένος φόβος και η πιο βαθιά νοητική μιζέρια -- αναπόφευκτες συνέπειες της φιλοδοξίας και της ματαιοδοξίας που χαρακτήρισε τα ίδια στρώματα του πληθυσμού πριν την οικονομική κρίση, και της αποτυχίας του εθνικιστικού προγράμματος. Αλλά, οι δυνάμεις που εξαπολύονται από την αποτυχία του μικροαστικού εθνικισμού και από την απελπισία που εισβάλλει σε μυαλά, τα οποία είναι ανίκανα να κατανοήσουν τους νόμους που διέπουν κι αυτή την κρίση, πεπεισμένα ότι η χώρα είναι θύμα δαιμονικών πνευμάτων που είναι ανέφικτο να κατανοηθούν ή να ελεγχθούν -είναι αυτές οι ίδιες*

7. «Η μικροαστική τάξη (...) αποτελείται από ετερογενή κοινωνικά στρώματα (...) Η ενότητα των διαφορετικών αυτών στρωμάτων στο οικονομικό επίπεδο είναι φτιαγμένη από αρνήσεις (ούτε αστοί, ούτε προλετάριοι) (...) το συστατικό στοιχείο της ενότητάς τους βρίσκεται στο ιδεολογικό επίπεδο και εκφράζεται σε συμβιβαστικά σχήματα συνεχώς ανανεωνόμενα, αλλά όμοια στη δομή τους, μεταξύ της αστικής και της προλεταριακής ιδεολογίας» Baudelot και Establet (L' Ecole capitaliste en France: 169, 1969)

δυνάμεις που δεν μπορεί παρά να δημιουργήσουν ένα πολιτικό κίνημα. Δεν μπορεί παρά να οδηγήσουν σε ένα πολιτικό συμπέρασμα. Από τη στιγμή που εξαπλωθεί η πεποίθηση ότι είναι απαραίτητη η Αντίδραση στα στρώματα των εργοδοτών και των μικροαστών, στηρίζονται οι ομάδες και τα γενικά προγράμματα που στήριζαν πάντα την Αντίδραση: η στρατιωτική ιεραρχία, ο φασισμός, ο εθνικισμός».[8]

Ποια ήταν όμως η διαλεκτική σχέση μεταξύ της αστικής κυριαρχίας και της αναδιαμόρφωσης της μικροαστικής συνείδησης, με όρους κοινωνικής αντιδραστικότητας; Σε άρθρο του με τίτλο «Η Αντίδραση», τις ίδιες περίπου ημέρες ο Γκράμσι σημειώνει: *«Αναμφίβολα, η Αντίδραση στην Ιταλία δυναμώνει και θα επιδιώξει να επιβληθεί δια της βίας ανά πάσα στιγμή: η Αντίδραση, η οποία υπήρχε πάντα, η οποία υπακούει τους δικούς της νόμους εξέλιξης, και η οποία θα αποκορυφωθεί στην πιο θηριώδη τρομοκρατία που έχει ποτέ γνωρίσει η ιστορία... Κανένα εγχείρημα της Αντίδρασης δεν τιμωρήθηκε. Κάθε ακρότητα της αντιδραστικής παραβατικότητας έχει νομιμοποιηθεί, αφού δεν υπήρξαν κυρώσεις εναντίον της από την ποινική δικαιοσύνη. Είναι έγκλημα να καις τα γραφεία μιας σοσιαλιστικής εφημερίδας; Όχι, διότι οι ένοχοι, που είναι γνωστοί και έχουν ομολογήσει, όχι απλώς δεν συνελήφθηκαν, αλλά αντιθέτως τους επιτράπηκε να οργανώσουν κι άλλα ανάλογα εγχειρήματα. Είναι έγκλημα να δολοφονείς έναν εκπρόσωπο της εργατικής τάξης; Όχι, διότι οι δολοφόνοι και οι συνεργοί τους, οι άνθρωποι πίσω απ› τους φονιάδες, που είναι γνωστοί και ομολόγησαν και καμάρωναν για το έγκλημα, ούτε τιμωρήθηκαν και ούτε καν ενοχλήθηκαν. Εδώ και δυο χρόνια, απ› την μέρα της Ανακωχής, ο ιταλικός λαός ζει σε ένα κλίμα απροκάλυπτης τρομοκρατίας. Η εργατική τάξη δεν έχει πλέον σωματική ασφάλεια, και οι πολιτικές εγγυήσεις ειρήνης έχουν εξαφανιστεί. Στο παρόν, η τρομοκρατία προσπαθεί να μετακινηθεί από την ιδιωτική στη δημόσια σφαίρα. Δεν ικανοποιείται πλέον με την ατιμωρισία της απ› το κράτος, θέλει να γίνει το κράτος. Αυτή είναι σήμερα η σημασία της φράσης για την «έλευση» της Αντίδρασης. Σημαίνει πως η Αντίδραση έχει γίνει τόσο ισχυρή που δεν βλέπει πλέον το προσωπείο του έννομου κράτους ως χρήσιμο για τους στόχους της. Σημαίνει πως η Αντίδραση θέλει να χρησιμοποιήσει όλους τους πόρους του κράτους για τους δικούς της σκοπούς».* [9]

Διατυπώνεται με σαφήνεια από τη μία μεριά ο μυστικισμός και η μεταφυσική του αντιδραστικού χαρακτήρα της μικροαστικής ιδεολογίας, μέσα σε μια συνθήκη πολιτικής, οικονομικής και πολιτικής κρίσης και από την άλλη, η ασυλία της έκφρασης αυτής της διαδικασίας από την κυριαρχία και η ανενόχλητη πορεία των αντιδραστικών δυνάμεων στη δημόσια σφαίρα και στην ιδιότυπη διαλεκτική της με την κρατική λογική. Συναντάμε εδώ ένα παράδοξο της κρατικής μορφής, όπως αυτή έχει καταντήσει: ενώ είναι εγγυήτρια μιας οικουμενικότητας που εξασφαλίζει το δικαίωμα των ατόμων στην ελευθερία και στην ισότητα και που ανοίγει τη δυνατότητα μιας αδιάκοπης πάλης για την όλο και καλύτερη πραγμάτωσή τους, ταυτόχρονα εγκυμονεί, λόγω της δυναμικής της ενοποίησης που επιβάλλει στην

8. Antonio Gramsci, «Προβλέψεις», Εφημερίδα Avanti!, 19 Οκτώβρη 1920, μτφ. Leninreloaded

9. Antonio Gramsci, «Η Αντίδραση», Εφημερίδα Avanti!, 17 Οκτώβρη 1920

κοινωνία, την απειλή του ολοκληρωτισμού. [10]

Έναν χρόνο μετά, ο Γκράμσι, επανέρχεται για να «φωτογραφίσει» με ακρίβεια την εξέλιξη της αντιδραστικής πορείας της μικροαστικής ιδεολογίας: *«Η καταστροφή των μικροαστών ξεκίνησε την τελευταία δεκαετία του περασμένου [εννοεί του 19ου] αιώνα. Με την ανάπτυξη της βιομηχανίας μεγάλης κλίμακας και του χρηματοπιστωτικού κεφαλαίου, οι μικροαστοί έχασαν κάθε σημασία και αποπέμφθηκαν από τις ζωτικές τους θέσεις στον τομέα της παραγωγής. Έγιναν μια καθαρά πολιτική τάξη με ειδίκευση τον «κοινοβουλευτικό κρετινισμό.»... Οι μικροαστοί έχουν κολλήσει σαν το στρείδι στο θεσμό του κοινοβουλευτισμού. Το κοινοβούλιο έχει εξελιχθεί από ελεγκτικό όργανο της καπιταλιστικής μπουρζουαζίας πάνω στο Στέμμα και τη Δημόσια Υπαλληλία, σε καφενείο για κουτσομπολιό και σκανδαλολογία, σε μέσο παρασιτισμού. Διεφθαρμένο ως το μεδούλι, πλήρως υποδουλωμένο στην κυβερνητική εξουσία, το κοινοβούλιο έχασε κάθε ίχνος αίγλης στα μάτια της μάζας του λαού. Οι μάζες είναι πεπεισμένες ότι η άμεση δράση, η εξωτερική πίεση, είναι τα μόνα μέσα ελέγχου και αντίστασης στις αυθαίρετες πράξεις των διοικητικών εξουσιών.... Τώρα, που οι μικροαστοί έχουν χάσει κάθε ελπίδα να ξανακερδίσουν έναν παραγωγικό ρόλο (ελπίδα τέτοιου είδους ξαναδιαφαίνεται μόνο σήμερα, μέσα από τις προσπάθειες του Λαϊκού Κόμματος να αποκαταστήσει τη σημασία των μικρών αγροτεμαχίων και με τις προσπάθειες αξιωματούχων της Γενικής Συνομοσπονδίας Εργατών να εμφυσήσουν νέα ζωή στο πτώμα του συνδικαλιστικού ελέγχου), αναζητούν απελπισμένα έναν τρόπο να διατηρήσουν μια θέση ιστορικής πρωτοβουλίας. Τώρα, μαϊμουδίζουν την εργατική τάξη και βγαίνουν στους δρόμους. Αυτή η νέα τακτική δοκιμάζεται με τον τρόπο και τις μορφές που μπορεί να αναμένει κανείς από μια τάξη λογοδιάρροιας, σκεπτικισμού και διεφθαρμένων ηγετών... Αυτό που είχε συμβεί ήταν το εξής: οι μικροαστοί, οι οποίοι είχαν υποδουλωθεί στην κυβερνητική διαφθορά, άλλαξαν κατεύθυνση, έγιναν αντικοινοβουλευτικοί, και επιδίωξαν να διαφθείρουν το δρόμο [ενν. το κίνημα]... έγινε άμεσα εμφανές ότι ο σκληρός πυρήνας της οργάνωσης ήταν η άμεση υπεράσπιση της βιομηχανικής και αγροτικής ιδιοκτησίας από τις επιθέσεις της επαναστατικής τάξης των εργατών και των φτωχών αγροτών. Η δραστηριότητα αυτή εκ μέρους των μικροαστών, με το επίσημο όνομα «φασισμός», έχει σημαντικές συνέπειες για το επίσημο πλαίσιο του κράτους. Αφού διέφθειραν και κατέστρεψαν τον θεσμό του κοινοβουλευτισμού, οι μικροαστοί διαφθείρουν και καταστρέφουν τώρα κι άλλους θεσμούς, πυλώνες του κράτους: το στρατό, την αστυνομία, το δικαστικό σώμα. Άσκοπη διαφθορά και καταστροφή χωρίς κανένα συγκεκριμένο στόχο (ο μοναδικός σαφής στόχος θα ήταν η δημιουργία ενός νέου κράτους -- αλλά οι «μαϊμουδάνθρωποι» χαρακτηρίζονται ακριβώς απ' την ανικανότητά τους να δώσουν νόμο στον εαυτό τους και να ιδρύσουν κράτος). Για να υπερασπιστεί τον εαυτό του, ο ιδιοκτήτης χρηματοδοτεί και υποστηρίζει μια ιδιωτική οργάνωση η οποία, για να αποκρύψει την πραγματική της φύση, υιοθετεί «επαναστατικές» πολιτικές συμπεριφορές και καταστρέφει την ισχυρότερη άμυνα της ιδιοκτησίας, δηλαδή το κράτος. Απέναντι στην εκτελεστική εξουσία, η τάξη των ιδιοκτητών επαναλαμβάνει το ίδιο λάθος που έκανε και στην περίπτωση του κοινοβουλίου. Πιστεύει ότι θα είναι καλύτερα εξοπλισμένη να υπερασπιστεί τον*

10. Σατελέ-Πιζιέ Κουσνέρ, «Οι πολιτικές αντιλήψεις του 20ου αιώνα»

εαυτό της από τις επιθέσεις της επαναστατικής τάξης αν εγκαταλείψει τους κρατικούς θεσμούς στα υστερικά καπρίτσια των «μαϊμουδανθρώπων» της μικροαστικής τάξης... Μ' αυτή, την τελευταία της πολιτική ενσάρκωση ως «φασισμός», η τάξη των μικροαστών αποκάλυψε για άλλη μια φορά τον πραγματικό της χαρακτήρα ως υπηρέτη του καπιταλισμού και της έγγειας ιδιοκτησίας, ως φορέα της αντεπανάστασης. Αλλά έδειξε επίσης πως είναι ουσιαστικά ανίκανη να πετύχει οποιονδήποτε ιστορικό στόχο. Οι μαϊμουδάνθρωποι φτιάχνουν πρωτοσέλιδα, αλλά δεν φτιάχνουν ιστορία. Αφήνουν το σημάδι τους στις εφημερίδες, αλλά δεν προσφέρουν υλικό για βιβλία. Έχοντας καταστρέψει το κοινοβούλιο, οι μικροαστοί καταστρέφουν τώρα και το αστικό κράτος. Όλο και περισσότερο, αντικαθιστούν την «αυθεντία» του νόμου με την ιδιωτική βία. Εξαπολύουν αυτή τη βία με χαοτικό και κτηνώδη τρόπο (και δεν μπορούν να κάνουν διαφορετικά), και στη διαδικασία, κάνουν όλο και μεγαλύτερα κομμάτια του πληθυσμού να εξεγείρονται ενάντια στο κράτος και ενάντια στον καπιταλισμό».[11]

Η ερμηνεία του Γκράμσι είναι κάτι παραπάνω από εμβριθής, έχοντας αποκρυπτογραφήσει την ιδεολογική συνοχή στόχων και προοπτικών της μικροαστικής τάξης με τρόπο που ξεφεύγει από την εποχή της και καταλήγει εξαιρετικά διαχρονική. Τι δεν μας φέρνει στο νου την ιδεολογική «κιντικότητα» της ελληνικής μικροαστικής τάξης των τελευταίων τριών χρόνων -από την κήρυξη του «καθεστώτος έκτακτης ανάγκης» στην ελληνική επικράτεια μέχρι σήμερα; Η αποκαλυπτική ερμηνευτική ικανότητα του Γκράμσι ολοκληρώνεται σε άρθρο του 1924: *«Τι υπηρεσίες πρόσφερε ο φασισμός στην αστική τάξη και στη δημοκρατία; Στόχος του ήταν να καταστρέψει και το ελάχιστο ακόμα στο οποίο είχε καταλήξει το δημοκρατικό σύστημα στην Ιταλία, δηλαδή, την απτή πιθανότητα να δημιουργηθεί ένας οργανωτικός σύνδεσμος βάσης, ανάμεσα στους εργάτες, και να επεκταθεί αυτός ο σύνδεσμος μέχρι να αγκαλιάσει τις μεγάλες μάζες στο κίνημα. Στόχος του ήταν να εξαλείψει τα αποτελέσματα που είχαν ήδη επιτευχθεί σ› αυτό το πεδίο. Ο φασισμός πέτυχε και στους δύο αυτούς στόχους, μέσω μιας δράσης που ήταν τέλεια σχεδιασμένη για αυτό το σκοπό. Ο φασισμός δεν χρησιμοποίησε ποτέ ελιγμούς, όπως μπορεί να έκανε το αντιδραστικό κράτος το 1919 και το 1920, όταν αντιμετώπισε ένα τεράστιο κίνημα στους δρόμους. Αντ› αυτού, περίμενε για να κινηθεί μέχρι να φτάσει σε μια περίοδο παθητικότητας η εργατική οργάνωση και μετά χίμηξε επάνω της, χτυπώντας την ως τέτοια, όχι για αυτό που «έκανε», αλλά για αυτό που «ήταν» -με άλλα λόγια, ως πηγή συνδέσμων ικανών να δώσουν στις μάζες μορφή και φυσιογνωμία. Η δύναμη και η ικανότητα της πάλης των εργατών αντλείται, ως επί το πλείστον, από την ύπαρξη τέτοιων συνδέσμων, ακόμα κι αν αυτοί δεν είναι οι ίδιοι φανεροί. Μιλάμε για το δικαίωμα του συναθροίζεσθαι, της συζήτησης, της μετατροπής αυτών των συναντήσεων σε κάτι σχετικά συχνό, της επιλογής ηγετών μέσα από τις συναντήσεις αυτές, της θεμελίωσης ενός στοιχειώδους οργανικού σχηματισμού, μιας λίγκας, ενός συνεταιρισμού, ενός κομματικού τμήματος. Μιλάμε για τη δυνατότητα του να δώσεις σ› αυτά τα οργανικά μορφώματα μια διαρκή λειτουργικότητα, να τα κάνεις βασικό πλαίσιο για το οργανωμένο κίνημα. Ο φασισμός εργάστηκε συστηματικά για να καταστρέψει αυτές τις δυνατότητες... Έτσι, η πιο αποτελεσματική του δράση ήταν στις τοπικές κοινωνίες: στη βάση του οργανωτικού*

11. Antonio Gramsci, «Οι μαϊμουδάνθωποι», Εφημερίδα Avanti!, 2 Γενάρη 1921

οικοδομήματος της εργατικής τάξης· στις επαρχίες, στα επαρχιακά κέντρα, τα εργαστήρια και εργοστάσια. Η απόλυση ανατρεπτικών εργατών· η εξορία ή η δολοφονία «ηγετών» των εργατών και αγροτών· η απαγόρευση συναθροίσεων· η απαγόρευση του να βγαίνεις στο δρόμο μετά από τις ώρες εργασίας· το εμπόδιο που μπήκε έτσι για κάθε «κοινωνική» δραστηριότητα των εργατών. Και μετά, η καταστροφή των Εργατικών Κέντρων και όλων των άλλων κέντρων οργανικής ενότητας της εργατικής τάξης και των αγροτών, και η τρομοκρατία που διαχύθηκε μέσα στις μάζες - όλα αυτά είχαν περισσότερη αξία από μια πολιτική πάλη για να ξεγυμνωθεί η εργατική τάξη από τα «δικαιώματα» που στα χαρτιά μονάχα της εξασφαλίζει το Σύνταγμα. Μετά από τρία χρόνια αυτού του είδους δράσης, η εργατική τάξη είχε χάσει κάθε μορφή και κάθε οργανικότητα. Κατάντησε μια ασύνδετη, κατακερματισμένη, διαλυμένη μάζα. Χωρίς να μετασχηματιστεί ουσιαστικά το Σύνταγμα, οι πολιτικές συνθήκες της χώρας άλλαξαν βαθύτατα, επειδή η δύναμη των εργατών και των αγροτών κατέστη εντελώς αναποτελεσματική.... Όταν εκφυλιστεί σε τέτοιες συνθήκες η εργατική τάξη, η πολιτική κατάσταση γίνεται «δημοκρατική». Σε τέτοιες συνθήκες, στην πραγματικότητα, οι λεγόμενες φιλελεύθερες αστικές ομάδες μπορούν να κάνουν τα εξής, χωρίς φόβο μοιραίων συνεπειών για την εσωτερική συνοχή του κράτους και της κοινωνίας: πρώτον, να διαχωρίσουν τις δικές τους ευθύνες από αυτές του φασισμού, τον οποίο όπλισαν, ενθάρρυναν, και παρότρυναν στην πάλη ενάντια στους εργάτες. Δεύτερον, να παλινορθώσουν την «ισχύ του νόμου», δηλαδή μια κατάσταση πραγμάτων όπου δεν υπάρχει άρνηση της δυνατότητας να υπάρξει εργατική οργάνωση».[12]

Η τελευταία παράγραφος του Γκράμσι τοποθετεί ήδη την πραγματικότητα των ημερών μας στις επιλογές των λεγόμενων φιλελεύθερων αστικών ομάδων. Γίνεται κατανοητό ότι τα εκτενή αποσπάσματα παρατίθενται για να καταργήσουμε το άλλοθι της ιστορικής άγνοιας γύρω από τις κοινωνικές και πολιτικές διεργασίες κατά τις περιόδους των συστημικών κρίσεων. Με δεδομένα τα χαρακτηριστικά και τις συνέπειες του «καθεστώτος έκτακτης ανάγκης» της Δημοκρατίας της Βαϊμάρης στα αντικυριαρχικά εγχειρήματα (που οδήγησε στο ναζισμό) και τη νομιμοποίηση και δρομολόγηση των πιο αντιδραστικών και αντεπαναστατικών επιλογών από μεριάς της ιταλικής μικροαστικής τάξης (που οδήγησε στον φασισμό) μπορούμε να στήσουμε ένα ιστορικό ερμηνευτικό υπόβαθρο για μια ουσιαστική διερεύνηση των αντικυριαρχικών μας στοχεύσεων και προοπτικών.[13]

Είναι όμως αλήθεια ότι το περιβάλλον είναι κατά πολύ διαφορετικό από τις καπιταλιστικές παλινδρομήσεις της μεσοπολεμικής περιόδου σε ολόκληρο σχεδόν τον κόσμο. Η κρίση έχει αποκτήσει τελείως διαφορετικά χαρακτηριστικά, με δεδομένη και την συνθήκη της παγκοσμιοποίησης τόσο της φιλελεύθερης οικονομίας, όσο

12. Antonio Gramsci, «Δημοκρατία και φασισμός», Εφημερίδα Avanti!, 1 Νοέμβρη 1924

13. Η μη αναφορά μας στην Ελλάδα του μεσοπολέμου έχει να κάνει με την επιλογή μας να επικεντρώσουμε στις «από τα κάτω» κοινωνικές και πολιτικές διεργασίες που νομιμοποίησαν τα «καθεστώτα έκτακτης ανάγκης» και το δρόμο προς τον φασισμό. Χαρακτηριστικά αυτών των καθεστώτων ήταν η «κινηματική αποδοχή» των αντιδραστικών κυριαρχικών επιλογών κι όχι η δικτατορική -από τα πάνω- επιβολή τους, όπως συνέβη στην Ελλάδα του Μεταξά.

και της πολιτικής συγκρότησης του καπιταλισμού με την «εξάπλωση» της αστικής αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας. Το «καθεστώς έκτακτης ανάγκης» στην Ελλάδα, παρότι μπορεί να βασίζεται κι αυτό –κατά «διαβολική σύμπτωση»- στο άρθρο 48 του συντάγματος και δεν απέχει πολύ στη νομική του ουσία από το αντίστοιχο της Βαϊμάρης, αποκτά μια διαφορετική πολιτική και κοινωνική «φυσιογνωμία» μέσα στην ιστορική συγκυρία. Υπάρχει μια παγκόσμια συμπεριφορά των κυριαρχικών υποδειγμάτων που επικαθορίζουν την ελληνική πραγματικότητα. Η σύγκλιση του κράτους με την οικονομία και η μονοκρατορία της τεχνολογιοκεντρικής φιλοσοφίας, μέσα σε ένα περιβάλλον δομικών αδιεξόδων του καπιταλισμού, εκβάλλουν σε μια εξαιρετική συγκεντροποίηση του πλούτου, σε μια υποστολή της ενεργούς πολιτικής διαχείρισης και κρίσης της αντιπροσώπευσης, που έχουν ως συνέπεια την κρίση κοινωνικής νομιμοποίησης της κυριαρχίας και συνακόλουθα πρόκριση της εκτελεστικής εξουσίας για την επιβολή των κυριαρχικών επιλογών. Έχουμε ήδη αρχίσει να μιλάμε στα μέρη μας για τη διαδρομή από την κοινοβουλευτική δημοκρατία στον δημοκρατικό ολοκληρωτισμό με αιχμή το «καθεστώς έκτακτης ανάγκης».

Στο πλαίσιο ακριβώς αυτής της πρόκρισης στην κρατική λογική της εκτελεστικής εξουσίας επανερχόμαστε στον Σμιτ, καθώς η νομική ουσία του «καθεστώτος έκτακτης ανάγκης» προσδιορίζει με σαφήνεια το βασικό πολιτικό του πυρήνα. Θα προσπαθήσουμε να κατανοήσουμε από πού αντλείται η φιλοσοφία της κατασταλτικής στρατηγικής του υπουργείου δημόσιας τάξης, όχι μόνο τα τρία τελευταία χρόνια αλλά στο πλαίσιο της αντιεξεγερτικής πολιτικής από το 2008 και μετά: *«το πολιτικό, για τον Σμιτ έχει ως ειδοποιό γνώρισμα τη σχέση φίλος-εχθρός. Στην Έννοια του Πολιτικού (1926), αφού έχει δεχτεί την κριτική ότι η γυμνή αυτή σχέση μπορεί να υπάρξει μόνον στη φυσική κατάσταση, θα διασκεδάσει τις απορίες με τον ορισμό του πολιτικού εχθρού ως δημόσιου τέτοιου. Εδώ το ζήτημα της απόφασης τίθεται εκ νέου, υπό την έννοια ότι ο κυρίαρχος αποφασίζει για ό,τι είναι πολιτικό και ό,τι είναι απολιτικό, δημόσιο ή ιδιωτικό. Με άλλα λόγια, το ζήτημα της κυριαρχίας στη σφαίρα του πολιτικού τίθεται ως ζήτημα πολιτισμικής απόφασης για κατάταξη σε φίλους και εχθρούς, κι εμπλουτίζεται κάθε φορά με άλλα περιεχόμενα προσδιορίζοντας όχι μόνον τον εχθρό, αλλά και παρέχοντας τάξη και συνοχή, δηλαδή πολιτική μορφή σε μια συλλογικότητα με βάση ό,τι προσδιορίζεται ως φίλος».*[14]

Από αυτήν την παράγραφο απορρέουν σχεδόν όλες οι μορφοποιήσεις της κατασταλτικής στρατηγικής ενώ εξελίσσεται το νομικό «θαύμα» του «καθεστώτος έκτακτης ανάγκης». Από την ανομία μέχρι τις υγειονομικές βόμβες, από τα στρατόπεδα συγκέντρωσης μεταναστών μέχρι την περικύκλωση αντιστεκόμενων κοινοτήτων και από την τρομοκρατία, μέχρι την θεωρία των δύο άκρων. Πρέπει να σημειώσουμε ότι μια βασική συνιστώσα που διαφοροποιεί ουσιαστικά τον μεσοπόλεμο του Σμιτ από την τελευταία παγκόσμια συστημική κρίση και πυροδοτεί με νέους όρους τα περιεχόμενα της «έννοιας του πολιτικού», προσδιορίζοντας τους πολιτικούς φίλους και εχθρούς και τις έννοιες δημόσιο και ιδιωτικό, είναι η κοινωνία του Θεάματος.

14. Γιώργος Μερτίκας, «Κάρλ Σμιτ: φίλος ή εχθρός», εφ. Αυγή 14/11/2010

Η σύγχρονη διαδικασία με την οποία παράγονται ταυτότητες και στερεότυπα για να προωθηθούν οι διαχωρισμοί και οι κυριαρχικοί χειρισμοί τους, περιγράφεται με εξίσου «θεολογικό» τρόπο: *«Η ανούσια συζήτηση πάνω στο θέαμα, δηλαδή πάνω σ' αυτό που κάνουν οι ιδιοκτήτες αυτού του κόσμου είναι έτσι οργανωμένη από αυτό το ίδιο: τονίζουν τα τεράστια μέσα του θεάματος, προκειμένου να μην πουν τίποτε για την τεράστια χρήση τους. Προτιμούν συχνά να το αποκαλούν, αντί για θέαμα, μέσο επικοινωνίας. Και μ' αυτό υπονοούν ένα απλό όργανο, ένα είδος δημόσιας υπηρεσίας που θα διαχειριζόταν με αμερόληπτο «επαγγελματισμό» τον καινούργιο πλούτο της καθολικής επικοινωνίας με τη βοήθεια των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης μιας επικοινωνίας που έχει φτάσει επιτέλους στη μονόπλευρη καθαρότητα, όπου η ήδη ειλημμένη απόφαση θαυμάζει μακαρίως τον εαυτό της. Αυτό που επικοινωνείται είναι εντολές και σε πλήρη αρμονία, εκείνοι που τις δίνουν, λένε επίσης και τι εννοούν».* [15]

Έτσι, στο πλαίσιο συγκρότησης της αντιεξεγερτικής πολιτικής του ελληνικού κράτους, αμέσως μετά την εξέγερση του 2008, το άρθρο του Κώστα Τομαρά με τίτλο *«Θα βάλουμε τέλος στην ανομία»*, στην εφημερίδα Το Έθνος, 9 Οκτωβρίου 2009 ακολουθείται από το άρθρο της εφημερίδας Ναυτεμπορική με τίτλο *«Μ. Χρυσοχοΐδης: Μηδενική ανοχή στην ανομία, κοινωνική συνοχή και κοινωνική δικαιοσύνη»*, στις 8 Ιανουαρίου 2010 και συμπληρώνεται χαρακτηριστικά με το άρθρο του Διονύση Βυθούλκα, *«Σύσκεψη Χρυσοχοΐδη με Δημάρχους – Μηδενική ανοχή και κοινωνική συνοχή»*, εφημερίδα Το Βήμα, 9 Ιανουαρίου 2010.[16] Στο συγκεκριμένο παράδειγμα διαδοχικής επίκλησης της «ανομίας» από τους υπουργούς δημόσιας τάξης, μπορούμε να παρακολουθήσουμε τον τρόπο με τον οποίο εισάγεται ως τέτοια για να προσδιορίσει την έννοια του «εχθρού», καθαρό απότοκο της πολιτικής θεωρίας του Σμιτ. Διαβάζουμε ότι στα τέλη του 19ου αιώνα ο Εμίλ Ντιρκέμ επέλεξε έναν ελληνικό όρο για να περιγράψει μία νέα κοινωνική κατάσταση στη δυτική Ευρώπη, αυτόν της ανομίας (anomie). Σύμφωνα με το Γάλλο κοινωνιολόγο, σε καταστάσεις ανομίας εκλείπουν οι σαφείς ρυθμίσεις, οι κανόνες και τα πρότυπα που καθορίζουν τον τρόπο λειτουργίας της κοινωνίας. Οι πολίτες δυσκολεύονται να συμμορφωθούν με κανόνες τους οποίους κρίνουν ανίσχυρους και ως συνέπεια αυτού αισθάνονται αποπροσανατολισμένοι και διακατέχονται από άγχος. Το φαινόμενο της ανομίας -δηλαδή της μη εφαρμογής των νόμων- αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα ενός λαού, εφόσον πιθανόν είναι να επιφέρει τον κοινωνικό κατακερματισμό και τη διάσπαση της συλλογικής συνείδησης. Καταστάσεις ανομίας βιώνει η ανθρωπότητα σε περιόδους οικονομικής κρίσης, διαπίστωσε ο Ντιρκέμ. Όμως, φαινόμενα ανομίας παρουσιάζονται και σε εποχές ευδαιμονίας, όταν η επαναστατικότητα τείνει να ταυτιστεί με την καταπάτηση των κανόνων και των νόμων.[17]

Η επίκληση της ανομίας λοιπόν, σύμφωνα με την κρατική λογική, έχει να κάνει με

15. Γκυ Ντεμπόρ, «Σχόλια πάνω στην κοινωνία του Θεάματος», 1988

16. Πολλές από τις πηγές που ακολουθούν έχουν αντληθεί από τον ιστότοπο http://crisis-scape.net

17. http://el.wikipedia.org

ένα κενό νόμου που προκαλεί άγχος στην κοινωνία. Ποια είναι όμως η λογική του επιχειρήματος; Η έννοια του νόμου είναι -στη βάση της συγκρότησης του «κοινωνικού συμβολαίου»- ταυτισμένη με την έννοια της ευθύνης, κι έτσι οι άνομοι χρεώνονται ένα είδος ασυδοσίας που διαχέει... ένα άγχος στη δημόσια σφαίρα. Με αυτή τη λογική καταστολής των «θυλάκων ασυδοσίας», το κράτος προχώρησε στην εκκένωση πολλών καταλήψεων σε διάφορες πόλεις της χώρας. Οι καταλήψεις, βέβαια, που προσδιορίστηκαν ως «εχθροί» στη βάση της ανομίας, μπορεί να μην αποδέχονται την αστική νομολογία, έχουν, ωστόσο, αδιαμφισβήτητα τους δικούς τους τρόπους να συγκροτούν τις συλλογικές αποφάσεις και να αναλαμβάνουν την ευθύνη για αυτές. Στην πραγματικότητα λοιπόν, αποδεσμεύεται με σαφήνεια η έννοια του νόμου από την έννοια της ευθύνης και αποδομείται η κυρίαρχη επιχειρηματολογία. Στην προέκταση αυτής της αδιαμφισβήτητης πραγματικότητας, η ασυδοσία επιστρέφεται ως χαρακτηρισμός στα κέντρα εξουσίας, τα οποία συγκροτούν νόμους που κατά κόρον τα ίδια καταστρατηγούν. Σε μια διαχείριση της φαινομενικότητας, ωστόσο, και στη βάση της σμιτιανής πολιτικής θεολογίας, όπως προσλαμβάνεται από την κοινωνία του θεάματος, τα χαρακτηριστικά του «εχθρού» συμπυκνώνονται σε τρίλεπτα βίντεο μιας σημειολογίας χαμηλής μεν, εν δυνάμει επικίνδυνης δε, παραβατικότητας. Επιπλέον, η κρατική ασυδοσία χωνεύεται ως απόκλιση των δημοκρατικών αρχών κι όχι ως εγγενές πρόβλημά τους. Παρολαυτά, μέσα στην περιρρέουσα ατμόσφαιρα της γενικευμένης ανασφάλειας, η φράση του Γκράμσι δεν είναι δύσκολο να αναβιώσει για να ερμηνεύσει και πάλι την κυριαρχική κατασκευή... των ανεξέλεγκτων δαιμονικών πνευμάτων: *«από την απελπισία που εισβάλλει σε μυαλά τα οποία είναι ανίκανα να κατανοήσουν τους νόμους που διέπουν κι αυτή την κρίση, πεπεισμένα ότι η χώρα είναι θύμα δαιμονικών πνευμάτων που είναι ανέφικτο να κατανοηθούν ή να ελεγχθούν»...*[18]

Η κατασταλτική στρατηγική επαναπροσδιορίζεται με προοπτική την καθολικότητα της κυριαρχικής επιβολής, τόσο στο χώρο, όσο και στον πληθυσμό της επικράτειάς της. Σε μία συνέντευξή του στην εφημερίδα Καθημερινή στις 20 Ιανουαρίου 2013, και αναφορικά με κάποιες λανθασμένες, από το παρελθόν, επιλογές στην τακτική της αστυνομίας, ο υπουργός δημόσιας τάξης Δένδιας υποστήριξε: *«Στην Ελλάδα το μοντέλο που έχει ακολουθηθεί είναι η φύλαξη στόχων, με ό,τι αυτό σημαίνει, και όχι η δημιουργία ενιαίου χώρου ασφάλειας»*. Το τρέχον αμερικανικό Εγχειρίδιο Αντι-εξέγερσης προτείνει σχετικά: *«Οι αντι-εξεγερτικές προσπάθειες θα πρέπει να ξεκινούν, ελέγχοντας περιοχές-κλειδιά. Η ασφάλεια και η επιρροή θα εξαπλωθούν, στη συνέχεια, μέσα από τις ασφαλείς περιοχές. Το πρότυπο αυτής της προσέγγισης βασίζεται στο να καθαρίζεις, να κρατάς και να οικοδομείς ένα χωριό, μία έκταση ή μία πόλη – και μετά να θωρακίζεις την επιτυχία, προχωρώντας σε άλλες περιοχές»*.[19] Στην προαναφερθείσα συνέντευξη στο Αθηναϊκό και Μακεδονικό Πρακτορείο Ειδήσεων ο Δένδιας δήλωνε αντίστοιχα: *«Προσπαθούμε λοιπόν να κατακτήσουμε το*

18. Antonio Gramsci, «Προβλέψεις»

19. US Army Field Manual 3-06: Urban Operations, 26 Oct 2006, p.5-21,5-30,6-18,B-19,Glossary-7

απόλυτο στο κέντρο της Αθήνας και από εκεί και πέρα με την εμπειρία…» και λίγες μέρες μετά *«…την τεχνογνωσία που θα αποκτήσει η ελληνική αστυνομία να μπορέσει να επεκτείνει το παράδειγμα στις υπόλοιπες περιοχές, στα κέντρα των πόλεων»*.

Παρατηρείται μία σταδιακή επέκταση των ιδιωμάτων της έκτακτης ανάγκης από τη δημόσια στην ιδιωτική σφαίρα. Και για τις ανάγκες αυτής της επέκτασης κρίνεται απαραίτητη η βίαιη παραβίαση εκείνων των υλικών ορίων που παραδοσιακά προάσπιζαν τη διάκριση δημόσιου/ιδιωτικού. Μπορεί κανείς να διατηρεί, ακόμα, αμφιβολίες για το κατά πόσο η παραβίαση αυτή έλαβε, όντως, χώρα στις επίμαχες επιχειρήσεις εναντίον των καταλήψεων στέγης, στο βαθμό που οι εισβολές της αστυνομίας δεν ανέδειξαν ένα βίαιο πέρασμα από το δημόσιο στο ιδιωτικό, αλλά ένα πέρασμα από το δημόσιο στο δημόσιο· από μία εκδοχή του δημόσιου σε μία άλλη. Τον καιρό, όμως, που βρίσκονταν σε εξέλιξη οι επιχειρήσεις αυτές, μπορούσε κανείς να διαβάσει στα δελτία τύπου της ελληνικής αστυνομίας για καθημερινές έρευνες σε κατοικίες που διέμεναν μετανάστες/ριες, με εκατοντάδες συλλήψεις. Μέχρι σήμερα, δεν έχει δοθεί καμία διευκρίνιση για τους τρόπους με τους οποίους πραγματοποιούνται αυτές οι έρευνες, πέραν του στοιχείου πως συνοδεύονται από εισαγγελική παρουσία. Η εισβολή, όμως, ανδρών της ΕΚΑΜ, τη νύχτα της 10ης Απριλίου 2013, στα σπίτια δύο υπόπτων για τις δολιοφθορές στις υποδομές των μεταλλείων χρυσού της Χαλκιδικής, προσφέρει, σίγουρα, κάποιες πιθανές απαντήσεις. Αυτό που έχει σημασία, είναι πως όλες οι επιχειρήσεις στις οποίες αναφερόμαστε αποκτούν το κυρίαρχό τους νόημα μέσα από μία ρητορική του επείγοντος. Με άλλα λόγια, μέσα από μία ρητορική της έκτακτης ανάγκης, που φαίνεται να διεκδικεί σταδιακά την επέκτασή της από τη δημόσια στην ιδιωτική σφαίρα. Προς επίρρωση, με αφορμή την απόδραση του Χριστόδουλου Ξηρού από τις φυλακές στις αρχές του 2014, η αστυνομία προχώρησε σε δεκάδες εισβολές σε σπίτια, άλλοτε με εισαγγελική συνοδεία κι άλλοτε όχι, άλλοτε με τους ελεγχόμενους παρόντες κι άλλοτε όχι, χωρίς καμία απολύτως νομική τεκμηρίωση των εφόδων αλλά με επίκληση «ανώνυμων τηλεφωνημάτων».

Η στρατιωτικο-αστυνομική, λοιπόν, επιστήμη οφείλει, σήμερα, να επιχειρήσει *in situ* και να καταλάβει ακόμη περισσότερο δημόσιο χώρο, εστιάζοντας ίσως περισσότερο στο «δημόσιο» παρά στο «χώρο». Άλλωστε, ο Αμερικανός απόστρατος αντισυνταγματάρχης Ralph Peters είναι σαφής: *«Ενώ τα φυσικά χαρακτηριστικά της πόλης που έχει δεχτεί επίθεση ή που έχει καταληφθεί κρίνονται ιδιαίτερης σημασίας, το στοιχείο-κλειδί είναι ο πληθυσμός. […] Η πολυπλοκότητα του ανθρώπου είναι πολύ πιο σύνθετη από οποιαδήποτε αρχιτεκτονική λεπτομέρεια»*.[20] Συνοψίζοντας με σμιτιανούς όρους, σιγά-σιγά ολοένα και περισσότερες μορφές αγώνα γίνονται αντιληπτές και νοηματοδοτούνται μέσα από την οριακή σημειολογία της σχέσης Φίλος/Εχθρός, και συγκεκριμένα μέσα από την πιο ακραία της πραγμάτωση, αυτή της ένοπλης αντιπαράθεσης, η οποία απαιτεί αντίστοιχα οριακή, ήτοι στρατιωτική διαχείριση. Οι επαναλαμβανόμενες χρήσεις αυτού του πιο στρατιωτικοποιημένου τμήματος

20. Peters Ralph, The Human Terrain of Urban Operations, Parameters, U.S. Army War College, Spring 2000, Vol. 30 Issue 1, σελ.4

της αστυνομίας, για υποθέσεις που άλλοτε θα μπορούσαν να συνιστούν αντικείμενο ακόμη και πολιτικών διαπραγματεύσεων, καταδεικνύει με τον πιο ξεκάθαρο τρόπο πως η κρίση κουβαλάει μαζί της και μία ολόκληρη συνάρθρωση νοηματικο-ποινικο-στρατιωτικών μηχανισμών, η καθημερινότητα και οι επαναλαμβανόμενες δημόσιες ενεργοποιήσεις των οποίων της εξασφαλίζουν επιτελεστικά το κύρος του κανονικού και του φυσιολογικού.[21]

Πώς κινούνται όμως οι μηχανισμοί πολιτικής και κοινωνικής διαμεσολάβησης μέσα σε ένα καθεστώς όπου περιστέλλεται με «περίτεχνο» τρόπο κάθε ουσιαστική ελευθερία ελιγμών σε επίπεδο κεντρικής και περιφερειακής πολιτικής διαχείρισης; Συνακόλουθα με τις επιλογές των κυρίαρχων στο σύγχρονο πλαίσιο που έχουμε περιγράψει, ο Σμιτ έρχεται και πάλι να διατυπώσει τον τρόπο με τον οποίο το κράτος αντιλαμβάνεται τις κινήσεις των πολιτικών και κοινωνικών διαμεσολαβήσεων. Από την κοινωνική σφαίρα εφορμούν οι «έμμεσες εξουσίες» για να υποτάξουν τον Λεβιάθαν. Οι παλιοί αντίπαλοι, εκκλησία, κόμματα και συνδικάτα, τα οργανωμένα συμφέροντα, επανεμφανίζονται ως *«κάτι άλλο από πολιτική, δηλαδή ως πολιτισμός, οικονομία ή ιδιωτική υπόθεση, ενώ εκμεταλλεύονται όλα τα πλεονεκτήματα της κρατικότητας»*.[22] Διατυπώνεται έτσι, μια ακόμη βασική πολιτική κοινοτοπία: το Κράτος έχει την επίγνωση ότι όταν η κρατικότητα αποτελεί πεδίο αναφοράς και εφαλτήριο κοινωνικών και πολιτικών διεργασιών: αυτό που πάντα βγαίνει πιο δυνατό δεν είναι άλλο από το ίδιο του Κράτος. Η κρατική λογική, σε «καθεστώς έκτακτης ανάγκης», χωνεύει τις διαμεσολαβήσεις αφού αυτές έχουν αποδεχτεί ως πεδίο αναφοράς μια κρατικότητα που έχει ήδη περιστείλει τις ατομικές και κοινωνικές ελευθερίες και διαμορφώνει δομές τέτοιες ώστε να καταστήσει μια κατάσταση εξαίρεσης ως μόνιμη κατάσταση διακυβέρνησης.

Θα μπορούσε να πει κανείς σε γενικές γραμμές ότι εκείνο που χρειάζεται για να απαντηθεί το «καθεστώς έκτακτης ανάγκης» από τους κυριαρχούμενους βρίσκεται ήδη στις ιστορικές παρακαταθήκες. Για παράδειγμα, ο Γκράμσι διατύπωσε ήδη μια προοπτική για ένα ξεπέρασμα: *«Μιλάμε για τη δυνατότητα του να δώσεις στα οργανικά μορφώματα μια διαρκή λειτουργικότητα· να τα κάνεις βασικό πλαίσιο για το οργανωμένο κίνημα. Ο φασισμός εργάστηκε συστηματικά για να καταστρέψει αυτές τις δυνατότητες... Έτσι, η πιο αποτελεσματική του δράση ήταν στις τοπικές κοινωνίες: στη βάση του οργανωτικού οικοδομήματος της εργατικής τάξης· στις επαρχίες, στα επαρχιακά κέντρα, τα εργαστήρια και εργοστάσια»*.[23] Μόνο που το πεδίο αναφοράς του Γκράμσι δεν είναι άλλο από ένα αριστερό κίνημα που -όπως και στην εποχή του δεν κατάφερε να πραγματώσει την προταγματική του έτσι και σήμερα- κακοχωνεύεται από μια σοσιαλδημοκρατία που αναγνωρίζει τον εαυτό της αποκλειστικά στην αστική αντιπροσωπευτική δη-

21. Όλη η παραπάνω συλλογιστική αντλήθηκε από τη διεύθυνση http://crisis-scape.net/blog/item/153-performing-state-of-emergency-in-situ-greek

22. Γιώργος Μερτίκας, «Κάρλ Σμιτ: φίλος ή εχθρός», εφ.Αυγή 14/11/2010

23. Antonio Gramsci, «Δημοκρατία και φασισμός»

μοκρατία. *«Τα σοσιαλδημοκρατικά κόμματα παραμένουν κόμματα μαζικά και ταξικά κι αυτό το ρίζωμα είναι και όρος για την κυβερνητική τους διαχείριση. Η αστική τάξη δέχεται αυτόν τον συμβιβασμό μόνο επειδή η σοσιαλδημοκρατία μονιμοποιεί και πλαισιώνει του εργαζόμενους, και μόνο επειδή οι συμφωνίες που έχουν υπογραφεί με τα συνδικάτα δεν θα αμφισβητηθούν από τη βάση με την πρώτη ευκαιρία»*.[24] Ωστόσο, υπάρχει μια παράδοξη εξέλιξη που θα μπορούσε να θέσει υπό αμφισβήτηση αυτόν τον όρο σήμερα: τα περισσότερα από τα μεγάλα σοσιαλδημοκρατικά κόμματα, παραβλέποντας τον χαρακτήρα τους ως εργατικά κομμάτα, τείνουν να ανακηρυχτούν «κόμματα ολόκληρου του λαού».[25] Η σοσιαλδημοκρατία απέχει τόσο πολύ από την εποχή του Γκράμσι, ώστε να μπορεί να γίνεται επιλεκτική με το έργο του. Όπως και στην περίπτωση της γερμανικής σοσιαλδημοκρατίας στη δεκαετία του 1920, οι δυνάμεις που κατατάσσονται στη σοσιαλδημοκρατία φαίνονται κάποτε πιο επιφυλακτικές από τους «αντιπάλους» του στο θέμα των μεταρρυθμίσεων, όταν το αίσθημα μειονεκτικότητας που έχουν απέναντι στον μαρξισμό, μαζί με τις εσωτερικές τους αντιφάσεις, μετατρέπουν την διαχείρισή τους σε απλή συντήρηση.[26] Το «καθεστώς έκτακτης ανάγκης» ήρθε για να μείνει, με επίγνωση της δυνατότητας αφομοίωσης όλων των κεντρομόλων δυνάμεων πολιτικής διαχείρισης.

Στο ελληνικό παράδειγμα, η σοσιαλδημοκρατία του Σύριζα εμφανίζεται ως ανάχωμα στο «μνημόνιο», τους φασίστες, την αναβίωση των ατομικών και κοινωνικών ελευθεριών, την αποκαθήλωση του «καθεστώτος έκτατης ανάγκης», τον εξανθρωπισμό του καπιταλισμού εδώ και τώρα... Έτσι, για μια ακόμη φορά, η κατανόηση της κρίσης προϋποθέτει για το ξεπέρασμά της την αποδοχή διευθέτησης των διενέξεων, κλασική σοσιαλδημοκρατική λογική, κι όχι την έκφρασή τους ως κοινωνικές και ταξικές αντιθέσεις. Ακόμη και οι καλύτερες προθέσεις δεν θα γλιτώσουν από την αφομοιωτική ικανότητα ενός αστικού αντιπροσωπευτικού δημοκρατικού συστήματος που έχει επιλέξει την εξαντλητική δέσμευση σε υπερεθνικά διευθυντήρια και ομάδες μεγάλων συμφερόντων. Η ρητορική της ελληνικής σοσιαλδημοκρατίας, που θέλει «πολιτική σταθερότητα» στο εσωτερικό της χώρας (υποστολή των κοινωνικών και ταξικών αντιθέσεων και συναίνεση του «εσωτερικού εχθρού») για να «συγκρουστεί» στο εξωτερικό ως «κόμμα ολόκληρου του λαού» με στόχο τα εθνικά συμφέροντα, δεν αποτελεί απλώς παραδοσιακή κοινοτοπία καπιταλιστικής διαχείρισης, αλλά και ωμή αντεπαναστατική επιλογή.

Από την ανάλυση του Γκράμσι η πιο κομβική φράση που πρέπει να μας απασχολεί στο προκείμενο είναι ότι: *«οι μικροαστοί, οι οποίοι είχαν υποδουλωθεί στην κυβερνητική διαφθορά, άλλαξαν κατεύθυνση, έγιναν αντικοινοβουλευτικοί, και επιδίωξαν να διαφθείρουν το δρόμο»*[27]. Είναι δεδομένο ότι τα «ταξικά» συμφέροντα

24. Bergounioux και Manin, “La social-democratie ou le componenets”

25. Σατελέ- Πιζιε Κουσνέρ, «οι πολιτικές αντιλήψεις του 20ου αιώνα»

26.. Ό.π.

27. Antonio Gramsci, «Οι μαϊμουδάνθωποι»

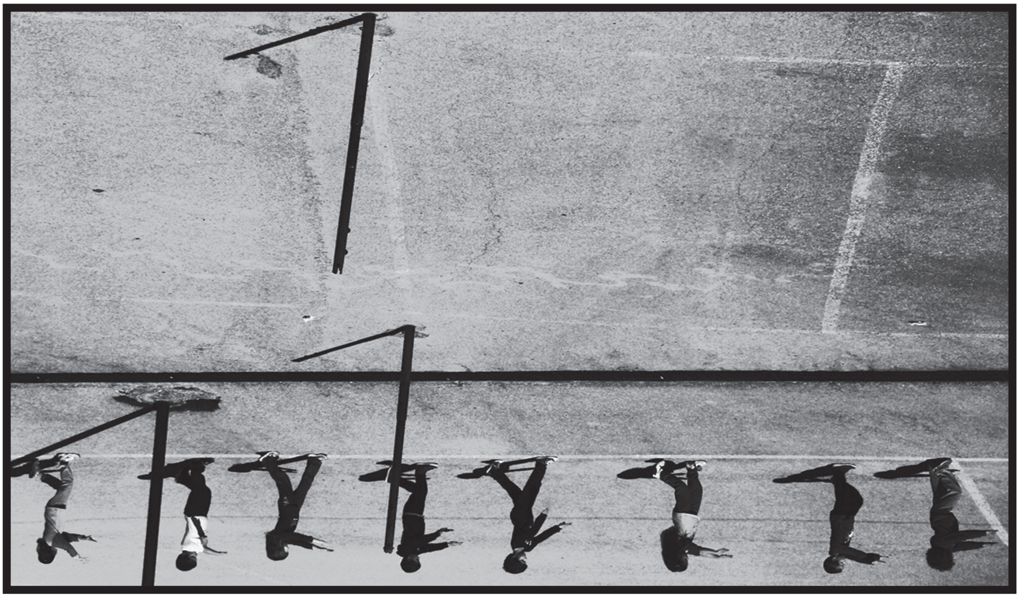
των μικροαστών είναι μια ιδεολογία. Σχηματίζεται εκ των άνω και δεν βασίζεται σε μια συμπαγή αντικειμενική διαδικασία. Αναφερόμαστε λοιπόν σήμερα σε μια μικροαστική ιδεολογία που διατρέχει τόσο την προλεταριοποιημένη λόγω της συστημικής κρίσης μεσαία τάξη, όσο και ένα μεγάλο μέρος της εργατικής τάξης. Η επιδίωξη των μικροαστών να «διαφθείρουν το δρόμο» επιχειρήθηκε με τη γλαφυρή ακρίβεια του Γκράμσι και στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια και, στη συνέχεια, είτε «κεφαλαιοποιήθηκε» εν μέρει από την φασιστική προταγματική, είτε χωνεύτηκε από τα εκλογικά πανηγύρια, με κίνητρο τα όποια υπολείμματα πελατειακής σχέσης σε κόμματα του «συνταγματικού τόξου». Εκείνο που κρίνεται απαραίτητο προκειμένου να αποκαθαρθεί «ο δρόμος» είναι, από τη μία, η κριτική των αντικυριαρχικών επιλογών στις διαδικασίες ώσμωσης με την μικροαστική ιδεολογία -ώσμωση που επέτρεψε την αντιδραστική εκφορά των αντικρατικών και αντικαπιταλιστικών προταγμάτων- και από την άλλη, η σαφής και δυναμική αντίθεση με τις ίδιες τις δομές της μικροαστικής ιδεολογίας, το ξερίζωμα της όποιας αυταπάτης εκπηγάζει από το τρίπτυχο «πατρίς, θρησκεία, οικογένεια».

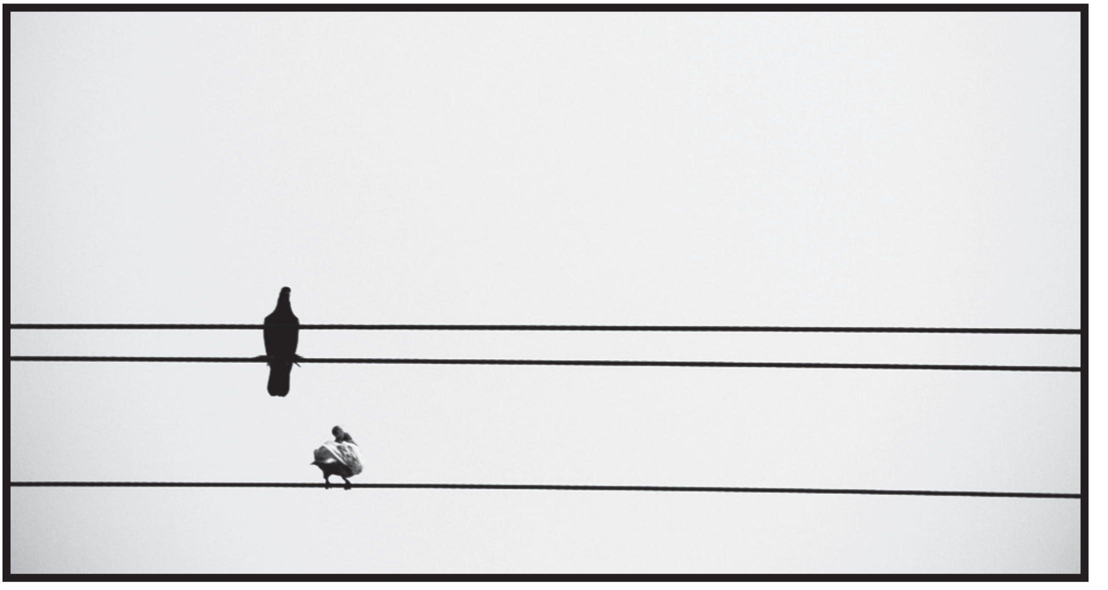
Όσον αφορά τη σταδιακή επέκταση των ιδιωμάτων της έκτακτης ανάγκης από τη δημόσια στην ιδιωτική σφαίρα δεν έχουμε παρά να «υποκειμενικοποιήσουμε» με ριζοσπαστικούς όρους τα υλικά όρια μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού. Οι έννοιες αυτές, που απορρέουν κάθε φορά από την τρέχουσα κυρίαρχη πρόσληψη, αναλόγως με την αμεσότητα εξυπηρέτησης των συμφερόντων της κυρίαρχης τάξης, δεν μπορούν παρά να σχετικοποιηθούν από τη μεριά μας με σημείο αναφοράς την αλληλεγγύη: η ύπαρξή μας δεν τελειώνει εκεί που τελειώνει το δέρμα μας. Τα εδάφη που απελευθερώνουμε με τα αυτοοργανωμένα εγχειρήματά μας δεν είναι παρά προέκταση του δημόσιου χώρου, χωρίς όμως τα κρατικοποιημένα χαρακτηριστικά τους. Ο ανταγωνισμός που παράγει εξατομικεύσεις και κοινωνικές ιεραρχίες και η εμπορευματοποίηση που αντικειμενοποιεί τις ανθρώπινες σχέσεις εξοστρακίζονται με διαρκή και επιτελεστικό τρόπο, (απο)καθιστώντας έναν δημόσιο χώρο ως εργαστήρι αλληλεγγύης και απελευθέρωσης. Ο ιδιωτικός χώρος, σε ό,τι μας αφορά, δεν μπορεί παρά να διατρέχεται από το ίδιο αξιακό σύστημα, διακλαδωμένος με τα απελευθερωμένα ανοιχτά δημόσια εδάφη. Έτσι ακυρώνεται στην πράξη η κυρίαρχη προπαγάνδα και απονομιμοποιείται στην κοινωνική συνείδηση η σταδιακή επέκταση των ιδιωμάτων της έκτακτης ανάγκης. Οι απαντήσεις μας σε ένα καθεστώς εξαίρεσης in situ είναι μια έμπρακτη αποδόμηση των κυριαρχικών προσλήψεων δημόσιου και ιδιωτικού.

Είναι γεγονός ότι η πρόκριση της εκτελεστικής εξουσίας εφαρμόζεται με την αστυνομικοποίηση της καθημερινής μας ζωής. Πρόκειται για μια ιδιότυπη εμπόλεμη κατάσταση χαμηλού προφίλ με επιχειρήσεις χειρουργικού χαρακτήρα και με χαρακτηριστικά και στοχεύσεις που έχουν περιγραφεί. Ένα από τα σύγχρονα δόγματα της αστυνομικο-στρατιωτικής επιστήμης έχει διατυπωθεί με σαφήνεια: *«Ενώ τα φυσικά χαρακτηριστικά της πόλης που έχει δεχτεί επίθεση ή που έχει καταληφθεί κρίνονται ιδιαίτερης σημασίας, το στοιχείο-κλειδί είναι ο πληθυσμός. [...] Η πολυπλοκότητα του*

ανθρώπου είναι πολύ πιο σύνθετη από οποιαδήποτε αρχιτεκτονική λεπτομέρεια»[28]. Με βάση αυτό ακριβώς το δόγμα, η οικειοποίηση και ενσωμάτωση από τις εναντιωματικές δυνάμεις της «κατάστασης έκτατης ανάγκης», με όρους περιστολής των κοινωνικών τους αναφορών και «στρατιωτικοποίηση» των απαντήσεών τους, σημαίνει αυτοακρωτηριασμός της πολυπλοκότητας ανθρώπων και εγχειρημάτων, σημαίνει παράδοση στον εχθρό. Ουσιαστική αντίσταση των απελευθερωτικών εγχειρημάτων είναι η επίταση, τόσο των περιεχομένων τους, πυροδοτώντας τις άπειρες μεταβλητές της πολυπλοκότητάς τους, όσο και εκείνων των κοινωνικών τους αναφορών που πυροδοτούν στον «πληθυσμό» τη δική του, εντέλει, ανυπότακτη πολυπλοκότητα.

28. Peters Ralph, The Human Terrain of Urban Operations, Parameters, U.S. Army War College

Ο «κρατικός αντιφασισμός» ως κομμάτι του αναδυόμενου ολοκληρωτισμού

«Η χώρα χάνεται. Από την κάθοδο των Δωριέων, 4.000 χρόνια πριν, ουδέποτε η χώρα δεν δέχθηκε τόσο μεγάλης έκτασης εισβολή [...]. Πρόκειται για βόμβα στα θεμέλια της κοινωνίας και του κράτους. Η επίλυση του μεταναστευτικού είναι πρόκληση εθνικού μεγέθους. Είμαστε στα όρια της κατάρρευσης. Κινδυνεύουμε με πλήρη αλλοίωση της κοινωνίας, το μεταναστευτικό ίσως είναι μεγαλύτερο πρόβλημα και από το οικονομικό.» 6-12-2012

«Η ποιότητα, η διαφορά κουλτούρας των μεταναστών που δεχόμαστε εμείς σε σχέση με τις άλλες χώρες, είναι τραγική. Αλλιώς αντιμετωπίζει η Σουηδία τον μετανάστη από μια χώρα της πρώην Σοβιετικής ένωσης, ο οποίος έχει ένα μορφωτικό επίπεδο, είναι Ευρωπαίος, κι αλλιώς εμείς που αντιμετωπίζουμε μετανάστες από το Μπαγκλαντές, από το Αφγανιστάν, ανθρώπους που ανήκουν σε μια άλλη κουλτούρα. Δεν υποτιμώ κανέναν, είναι άνθρωποι που έρχονται από έναν άλλο κόσμο σε σχέση με το δικό μας.» 30-1-2014

«Από την πρώτη στιγμή που ανέλαβα το υπουργείο, είπα, δεν θα γίνουν ανεκτά τάγματα εφόδου. Η Χρυσή Αυγή δοκίμασε τις αντοχές της δημοκρατίας. Σήμερα, εισπράττει την απάντηση από το κράτος δικαίου.»   28-9-2013 (ημέρα σύλληψης της ηγετικής ομάδας της χ.α.)

«Πρέπει να σας πω ότι τον τελευταίο ένα- ενάμιση χρόνο, άνω των 30 τρομοκρατών έχουν συλληφθεί από την ΕΛ.ΑΣ. Είχα όμως και την ευκαιρία να τους υπογραμμίσω την τεράστια πρόκληση που συνιστά για την πατρίδα μας η τρομοκρατία, για την οικονομική της ανάπτυξη, για την προσέγγιση ξένων επενδύσεων, για την καταπολέμηση της ανεργίας, για το καθήκον της ΕΛ.ΑΣ να αντιμετωπίσει με επιτυχία, όπως είμαι σίγουρος, την τεράστια αυτή πρόκληση που συνιστά η τρομοκρατία για την πατρίδα και το κράτος δικαίου. Απόλυτη κοινωνική ομόνοια προς αυτή την κατεύθυνση, χωρίς παραφωνίες, χωρίς υποσημειώσεις. Να χτυπήσουμε την ανεργία, να χτυπήσουμε όλα αυτά τα οποία έχουν οδηγήσει στην παρούσα κρίση. Εάν υπάρχει τρομοκρατία είμαστε αδύναμοι.»   30-1-2014

Οι παραπάνω δηλώσεις ανήκουν στον υπουργό δημόσιας τάξης, Δένδια και επιλέχτηκαν όχι τόσο για το ρόλο που επιτελεί ο ίδιος ως πολιτική φιγούρα και το τι συμπυκνώνει αυτή η φιγούρα, αλλά για την ουσία τους και για αυτήν την χωρίς υπαινιγμούς αμφιλογία τους. Μια αμφιλογία -που παρά το ενδιαφέρον που μπορεί να παρουσιάζει για μια «ιδιότυπη» ψυχανάλυση της πολιτικής- σημασιοδοτεί τον τρέχοντα «κρατικό αντιφασισμό». Τη συνύφανση δηλαδή νεοολοκληρωτικών ρητορειών και πρακτικών (που αγγίζουν ακόμα και τα όρια ενός παραδοσιακού δαρβινισμού ή και θεωριών εκφυλισμού) με ταυτόχρονες «ομολογίες πίστεως» σε έναν αναβαπτισμένο φιλελευθερισμό και τις παραδοσιακές «οικουμενικές» του αρχές. Είναι κάτι πέρα από ένα επικοινωνιακό παιχνίδι, είναι οι νέοι όροι διαμόρφωσης του κυρίαρχου λόγου σε συνθήκες «έκτακτης ανάγκης» (που συμπεριλαμβάνουν την προσχηματική αποκάθαρση των ιστορικών δεσμών αίματος κράτους-παρακράτους).

Τι χαρακτηρίζει όμως τις «κρίσεις ηγεμονίας» και το συνακόλουθο «κράτος έκτακτης ανάγκης», αν όχι το σύνολο των διπόλων (δημοκρατία ή βία, Νόμος ή ανομία, θεσμοί ή άκρα κτλ) που παράγουν-αναπαριστούν κυρίαρχα νοήματα με την ταυτόχρονη τοποθέτηση του κράτους στην «αυθεντική» πραγμάτωσή τους. Και αυτή η «αυθεντική» πραγμάτωση, δεν είναι απλά «το «γράμμα του νόμου» αλλά η ομογενοποίηση των αυτόνομων σφαιρών δικαίου και πολιτικού. Η κατάλυση της σχετικής αυτονομίας τους και η υπαγωγή του πρώτου στο δεύτερο ακολουθεί μια άλλου είδους ομογενοποίηση: του οικονομικού με το πολιτικό. Τέτοιου είδους ομογενοποιήσεις και υπαγωγές είναι χαρακτηριστικές σε περιόδους κρισιακές για το σύστημα (κρίση αναπαραγωγής, διακυβέρνησης, ηγεμονίας κτλ), σε περιόδους συνολικών μεταβάσεων από ένα μοντέλο κοινωνικής-οικονομικής οργάνωσης και διακυβέρνησης σε ένα άλλο. Είναι οι περίοδοι που εμφανίζεται και θεμελιώνεται η «κατάσταση έκτακτης ανάγκης» και η συνακόλουθη κρατική διαχείρισή της. Είναι οι περίοδοι των «ολοκληρωτισμών», που εμφανίζονται μεν ως «εξαιρετικοί» και «τυχαίοι», αλλά

δεν παύουν να αποτελούν σάρκα από τη σάρκα του φιλελευθερισμού. Οι ολοκληρωτισμοί αυτοί εκφράζονται μέσα από κλασικές μορφές άρσης της «ελευθερίας του τύπου», κατάργηση συνδικαλιστικών και κοινωνικών ελευθεριών, υπερσυγκεντροποίηση εξουσιών σε έναν μηχανισμό (γραφειοκρατικό ή στρατιωτικό), που τίθεται υπεράνω των άλλων. Το σύγχρονο καθεστώς έκτακτης ανάγκης επιφυλάσσει μια διαφορετική σχέση με αυτές τις «ελευθερίες»: π.χ. συγκεντροποίηση και παραγωγή μίας συστημικής φωνής χωρίς πολλές διαφορετικές ή αποκλίνουσες «προφορές» στα μμε, κατάργηση του ρόλου των συνδικάτων και των «κοινωνικών φορέων» ως διαμεσολαβητικών μηχανισμών παραγωγής κοινωνικών συναινέσεων, «ταύτιση» της αστυνομίας και της δικαιοσύνης σε έναν κοινό σε αντίληψη αστυνομοδικαστικό μηχανισμό. Επίσης, στους κλασικούς ολοκληρωτισμούς η στοχοποίηση/υποτίμηση κοινωνικών ομάδων -που αγγίζει την ωμή βιοπολιτική τους εξουσίαση -οδηγεί στην έκπτωσή τους από την πρότερη «δικαιική» τους κατάσταση και την τοποθέτησή τους στο πλαίσιο μιας καθαυτό «εξαίρεσης» (συνήθως για λόγους εθνοπολιτισμικούς, φυλετικούς κτλ). Ο σύγχρονος ολοκληρωτισμός κρατάει αυτούσια την διαδικασία έκπτωσης και εξαίρεσης κοινωνικών ομάδων (π.χ. μετανάστες, οροθετικές κτλ) αλλά επαναδιατυπώνει τους λόγους αυτής της εξαίρεσης με διαθλασμένη την ωμότητά τους.

Πλέον, ο σύγχρονος ολοκληρωτισμός μέσα στο πλαίσιο των φιλελεύθερων δημοκρατικών διακηρύξεων, οπλισμένος με την ιστορική εμπειρία των ολοκληρωτισμών-φασισμών του προηγούμενου αιώνα, μπορεί να εμφανίζεται όχι ως μια «μεγάλη αφήγηση» που κινητοποιεί μονοδιάστατα τους πληθυσμούς, αλλά ως μια «ενιαία αφήγηση» που επιβάλλεται από την «διακινδύνευση της εποχής». Μπορεί να εμφανίζεται ως η κοινοτοπία του καλού απέναντι στο απόλυτο κακό (πάνω σε αυτό το σχήμα εξάλλου πατάει ο ρέων ελληνικός καθεστωτικός αντιφασισμός). Ο φιλελευθερισμός αντικαθιστά την «υπερβατικότητα» των παλαιών ολοκληρωτισμών από τον «ρεαλισμό της αναγκαιότητας»... Χαρακτηριστική η δήλωση Χρυσοχοΐδη (2/5/2012) για τη διαπόμπευση των οροθετικών γυναικών: *«...συγκρούεται το αγαθό του ατομικού δικαιώματος του απορρήτου γύρω από τα ιατρικά θέματα κάθε προσώπου με το κοινωνικό δικαίωμα στην υγεία των υπολοίπων που σχετίζονται άμεσα ή έμμεσα με το πρώτο πρόσωπο. Τι φταίει η σύζυγος, η φίλη, η σύντροφος ενός ανθρώπου που πηγαίνει χωρίς να πάρει προφυλάξεις με εκδιδόμενη γυναίκα; Ποιος θα προστατεύσει, όχι αυτόν που διέπραξε βαρύτατης κοινωνικής απαξίας ενέργεια, αλλά τον άλλον που είναι άμοιρος ευθυνών;».* Για να συμπληρώσει ο Λοβέρδος: *«Είναι σαν μία βόμβα υγειονομική, που έχει εκραγεί. Από τη στιγμή που το πρόβλημα ξέφυγε από το γκέτο και αναμίχθηκε με τη δρώσα ελληνική κοινωνία, πρέπει τώρα, πάνω στην έκρηξη που έχει ήδη συμβεί, να προσπαθήσουμε να κάνουμε πολιτικές περιορισμού, όχι εξαφάνισης».*

Δεσμοί αίματος ελληνικής δημοκρατίας - χ.α.

Έχουν ήδη συμπληρωθεί 6 μήνες από τη μέρα που ο Παύλος Φύσσας έπεφτε νεκρός στις 17 Σεπτέμβρη από τα χέρια φασιστών δολοφόνων. Μια δολοφονία που πυροδότησε τις εξελίξεις ως ένας άβολος για την ελληνική δημοκρατία εκβιασμός: έπρεπε άμεσα να «τακτοποιήσει» ένα ζήτημα, που με πολύ φροντίδα και χρήμα στο πρόσφατο παρελθόν είχε αφήσει να εξελιχτεί ως μια βασική συνιστώσα της δολοφονικής αντιμεταναστευτικής πολιτικής («να τους κάνουμε το βίο αβίωτο») και της αντιεξεγερτικής στρατηγικής αλλά και του «ανοίγματος» του μετώπου του συστήματος, που βρισκόμενο ολοένα και πιο συχνά και με μεγαλύτερη ένταση μπροστά σε μορφές κάθετης κοινωνικής απονομιμοποίησής του, έπρεπε να συμπεριλάβει κάθε καθεστωτικό υπερασπιστή (ακόμα και αν αυτός είχε το απεχθές νεοναζί πρόσωπο της χ.α.). Κι ενώ η φιλελεύθερη δημοκρατία μετατοπιζόταν, εδώ και χρόνια, στο πεδίο της ωμής διαχείρισης «κοινωνικών προβλημάτων» και πληθυσμών, κάποιος έπρεπε να εισπράξει, να διαμορφώσει, και να εκτονώσει αυτήν την «υπερσυσσώρευση» ολοκληρωτικών λόγων: τι πιο πρόσφορο από την χρυσή αυγή; Μετά τη δολοφονία όμως του Παύλου Φύσσα, η δημοκρατία έπρεπε να αποδείξει το «σύντομο ατύχημα» του φαινομένου της χρυσής αυγής μέσα από έναν (επανα)νομιμοποιητικό για τη φιλελεύθερη καπιταλιστική δημοκρατία μύθο, που όφειλε να σβήσει από την κοινωνική μνήμη το ρόλο της πολύτιμης συστημικής εφεδρείας της χρυσής αυγής. Μια εφεδρεία, η οποία τα δύο τελευταία χρόνια έπαιζε διαρκώς στα όρια των «αντιφάσεων» της αστικής δημοκρατίας, κάτι το οποίο γινόταν ανεκτό ως το πρωτοπόρο κομμάτι που «ακόνιζε στα πεζοδρόμια» τον κοινωνικό συντηρητισμό και αναβίωνε με τους καλύτερους όρους τον μετεμφυλιακό αντικομμουνισμό, παίζοντας κεντρικό ρόλο στην παραγωγή ενός ιδεολογικού και κοινωνικού πόλου που θα «τελείωνε με την ιδεολογική ηγεμονία της αριστεράς στην πολιτική και την κοινωνική συνείδηση» -όπως λένε όπου σταθούν και όπου βρεθούν διάφοροι θεσμικοί ακροδεξιοί Κρανιδιώτηδες, Βορίδηδες κ.α. Παράλληλα, δημιουργούσε φοβικά αντανακλαστικά σε αντιστεκόμενα κοινωνικά κομμάτια, έσερνε διαρκώς την πολιτική ατζέντα στις πιο σκοτεινές πλευρές του συστήματος, όντας ένας «εμφυλιακός δούρειος ίππος» στην καρδιά των γειτονιών, των δρόμων και των κοινωνικών αντιστάσεων. Η εγχείριση πέτυχε, αλλά ο ασθενής –λόγω έντονων τάσεων αυτονόμησης- έπρεπε να ακρωτηριαστεί.

Η «μεγάλη μεταστροφή»: η δημοκρατία ως κοινοτυπία του καλού και το ποινικό κυνήγι της άλλοτε χρυσής εφεδρείας

Η δολοφονία του Παύλου Φύσσα, στο βαθμό που έμενε «ανεξιχνίαστη» και «κουκουλωμένη», ως ένα ακόμη «τυχαίο συμβάν», θα οδηγούσε σε μια σχισματική –στα όρια του εμφυλιοπολεμικού αυτή τη φορά και όχι απλά στο πλαίσιο μιας γενικευμένης ταξικής δυσφορίας που ήταν και είναι παρούσα λόγω επαχθών και βάρβαρων οικονομικών μέτρων- συστημική απονομιμοποίηση. Μια συγκάλυψη θα μπορούσε

να «πολιτικοποιήσει» τη διάχυτη κοινωνική δυσφορία, που ανακατεύεται διαρκώς με έναν διαταξικό χυλό «αντιμνημονιακότητας», σε δρόμους μη διαχειρίσιμους από κάποιο συστημικό πυλώνα, ούτε καν αυτόν της «κυβερνώσας αριστεράς». Ο τρόπος που στήθηκε τις πρώτες μέρες μετά τη δολοφονία η κατασταλτική στρατηγική ενάντια σε ακηδεμόνευτες αντιφασιστικές δράσεις στο δρόμο, αλλά και η ακύρωση του ταξιδιού του υπουργού αστυνομίας στη Ρώμη, δείχνει το μέγεθος του καθεστωτικού «άγχους». Το ελληνικό κράτος λειτούργησε ως «εκτοπιστής της κρίσης» έξω από το πλαίσιο του κοινωνικού, για να κρατηθεί η συστημική ισορροπία (ακριβώς με τον ίδιο τρόπο που παραδοσιακά λειτουργεί ως εκτοπιστής της οικονομικής κρίσης έξω από το πεδίο της οικονομίας), για να την ενσωματώσει ως καθολικός ρυθμιστής και να τη θέσει υπό μια αμφίβολη και εξωκοινωνική ποινική διαχείριση. Η «εγκληματική οργάνωση χρυσή αυγή» είναι μια άβολη αλλά χρήσιμη αναγκαιότητα, για να προσπεραστεί η στενή δομική σχέση σε επίπεδο μηχανισμών και ιδεολογίας μεταξύ φιλελευθερισμού και ολοκληρωτισμού, να διαρραγούν μόνο οι πιο προφανείς και επιφανειακές διασυνδέσεις σε επίπεδο «απλών προσώπων». Ένας φασιστικός θίασος Μιχαλολιακοκασιδιαραίων αδειασμένος από τα προσχήματά του, ένα «ατύχημα της εποχής», ένα τερατούργημα στο θέατρο της ιστορίας που μπορεί πια να αποτραβηχτεί από τη σκηνή. Ακόμα και η περισπούδαστη ΕΔΕ για τις σχέσεις της ΕΛΑΣ με την χ.α., κατέληξε στο συμπέρασμα ότι δεν υπάρχουν καν αξιοσημείωτα ποσοστά «σταγονιδίων» που «μολύνουν το αστυνομικό σώμα». Και τι έγιναν οι μισοί αστυνομικοί, ψηφοφόροι της χρυσής αυγής στις τελευταίες εκλογές; Πρόκειται για μια ωμή ειρωνεία στο πρόσωπο αυτών που εδώ και χρόνια αντιμάχονται τους φασίστες και το παρακράτος τους...

Η πρόσφατη διεύρυνση των ποινικών κατηγοριών στο σύνολο του ηγετικού προσωπικού της χ.α. θέλει επικοινωνιακά να δείξει αποφασιστικότητα. Στην πραγματικότητα όμως είναι μια μάχη μηχανισμών: χτυπώντας ένα αυστηρά μιλιταριστικής οργάνωσης και διοίκησης μόρφωμα στα υψηλά του κλιμάκια, κάνεις αδύνατη από την πλευρά του την παραγωγή γεγονότων από μία έτσι κι αλλιώς άβουλη και ρηχή μάζα στρατιωτών που τρέφεται από αυτό. Η χ.α. αντιμετωπίζεται πια ως πλεονάζον «πολιτικό προσωπικό» με την ίδια αυστηρότητα που αντιμετωπίζονται διάφορα πολιτικά ρετάλια (στυλ Τσοχατζόπουλου) ή πρώην ισχυροί οικονομικοί παράγοντες (Ρέστης-Λαυρεντιάδης κτλ). Πέρα όμως από τα επιφαινόμενα, ένα καθεστώς έκτακτης ανάγκης δεν καθορίζεται απλά από τη διόγκωση των εξουσιών της εκτελεστικής και δικαστικής εξουσίας, αλλά από την ώσμωσή τους, από τη δημιουργία ενός αστυνομοδικαστικού συμπλέγματος με ενιαία και αδιαβάθμητη αντίληψη και πρακτική. Για να το ξεκαθαρίσουμε βέβαια, αυτή η μορφή δεν στήνεται, ούτε προϋποτίθεται για να αντιμετωπίσει το άχρηστο πια πολιτικό και οικονομικό προσωπικό του κράτους, αλλά τις «περισσευούμενες» επικίνδυνες τάξεις. Το (νέο)φιλελεύθερο κράτος έκτακτης ανάγκης συνθέτει εκ νέου μια αποκαθαρμένη εικόνα για τον εαυτό του αλλά και ένα μοντέλο κοινωνικής διαχείρισης.

Σε δίσεκτους καιρούς για ηγεμόνες η μόνη σίγουρη επένδυση είναι στον Νόμο

Το πρόσχημα και η ουσία δεν είναι άλλο από την κρίση και το ξεπέρασμά της και η αδυναμία να επιτευχθεί με τα «παγωμένα εργαλεία του παρελθόντος». Να που όμως ο φιλελευθερισμός «επιστρέφει στα βασικά». Ο «διαπρεπής» γερμανός νομικός, θεμελιωτής του ναζιστικού ολοκληρωτισμού και πολυφορεμένος στις μέρες μας Carl Schmitt θεωρεί *«καθοριστική την πραγματική κοινωνική κατάσταση που διαθέτει συγκεκριμένη οργάνωση και αρχές. Διαθέτει δηλαδή ένα σύνταγμα αυθόρμητα εννοούμενο και εφαρμοζόμενο από την κοινωνία. Αυτό το πραγματικό Σύνταγμα προέχει (και προϋπάρχει) του «συνταγματικού νόμου» (ήτοι του νομικά ισχύοντος Συντάγματος) που έχει δευτερεύουσα σημασία και υπάγεται στις μεταβολές της κοινωνικής πραγματικότητας. Το Σύνταγμα δηλώνει «την πολιτική ενότητα ενός λαού». Πρόκειται για κάτι «υπαρξιακό», για μια ουσιαστική ενότητα παρά τις αντιφάσεις, ασάφειες και αστοχίες του συνταγματικού κειμένου. Οι θεμελιώδεις πολιτικές αποφάσεις «αποτελούν την ουσία του Συντάγματος» και δεν υπόκεινται στην αναθεωρητική αρμοδιότητα του κοινοβουλίου. Πρόκειται για την «υπεροχή της συγκεκριμένης τάξης σε σχέση με την αφηρημένη κανονιστικότητα»*[1]. Κάθε «αυθαιρεσία» πλέον (ακόμα και οι περίφημες πράξεις νομοθετικού περιεχομένου), ορίζεται ως μια αναγκαία μεταρρύθμιση στην πράξη, μια φυγή από ένα αδύναμο νομικό οπλοστάσιο, μια θέση επανάκτησης χαμένου εδάφους από μια λιπόψυχη, λόγω «αφηρημένης κανονιστικότητας», συνταγματικής-δημοκρατικής τάξης. Ταυτόχρονα, το «ατύχημα» του νεοναζισμού παρουσιάζεται όπως τα άλλα «ατυχήματα» που επέφεραν την «οικονομική κρίση»: απόρροια μιας τυχαίας κακοδιαχείρισης, έλλειψη πολιτικής βούλησης, κρατικής απροθυμίας, αδύναμου νομικού οπλοστασίου, «ανοίγματος της δημοκρατίας» σε βαθμό εκφυλισμού. Η απάντηση σε αυτό είναι μια αποκατάσταση με όρους «κλεισίματος» της δημοκρατίας, με υποστολή των στοιχειωδών πλουραλισμών της. Μια δημοκρατία που, για να σωθεί από την ίδια, πρέπει να χάσει τον εαυτό της: *«Δεν είναι να απορεί κανείς που ανάμεσα στις πρόδηλα αντινομικές ιδεολογίες του φιλελευθερισμού και του ολικού αυταρχικού κράτους, πλέκονται στην πραγματικότητα τα νήματα μιας συνενοχής: έτσι ο Marcuse (1934) εξέτασε τα τεκμήρια αυτής της συγγένειας μεταξύ φιλελεύθερης θεωρίας της κοινωνίας και ολοκληρωτικής θεωρίας του κράτους. Ο φιλελευθερισμός έχει ιδιωτικοποιήσει τον οικουμενικό λόγο αποκόβοντάς τον από την κοινωνική πράξη και εκθειάζοντας μια κατασταλτική ανοχή, περιορίζοντας την ελευθερία στην αφηρημένη σφαίρα της ιδιαιτερότητας... από το ένα μέρος η φιλελεύθερη θεωρία της κοινωνίας περιέχει εν σπέρματι πολλά στοιχεία της ολοκληρωτικής αντίληψης για το κράτος και από το άλλο μέρος το αυταρχικό κράτος είναι στο βάθος ευρύτατα σύμφωνο με τη βασική κοινωνική δομή του φιλελευθερισμού, έτσι ώστε το πέρασμα από το φιλελεύθερο κράτος στο ολικό αυταρχικό κράτος να συντελείται μέσα στο πλαίσιο του ίδιου συστήματος και με τέτοιον τρόπο όπου μπορούμε να πούμε για τούτη τη μοναδικότητα της οικονομικής βάσης: ότι είναι ο ίδιος ο φιλελευθερισμός που*

1. Δημήτρης Δημούλης: «οι συνταγματολόγοι από τη Βαϊμάρη στις μέρες μας» περιοδικό «Θέσεις», τ.123

γεννά το ολικό κράτος, το οποίο εμφανίζεται ως φιλελευθερισμός σε ένα πιο προχωρημένο στάδιο ανάπτυξης... Στο πολιτικό πεδίο από την υποκρισία ενός λυτρωμένου από τον εαυτό του φιλελευθερισμού δεν απομένει παρά η απαίτηση για Κράτος.»[2]

Από τον φασιστικό όχλο στις υπερσυντηρητικές διαταξικές κοινωνικές συμμαχίες

Ταυτόχρονα, η «μάχη πολιτικών θέσεων» μεταξύ του «αντιναζί» ελληνικού κράτους και της ναζιστικής συμμορίας παίρνει αποκλειστικά μια μορφή συγκάλυψης και μυστικοποίησης του «φαινομένου» παρά μιας πραγματικής πολιτικής απογύμνωσης: ο κυρίαρχος «αντιφασιστικός λόγος» επιμένει να επικεντρώνει στο ναζί πρόσωπο και τη βία της χ.α., για να επιβεβαιώσει την κυρίαρχη αφήγηση για τα «δυο άκρα» και την «κοινωνική βία». Η «αυθαίρετη» κατάργηση των νοημάτων της κοινωνικής βίας, η σύζευξη της φασιστικής βίας με τη βία των αντιστεκόμενων, η επανανοηματοδότηση των πολλαπλών ενδεχομένων αυτής της βίας και η συρρίκνωσή τους σε ένα και μοναδικό νόημα, αποτελεί κομμάτι μιας συνολικής αφήγησης για τα γενεσιουργά αίτια και τις προεκτάσεις της «κοινωνικής ανομίας», που αποτυπώνεται εξάλλου και στο αστυνομικό δόγμα «περί εστιών ανομίας» (καταλήψεις, εισβολές σε σπίτια αγωνιστών-ιστριών κτλ), αντίστοιχο της «θεωρίας του σπασμένου τζαμιού».

Επιπλέον στοιχείο της «μυστικοποίησης» είναι ο τρόπος που αντιμετωπίζονται οι ψηφοφόροι, οι συμπαθούντες αλλά και τα «απλά» μέλη της χ.α.: είτε ως παραπλανημένοι, ως δυσαρεστημένοι, είτε ως διαμαρτυρόμενοι (και πάλι εδώ ο αντιμνημονιακός χυλός που εστιάζει στην υπεράσπιση όχι των κοινωνικών-ταξικών κεκτημένων, αλλά της ιερότητας της ιδιωτικής περιουσίας), απαλλάσσονται του αίματος με μια φιλολογία αθωότητας (τέτοια που αγκάλιασε ακόμα και τα δυο εκτελεσμένα μέλη των ταγμάτων εφόδου στο Νέο Ηράκλειο). Στήνεται δηλαδή μια κοινωνική φιγούρα των «ανυποψίαστων», μιας «αθωότητας» που επιζητά το αυτονόητο: έναν «υγιή» κρατικό πατερναλισμό που θα εγγυάται την ικανότητα στην κατανάλωση και την ιδιοκτησία με την πυγμή του νόμου και της τάξης. Πρόκειται για την ίδια ανερυθρίαστη «αθωότητα» που ανεχόταν Μανωλάδες, στήριζε εθνικά οράματα και ντυνόταν εθελοντής στα χρώματα της ολυμπιάδας, είχε απαράμιλλη ευπείθεια στο να καταναλώνει εθνικά μεγαλεία με διογκωμένη καταναλωτική δυνατότητα τις μέρες του ελληνικού οικονομικού θαύματος, να βιάζει επ’ αμοιβή απενοχοποιημένα «ρωσίδες καλλονές», να φαντασιώνεται εθνικές ανωτερότητες απέναντι σε «κουρελήδες» βαλκάνιους και «απολίτιστους» μελαμψούς, να έχει φτηνό εργατικό προσωπικό για κάθε είδους υποτίμηση, να οργανώνει σε εργολαβικά τάγματα εφόδου το φόβο που του προκαλούσαν οι «τριτοκοσμικοί εισβολείς» και οι κοινωνικές αναταραχές των τελευταίων ετών... η ίδια αθωότητα, που στήριξε την «ισχυρή Ελλάδα» των προηγούμενων ετών, δείχνει ομοθυμία πλέον στο εθνο-νεοφιλελεύθερο μοντέλο του νόμου και της τάξης. Μιλάμε για μια ποσοτική και ποιοτική επένδυση από την πλευ-

2. Σατελέ-Κουσνέρ «πολιτικές θεωρίες του 20ου αιώνα»

ρά του κράτους στο κοινωνικό κομμάτι που πείθεται από τον κρετινισμό της χρυσής αυγής, για μια ενσωμάτωση της «εκφασισμένης ποιότητας» αυτού του κομματιού μέσα στην ίδια τη δομή και τη φιλοσοφία του (με τη θεσμική ενσωμάτωση της χ.α. στο κοινοβούλιο, αλλά κυρίως με το λόγο που παράγει), για τον απόλυτο έλεγχο των εκφασισμένων κοινωνικών ροπών προς όφελος της μακροχρόνιας συστημικής σταθερότητας και ομαλότητας. Αυτή λοιπόν η «αθωότητα» εκπαιδεύτηκε στον δρόμο ως τάγμα εφόδου, ένιωσε δυνατή, ένιωσε παρούσα στο να διαμορφώνει κοινωνική πραγματικότητα και πλέον, με χαλιναγωγημένη την επιθετικότητά της (για να την επιδείξει στον εσωτερικό εχθρό και τις επικίνδυνες τάξεις όταν αυτή θα χρειαστεί και πάλι), αποτελεί μια ισχυρή και λειτουργικότερη κοινωνική συμμαχία του κράτους έκτακτης ανάγκης. Οι ρίζες, λοιπόν, του αναδυόμενου ολοκληρωτισμού αναπτύσσονται ακριβώς σε εκείνο το κοινωνικό πεδίο που η κρατική ρητορεία ασκεί «αντιφασιστικές» μάχες, σε αυτή τη φιγούρα των «υγιών Ελλήνων», όπως ονομάστηκαν από τον πρωθυπουργό. Στο πρωτοκοσμικό ευρωπαϊκό επίπεδο (το οποίο βέβαια δεν βιώνει με ένταση κάποια εσωτερική κρίση ηγεμονίας), χωρίς τις «ακρότητες» των ακροδεξιών του παρελθόντος, ιδανικό παράδειγμα αποτελεί η Γαλλία: οι πρόσφατες ογκωδέστατες (εκατοντάδων χιλιάδων) συγκεντρώσεις σε όλη τη χώρα ενάντια στους γάμους ομοφυλόφιλων και οι «ροζ-γαλάζιες» κιντοποιήσεις ενάντια στις αμβλώσεις, αποδεικνύουν την ευδοκίμηση μιας «λεπενοποίησης» σε μεγάλα κοινωνικά κομμάτια, τη συσπείρωση και «πολιτικοποίηση» του κοινωνικού συντηρητισμού και την ικανότητα του να παράγει γεγονότα όχι μόνο στις κάλπες, αλλά και στο δρόμο. Μια ευπρεπής μάζα «εθνικά-πολιτισμικά-φυλετικά-έμφυλα» ανήσυχων, που ναι μεν απέχει από το να συγκροτείται ως όχλος ή ως τάγμα εφόδου, αλλά ιστορικά είναι κρίσιμη για τη θεμελίωση κάθε είδους ολοκληρωτισμών.

(νεο) φιλελεύθερος και ολοκληρωτικός λόγος: σύμπτωση εννοιών

Ο τρέχων, λοιπόν, αντιφασισμός της ελληνικής δημοκρατίας εντάσσεται και αυτός μέσα στο γενικότερο πλαίσιο του «νοικοκυρέματος», που γίνεται «εύλογο» και «αυτονόητο» ως η μοναδική διέξοδος. Ενός νοικοκυρέματος που διαπλέκεται με το χρυσαυγίτικο σύνθημα «για να ξεβρωμίσει ο τόπος» και εντάσσει στην κοινωνική πρακτική τα στρατόπεδα συγκέντρωσης μεταναστών, διαπομπεύει οροθετικές, κανιβαλίζει άστεγους και αυτόχειρες, εκκενώνει «εστίες ανομίας», κατέχει στρατιωτικά περιοχές (όπως τα χωριά της Β.Α. Χαλκιδικής που αντιστέκονται στη «χρυσή» επένδυση), εισβάλλει σε σπίτια αγωνιστών/στριών (μεταφέροντας την έννοια της εστίας ανομίας από τον δημόσιο στον ιδιωτικό χώρο)... Στην ουσία διατυπώνει-αναπαριστά κάποιες κοινωνικές ομάδες ως τον απειλητικό «άλλο», ο οποίος πρέπει όχι μόνο να αποκλειστεί, αλλά να αποβληθεί από τον «εθνικό κορμό», προκειμένου να διασφαλιστεί τόσο η καθαρότητα και η συνοχή του, όσο και ο εθνικός στόχος της «εξόδου από την κρίση». Νοικοκύρεμα λοιπόν και υγιείς έλληνες: λέξεις καθόλου τυχαίες, αλλά δηλωτικές της κυρίαρχης εκδοχής, ρυθμιστές της κοινωνικής μηχανικής. Η ιατρικοποίηση των εννοιών (όπως και η εθνικοποίηση και εμφυλοποίηση)

αποτελούν κορμό της γλώσσας του κράτους έκτακτης ανάγκης: *«οι ναζί διέπονταν από το πνεύμα της καθαρίστριας. Ήθελαν να καθαρίσουν την κοινωνία από οτιδήποτε θεωρούσαν ανθυγιεινό, ρυπαρό, βρώμικο: τους συφιλιδικούς, τους εβραίους, τους ομοφυλόφιλους, όσους δεν ήταν άριοι, τους μαύρους, τους τσιγγάνους, τους τρελούς. Πίσω από το όνειρο των ναζί βρίσκεται το απόλυτο μικροαστικό όνειρο της φυλετικής υγιεινής»*[3] . Στο πλαίσιο του νοικοκυρέματος –της επαναφοράς της θεωρίας «του αίματος και της καταγωγής» αναφορικά με τα αστικά και πολιτικά δικαιώματα- κινείται και η πρόσφατη κατάργηση του περίφημου νόμου Ραγκούση για την ιθαγένεια (ο οποίος προέβλεπε μια μικρή δυνατότητα ενσωμάτωσης σε περιορισμένο αριθμό μακροχρόνια μεταναστών ή και γεννημένων στην Ελλάδα παιδιών). Μήπως στο ίδιο πλαίσιο δεν ανήκει κι ο «πλουραλιστικός» μιντιακός λόγος που βομβαρδίζει με στερεότυπα «πολιτισμικών ταυτοτήτων» το «πρόβλημα της παρουσίας μεταναστών στη χώρα»; Την ίδια στιγμή που η χρυσή αυγή «περιθωριοποιείται» από τα περισσότερα μεγάλα κανάλια, την ίδια στιγμή είναι παρούσα είτε ηρωοποιημένη (διαμέσου αυτού του αποκλεισμού), είτε μέσω των κάθε λογής πρετεντέρηδων (συμπεριλαμβανομένων και εναλλακτικών θεοδωράκηδων), που λειτουργούν ως εκπρόσωποι τύπου, ιδεολογικοί κατηχητές της ατζέντας των ναζί.

Βρισκόμαστε στο στάδιο ενός επικίνδυνου κρατικού μονολόγου, μιας κίνησης ισχυροποίησης δομών και προσχημάτων, ενός κράτους που αναδύεται όχι ως απλός μεσολαβητής, αλλά ως μοναδικός εγγυητής της σταθερότητας, ως ο μοναδικός έλλογος διαχειριστής-εξολοθρευτής του «παραλογισμού της εποχής». Ο (νεο)φιλελευθερισμός αποκενώνει το κράτος από τις προνοιακές του πρακτικές ως αδήριτη αναγκαιότητα, ως μονόδρομο και λύση σωτηρίας, διευρύνοντας ταυτόχρονα τον κατασταλτικό του ρόλο. Αυτοί που πετιούνται, που περισσεύουν, δεν είναι απλά απόδειξη της καπιταλιστικής βαρβαρότητας, ούτε ένα απλό λογιστικό αποτέλεσμα της κρίσης, ώστε και πάλι να ενσωματωθούν. Αποκτούν «νόημα», καθώς σχηματίζονται και αναπαριστώνται ως επικίνδυνες τάξεις, καθώς κυνηγιούνται: αυτό το κυνήγι είναι δομικό χαρακτηριστικό της καπιταλιστικής λεηλασίας, καθώς διαλύει κάθε έννοια κοινωνικού ιστού και αλληλεγγύης και ευθυγραμμίζει τον πληθυσμό στην αποδοχή της βαρβαρότητας και των αναδυόμενων ολοκληρωτισμών του νεοφιλελεύθερου καπιταλιστικού κράτους. Μια διαρκής εκπαίδευση στη βαναυσότητα της συστημικής μηχανής, που μπορεί να επιχαίρεται και να αποκαθάρεται, καθώς στοχοποιεί τα ναζιστικά αποπαίδια της ως την «κοινοτοπία του απόλυτου κακού».

Αριστερά και αντιφασισμός: back to the basics

«Στεκόμαστε δίπλα στο κρεβάτι του άρρωστου καπιταλισμού όχι μόνο για να κάνουμε διάγνωση. Είμαστε υποχρεωμένοι... να γίνουμε ακριβώς ο γιατρός, που θέλει σοβαρά να θεραπεύσει τον άρρωστο και ωστόσο να διατηρήσουμε το αίσθημα ότι εμείς είμα-

3. Μισέλ Φουκώ «Μαρκήσιος Ντε Σαντ. Ο λοχίας του σεξ» περιοδικό «Πανοπτικόν» τ.12

στε οι κληρονόμοι...»[4]

«Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι η εργατική τάξη είναι μέρος του καπιταλιστικού συστήματος, η πτώση του οποίου είναι και δική της πτώση. Επομένως, το μεγάλο ιστορικό καθήκον της εργατικής τάξης είναι να επιτύχει, μέσω της διευθέτησης της θέσης της σε αυτό το σύστημα, τη βελτίωση όλης της κοινωνικής δομής, που ισοδυναμεί με τη βελτίωση της δικής της κοινωνικής κατάστασης.»[5]

Ξεκινάμε πάλι από τα βασικά: από την εποχή της δημοκρατίας της Βαϊμάρης, όχι γιατί αρεσκόμαστε σε α-ιστορικούς ακροβατισμούς και συνδέσεις του τότε με το τώρα, αλλά γιατί υπάρχει ένα νήμα που διασυνδέει αντιλήψεις στην δομή τους. Το ιστορικό κουίζ δεν θέλει δυνατούς λύτες για να διαβαστούν οι ομοιότητες πίσω από τις λέξεις: *«Η απόφαση της ΒΙΟΧΑΛΚΟ να μεταφέρει την έδρα των δραστηριοτήτων της στο Βέλγιο επιβεβαιώνει τις καταστροφικές συνέπειες των πολιτικών του μνημονίου στην πραγματική οικονομία. Η αποχώρησή της θα αποδυναμώσει το Χρηματιστήριο Αθηνών και η αναζήτηση επενδυτικών κεφαλαίων στο εξωτερικό μπορεί να σημάνει την αναδιάρθρωση του παραγωγικού δυναμικού της Ελλάδας με απρόβλεπτες συνέπειες στην ίδια την παραγωγή και την απασχόληση.»*[6].

Η δημοκρατία της αγοράς ως θεραπεία

Ενώ λοιπόν βρισκόμαστε σε μια συνθήκη που η επέκταση του κράτους έκτακτης ανάγκης και των ολοκληρωτισμών του έχει ως συστατικό στοιχείο την ενίσχυση και πριμοδότηση του ακροδεξιού-ολοκληρωτικού λόγου και η βιοπολιτική διευθέτηση πληθυσμών αποτελεί δομικό στοιχείο, όχι μόνο της καπιταλιστικής λεηλασίας, αλλά και της «εξόδου από την κρίση», η «κυβερνώσα αριστερά» στρέφει την ανησυχία της στο χρηματιστήριο αξιών. Δεν είμαστε μπροστά σε μια απλή παραχάραξη ακόμα και του πιο «αδρού» αριστερού λόγου που αναγνωρίζει τη σχέση αίματος φασιστών-κεφαλαίου (τα περίφημα μαντρόσκυλα του κεφαλαίου), αλλά σε μια εκ νέου καθεστωτική αποσιώπηση και μυστικοποίηση τόσο της «οικονομικής κρίσης», όσο και της διαδικασίας κοινωνικού εκφασισμού. Στην ουσία, το πρόβλημα του φασισμού εντοπίζεται αποκλειστικά στη χρυσή αυγή, ο έρπων κρατικός ολοκληρωτισμός αντιμετωπίζεται ως μια δημοκρατική στρέβλωση (που θα καταλυθεί από την κυβέρνηση της αριστεράς), ενώ η ταξικότατη πλευρά του ζητήματος ούτε καν αχνοφαίνεται. Ταυτόχρονα, η διαφωνία της αριστεράς με τις ποινικές μεθοδεύσεις της δεξιάς διακυβέρνησης αναφορικά με τους νεοναζί είναι μόνο φαινομενική και πολλαπλώς βολική εκατέρωθεν. Από τη μία, υπάρχει μια μύχια επιθυμία «να

4. Φ. Ταρνόφ, σοσιαλδημοκράτης πρόεδρος των γερμανικών συνδικάτων σε ομιλία του στη Λειψία, σε συνέδριο του σοσιαλδημοκρατικού κυβερνώντος κόμματος, 1931

5. ο.π.

6. Γ. Σταθάκης, υπεύθυνος οικονομικού ΣΥΡΙΖΑ

τελειώνουν εισαγγελικά οι φασίστες» και γι' αυτό υπάρχει μια γενικότερη «αντιφασιστική σιωπή» από την πλευρά τους. Τα εξόφθαλμα «ελλιπή» στοιχεία και η πολιτική κατεύθυνση των ανακριτικών πορισμάτων (τα οποία διευρύνουν την έννοια της εγκληματικής οργάνωσης σε φρονηματικού τύπου διώξεις, που ήδη έχουν εφαρμοστεί στον αναρχικό-αντιεξουσιαστικό χώρο και αναμένεται πλέον να επεκταθούν και σε καινοφανείς διώξεις κοινωνικών-πολιτικών υποδομών τους) δεν αποτελούν «παραδόξως» για την αριστερά άξια πεδία αναφοράς και πολιτικών διαξιφισμών. Επιπλέον, η επίκληση του επιχειρήματος, πως το «φαινόμενο» θα αντιμετωπιστεί μόνο διαμέσου «πολιτικών λύσεων στο πλαίσιο της διεύρυνσης της δημοκρατίας», στην ουσία εννοεί μια εξωκοινωνική-διαταξική επίλυση και επεκτείνει την κυρίαρχη αστικοφιλελεύθερη φιλολογία: το πρόβλημα του εκφασισμού αφορά στην (κακή) λειτουργία των δημοκρατικών θεσμών, άρα οποιαδήποτε λύση αφορά στη ρύθμιση εντός αυτού του πεδίου. Ο εκτοπισμός του ζητήματος έξω από το πλαίσιο του κοινωνικού και η αναγωγή του σε ζήτημα διαχείρισης θεσμών δίνει πολύτιμο χώρο αφομοίωσης και κοινωνικής νομιμοποίησης στο νεόκοπο κρατικό αντιφασισμό του κράτους έκτακτης ανάγκης και από την άλλη χτυπάει με παραλυτικό τρόπο τη δυνατότητα άρθρωσης υποδομών και πρακτικών κοινωνικής αυτοάμυνας και αντεπίθεσης ενάντια στη φασιστική βία.

Χαϊδεύοντας το τέρας : αριστερά και μικροαστική επιθετικότητα

Μέσα στο ίδιο πλαίσιο, η πολιτική αντιμετώπιση της «μάζας των ψηφοφόρων» της χ.α., δεν απέχει ούτε εκατοστό από την κυρίαρχη αφήγηση: πρόκειται για ένα νομοτελειακό παράγωγο της κρίσης, για συγκυριακό φαινόμενο, του οποίου η λύση επαφίεται στην μεσσιανική λυτρωτική λειτουργία των θεσμών, αλλά ακόμα περισσότερο στην «έξοδο από την κρίση», στην διαταξική δηλαδή συμφιλίωση, στο πλουραλιστικό μοντέλο που χωράει όλους τους έλληνες (κατά τη δήλωση Τσίπρα ότι ο Σύριζα θα είναι κυβέρνηση όλων των ελλήνων, 23/2/2014). Η αναβίωση του χαμένου μικροαστικού ονείρου της ανεμπόδιστης κατανάλωσης παραμένει κυρίαρχο επίδικο: *«Δηλαδή, είμαστε και με την κοινωνική οικονομία, και με τους συνεταιρισμούς, και με τις δημόσιες επιχειρήσεις, και υπάρχει ρόλος για τον ιδιωτικό τομέα. Δηλαδή είναι πολλές οι ανάγκες των ανθρώπων, άρα είναι πολλές οι παραγωγικές λύσεις που μπορούν να τις αντιμετωπίζουν. Δεν είναι όλα τα προβλήματα και οι ανάγκες ότι μπορούν να λυθούν με τους ίδιους θεσμούς και με τις ίδιες πρακτικές.»*[7] Πρόκειται για μια υβριδιακή πατέντα: η μερική αναδιευθέτηση (και όχι αναδιανομή) του πλούτου στην περιφέρεια του καπιταλιστικού κύκλου αφορά και σε έναν «οικονομικό αντιφασισμό», ο οποίος ανακαλύπτει το ανάχωμα του κοινωνικού εκφασισμού στη δικαιότερη επιδοματική πολιτική και στην ανάγκη επανεκκίνησης της οικονομίας με όρους αναβίωσης της χαμένης δυνατότητας κατανάλωσης.

7. Ευκλείδης Τσακαλώτος, ένας από τους διαμορφωτές του οικονομικού προγράμματος του Σύριζα σε οικονομικό συνέδριο, Μάρτιος 2013.

Η βάρκα και πάλι δεν τους χωράει όλους

Σε αυτόν τον πλουραλισμό παραδόξως οι μόνοι που δεν χωράνε είναι οι μετανάστες: *«οι επιχειρήσεις-σκούπα έχουν αποδειχθεί απολύτως αναποτελεσματικές... και είναι κινήσεις για λόγους επικοινωνιακών εντυπώσεων που δεν αντιμετωπίζουν καθόλου το μεγάλο πρόβλημα που έχουμε με τη μεγάλη ροή μεταναστών... το κρίσιμο θέμα για μια σοβαρή μεταναστευτική πολιτική στη χώρα, που δεν υπάρχει είκοσι χρόνια τώρα, είναι η αποτελεσματική φύλαξη των συνόρων, η εξασφάλιση με τις αντίστοιχες πιέσεις και συμμαχίες στην Ευρωπαϊκή Ένωση μιας ευρωπαϊκής απάντησης κι ασπίδας και μία απολύτως αυστηρή κι αποτελεσματική αντεγκληματική πολιτική που να καταπολεμά το έγκλημα ανεξάρτητα από την εθνικότητα, το χρώμα αυτού που το διαπράττει»*[8] Βρισκόμαστε μπροστά σε άλλη μια μετακύλιση του αριστερού λόγου στα μονοπάτια αυτού που εδώ και είκοσι χρόνια χτίζεται ως τετριμμένο και στερεότυπο: η μετανάστευση ως πρόβλημα, οι μετανάστες ως περισσεύον υλικό. Η κριτική στις συνθήκες «Δουβλίνο 2 και 3» γίνεται με έναν αφαιρετικό αντιμνημονιακό-αντιιμπεριαλιστικό λόγο (κυρίως από την πλευρά του ΚΚΕ, που σημασιοδοτεί τις συνθήκες αυτές ως επιστέγασμα της ιμπεριαλιστικής ηγεμόνευσης στη χώρα και της άρσης της εθνικής κυριαρχίας) και αναμασάει πολιτικάντικα ένα σαθρό επιχείρημα για να χαϊδέψει τ' αυτιά (και των δικών του) ψηφοφόρων: οι συνθήκες Δουβλίνο εγκλωβίζουν τους μετανάστες στη χώρα και δεν τους επιτρέπουν να ταξιδέψουν στις ανεπτυγμένες ευρωπαϊκές χώρες. Πρόκειται για μια απλή μετατόπιση του ζητήματος, χωρίς να χάνεται επ' ουδενί η «προβληματοποίηση» της φιγούρας του μετανάστη, από το κυρίαρχο δίπολο *«μετανάστευση = πολιτισμική και εθνική διακινδύνευση»* στο σχήμα *«μετανάστευση = οικονομική διακινδύνευση και κοινωνική αποσταθεροποίηση = άκρα δεξιά»*. Στην ουσία, αποφεύγεται όχι μόνο η διερώτηση *«κι αν οι μετανάστες θέλουν να μείνουν τότε τι;»*, αλλά και η στοιχειώδης πρακτική πολιτική αποτύπωση ενός κλασικού συνθήματος για τους «αδερφούς ξένους εργάτες», η διεύρυνση των κοινωνικών και ταξικών λύσεων, η ενσωμάτωση της τύχης των εδώ « ξένων αδερφών» στο ευρύτερο κοινωνικό πρόταγμα ανατροπής.

Η εναπομείνασα αριστερά των δικαιωμάτων (από το ΑΝΤΑΡΣΥΑ ως το ΣΕΚ), των αντιφασιστικών και μεταναστευτικών μετώπων συνεχίζει να σέρνει τον φτωχοπροδρομισμό και τον ανθρωπιστικό της λόγο σε άσφαιρες στρατηγικές επανεκκίνησης θεσμών ενσωμάτωσης των μεταναστών, ενώ στην πραγματικότητα αντιμετωπίζει τον αντιφασισμό ως ένα εργαλειοποιημένο διακύβευμα, με στόχο την πολιτική εκπροσώπηση τόσο της διάχυτης αντιφασιστικής κοινωνικής δυσαρέσκειας όσο και των ίδιων των μεταναστών και των κοινοτήτων τους.

«Τελικά, το να μην παίρνεις στα σοβαρά το αντιφασιστικό πρόταγμα, σημαίνει ταυτόχρονα να στερείς από τον εαυτό σου κάθε σοβαρή ανάλυση των αιτιών και των προϋποθέσεων του σύγχρονου φασισμού και να περιορίζεσαι στη ρουτινιάρικη καταγγελία της άκρας δεξιάς ή στον περιστασιακό αγώνα ενάντια σε μια από τις εκδηλώσεις της.

8. Δ. Παπαδημούλης, βουλευτής ΣΥΡΙΖΑ, 6/12/2012

Σημαίνει να εγκαταλείπεις τη βασική ιδέα του ριζοσπαστικού αντιφασισμού: αυτή που λέει ότι ο φασισμός έχει κοινωνικές ρίζες και ότι ο αγώνας ενάντια στον φασισμό είναι ένας αγώνας για την κοινωνική επανάσταση και όχι απλά για τη φίμωση της άκρας δεξιάς»[9].

Ακηδεμόνευτος, μαχητικός, ριζοσπαστικός αντιφασισμός

«Το κράτος έχει συνέχεια και η δημοκρατία δεν έχει αδιέξοδα» είναι μια χιλιοειπωμένη φράση από καθεστωτικά χείλη. Δεν θα μπορούσαμε να συμφωνήσουμε περισσότερο: οι ασυνέχειες όμως και τα «αδιεξοδοδιέξοδα» του νεοφιλελεύθερου καπιταλιστικού κράτους σηματοδοτούν τη μεταιχμιακή-μεταβατική περίοδο που διανύει. Και αυτό δεν έχει να κάνει με προσχηματικές επιλογές της πολιτικής διαχείρισης ή με το δομικό τυχοδιωκτισμό των ηγεμόνων: ο κοινωνικός εκφασισμός είναι μια βαθιά συστημική επιλογή και όχι ένα επιφαινόμενο. Η ιδεολογική επένδυση στο ρόλο που επιτελούσαν τα τάγματα εφόδου της χ.α. και η «αλλαγή πορείας» αναφορικά με αυτό, δεν σημαίνει πως το κράτος εγκαταλείπει τον ολοκληρωτικό προσανατολισμό του και τερματίζει την αντεξεγερτική του στρατηγική. Πολύ περισσότερο δεν σηματοδοτεί μια «άνοιξη της δημοκρατίας». Τα τάγματα εφόδου, όπως γράφτηκε παραπάνω, κλείνουν προσωρινά τον κύκλο τους ως χρήσιμα εργαλεία, έχοντας διαμορφώσει την κατάλληλη πολιτική αυτοπεποίθηση στον κοινωνικό συντηρητισμό. Ο όχλος πρέπει σιγά-σιγά να μεταμορφωθεί σε ευπειθή διαταξική μάζα. Βέβαια, επειδή πράγματι «το κράτος έχει συνέχεια» και επειδή η χ.α. ήταν πάντα κρατικό μαγαζί, δεν θα πρέπει να απορρίψουμε εκείνο το ενδεχόμενο αυτό το μαγαζί, που τώρα παλεύει με σφιγμένα δόντια να κρατηθεί στην νομιμοφάνεια, να συρθεί και πάλι, όπως στο παρελθόν, σε «πρακτικές στο σκοτάδι» απέναντι στον εσωτερικό εχθρό, ώστε να πιστοποιήσει απόλυτα την κυρίαρχη στρατηγική της «πάλης της δημοκρατίας με τα δύο άκρα». Η τωρινή ανημποριά των φασιστών στο δρόμο μέσα στην καταιγίδα που δέχονται (όλες οι τελευταίες τους κινητοποιήσεις δείχνουν πως αντί να συσπειρώνονται δυναμικές, αυτές φθίνουν), με τους υποστηρικτές τους να λακίζουν διαγκωνιζόμενοι σε λιποψυχία τους ηγέτες τους, η βαθμιαία αναγκαστική μετατροπή τους από ένα εφεδρικό συστημικό στρατό σε απλό κόμμα διαμαρτυρίας δεν σημαίνει ότι τελικά σβήνουν από τον χάρτη. Όχι τουλάχιστον ως μια συστημική αναγκαιότητα, που θα έχει το ίδιο ή άλλο όνομα και πρόσωπο.

9. Από την μπροσούρα «Αυτοδιάλυση της Scalp-Reflex Παρισιού: ένας αυτοκριτικός απολογισμός» έκδοση-μετάφραση από τη συλλογικότητα «σε τροχιά σύγκρουσης» Αθήνα, Ιούνιος 2013

Απέναντι σε φιλελεύθερους αντιφασιστικούς λόγους

Δεδομένου λοιπόν ότι ο φασισμός, ως φαινόμενο και διαδικασία, είναι συστημική επιλογή και συνυφαίνεται άρρηκτα με το εθνο-νεοφιλελεύθερο κράτος έκτακτης ανάγκης, οι αντιφασιστικές δράσεις και ο αντιφασιστικός λόγος οφείλουν να χτυπούν εκεί ακριβώς, όπου παράγεται αυτή η οργανική σύνθεση. Το να θεωρούμε πως τα τρία τελευταία χρόνια κέρδισαν χώρο οι φασίστες στις γειτονιές (ως φυσικά υποκείμενα που διαμορφώνουν την «ψυχογεωγραφία» της περιοχής) είναι μάλλον σχηματικό (αν και σε αρκετές περιπτώσεις ισχύει και αυτό, όπως στην περιοχή του Περάματος στην Αττική, αλλά κυρίως σε μικρότερες επαρχιακές πόλεις με μεγάλη «μαύρη» ιστορική παράδοση), γιατί αυτό που συμβαίνει στην πραγματικότητα είναι ότι κέρδισε ζωτικό χώρο ο φόβος και έχει γίνει «τετριμμένος» ο ολοκληρωτικός εθνο-νεοφιλελεύθερος λόγος. Αν απέναντι σε αυτό οι αριστεροί πυλώνες του συστήματος έχουν βαλθεί σε μια α-ιστορική μετά μανίας υπεράσπιση του «οικουμενικού φιλελευθερισμού» και προσπάθειας «θεραπείας των αντιδημοκρατικών στρεβλώσεων», ο ριζοσπαστικός αντιφασισμός αναγνωρίζει πως ο φασισμός δεν πολεμιέται με επικλήσεις «δημοκρατίας», γιατί είναι γνήσιο τέκνο της. Δεν αντιμετωπίζεται με «μαχητικές» δηλώσεις και χαρτοπόλεμο καταγγελιών. Δεν πολεμιέται χωρίς να υπονομευτούν τόσο οι αιτίες όσο και οι εκφραστές του.

Αντιφασιστικά μέτωπα: οι εκπτώσεις συνεχίζονται

Πέρα από τον πρόδηλο «ορατό και κάθετο» εχθρό, που ενσαρκώνουν οι φασίστες, υπάρχει ο «αόρατος και οριζόντιος» που αφορά στην ίδια τη διαδικασία του κοινωνικού εκφασισμού, της πρόσδεσης των από κάτω στο άρμα του «νόμου και της τάξης». Οι αυταπάτες ενός μετώπου «όλων των δυνάμεων» σε αντιφασιστική συμπόρευση, χωρίς επεξεργασία θέσεων μάχης, χωρίς σαφήνεια στις προθέσεις και τη στρατηγική, χωρίς να προϋποτίθεται η συνολική αντιθεσμική στόχευση, θα καταλήξει σύντομα στον μαρασμό των δυναμικών (και της κοινωνικής προσληψιμότητάς τους) διαμέσου του «επιμερισμού» των πολιτικών στοχεύσεων. Η «κατάσταση ανάγκης» δεν μπορεί να επιφέρει πολιτικές εκπτώσεις, ούτε και μια θέσμιση στην «ευκαιριακότητα» της πολιτικής σύμπραξης, γιατί πολύ απλά τα προτάγματα και ο τρόπος οργάνωσής τους ορίζουν τόσο τους τρόπους κοινωνικής παρέμβασης, όσο και την κοινωνική διεισδυτικότητά τους. Πολύ περισσότερο την εποχή που ο «αντιφασισμός» διεκδικείται και αφομοιώνεται (έστω και ως πρόσχημα) από τον ρέοντα κυρίαρχο λόγο. Ο αντιφασισμός λοιπόν, όχι μόνο δεν είναι ένας επαρκής χώρος που «όλοι οι καλοί χωράνε», αλλά ακόμα περισσότερο, δεν μπορεί να αποτελέσει και το μοναδικό σημείο διασύνδεσης-σύγκλισης και ενοποίησης των αγώνων. Τα όριά του προσδιορίζονται από το ότι αποτελεί ένα πολύτιμο πεδίο ως κομμάτι του ευρύτερου αντικρατικού-αντιθεσμικού-αντισυναινετικού αγώνα.

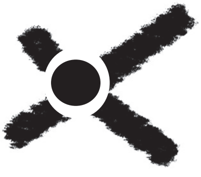

Αυτά τα όρια τίθενται (ή οφείλουν να τεθούν) υπό συλλογική αναζήτηση, εμπλουτισμό και αναστοχασμό έπειτα από 2,5 περίπου χρόνια διαρκών συγκρούσεων, γεγονότων, έντασης: ο ακηδεμόνευτος αντιφασιστικός αγώνας περνάει μέσα από τους πειραματισμούς και δοκιμές στην πράξη, μέσα από τον κοινωνικό χώρο που κατέκτησε αλλά και από αυτόν που δεν κατέκτησε, σε μια περίοδο όπου η επέκταση των περιεχομένων και η ευκρίνεια λόγου και πράξης είναι όρος επιβίωσης. Την ίδια στιγμή (και αυτό αποτελεί ένα δύσκολο διακύβευμα), οφείλουμε μέσα σε μια κατάσταση έκτακτης ανάγκης, όπου κάθε σημείο του χρόνου της βιώνεται-αποτυπώνεται από τους αντιστεκόμενους-ες στο ίδιο τους το σώμα με φοβερή ένταση και αγωνία, να «σύρουμε» το πολιτικό (και το πολιτικό πράττειν) έξω από τον αυταρχικό ρεαλισμό της «έκτακτης ανάγκης». Αυτό σημαίνει πως, αν η εποχή «μας θέλει» κλειστούς σε μανιχαϊστικά δίπολα, πρέπει να βάλουμε σε κίνηση εκείνο τον πλούτο των πρακτικών, των υποδομών και των προταγμάτων, εκείνο το ζωντανό και ραδιούργο πνεύμα της ελευθερίας, που εδώ και πάνω από μια 15ετία έχουν μπορέσει να φέρουν το αναρχικό-αντιεξουσιαστικό-ελευθεριακό πρόταγμα σε θέση διαμορφωτή κοινωνικών γεγονότων. Στο προκείμενο, δεν υπάρχει μια κάποια «μηχανική της κοινωνικής σύγκρουσης» που πρέπει να ξεκλειδώσουμε (πολύ περισσότερο να θεωρούμαστε καρδιά ή εγκέφαλός της), δεν μπορούμε «λόγω των συνθηκών» να αναγνωρίζουμε πως το ζήτημα της συλλογικής κοινωνικής αυτοάμυνας και της -στην πράξη- αντεπίθεσης (δηλαδή της οργάνωσης της κοινωνικής επιθετικότητας) ενάντια σε κράτος και φασίστες πρέπει να οδηγήσει σε μια δομικά μονοδιάστατη στρατιωτικοποίηση-μιλιταριστικοποίηση της αντίληψης για την κοινωνική σύγκρουση. Η διασύνδεση προταγμάτων και εμπειριών αγώνα, η διαρκής δοκιμή στο πεδίο του κοινωνικού με ενάργεια θέσεων, ο αναστοχασμός των μέχρι τώρα πειραματισμών, η προσπάθεια ανασύνθεσης κοινοτήτων αγώνων, η προσπάθεια διάχυσης και γενίκευσης της επιθετικότητας δεν μπορεί παρά να είναι η κατεύθυνση στην ανταγωνιστική κίνησή μας.

Κάπου εδώ θα πρέπει να επιστρέψουμε κι εμείς στα «βασικά»: ο αντιφασιστικός αγώνας δεν μπορεί παρά να είναι αγώνας ενάντια στην εξουσία. Αδιάλλακτος και αντισυναινετικός, κοινωνικός και μαχητικός.

μικρό ιστορικό της θεωρίας των άκρων

Οι πολιτικές έννοιες/όροι σκιαγραφούν, σηματοδοτούν, νοηματοδοτούν και καθορίζουν δράσεις και εποχές. Ζούμε σε μία εποχή -και σε μία επικράτεια- που ολόκληρο το πολιτικό φάσμα[1] κατά κόρον ανασύρει, υιοθετεί ή/και αναπροσαρμόζει έννοιες, προωθώντας τες στο δημόσιο και ιδιωτικό λόγο. Η ανάγκη επεξεργασίας, ανάλυσης και κατάθεσης πάνω στις έννοιες αυτές καθαυτές, πέρα από την βαθιά ουσία και εφαρμογή τους, αποκτά μία επιπλέον κρισιμότητα όταν ο Κυρίαρχος είναι ο κατεξοχήν αρμόδιος που τις τοποθετεί στον πολιτικό Λόγο.

«Η επανάληψη που εξοργίζει στην ιστορία προϋποθέτει όλη την ιστορία της επανάληψης. Όσο περισσότερο ανατρέχουμε πίσω, τόσο η επανάληψη τυλίγεται στο μεγαλείο. [...] Φαίνονται ότι χαράζονται σημάδια για να δείξουν κυρίως πως πρέπει να επαναληφθεί κάτι. Για να έχει έννοια κάτι, χρειάζεται να το επαναλάβουμε –και για να επαναλάβουμε ένα πράγμα χρειάζεται να επαναλάβουμε τα πάντα.»

---

1. Στο προκείμενο, η έννοια του πολιτικού φάσματος δεν χρησιμοποιείται βάσει του ορισμού της πολιτικής επιστήμης (δηλαδή ως το σύστημα που τοποθετεί τις διαφορετικές πολιτικές θέσεις πάνω σε έναν ή περισσότερους άξονες), αλλά ως περιγραφικός όρος που συμπεριλαμβάνει όλες τις πολιτικές θέσεις.

Η προέλευση, η εποχή, οι συνθήκες, η ιστορικότητα των εννοιών θα είχαν ελάχιστη σημασία για τον ριζοσπαστικό χώρο και τις επιλογές του αν δεν επαναλαμβάνονταν ως κακή φάρσα. Η «θεωρία των άκρων» ή «θεωρία του εξτρεμισμού» ή «θεωρία του κέντρου» ή «θεωρία του πέταλου» είναι εκείνο το σύστημα ιδεών που εναντιώνεται ή αναπροσαρμόζει τις πολιτικές αξίες βάσει των οποίων καθορίζεται εκ νέου το περιεχόμενο του πολιτικού φάσματος, έτσι ώστε κάποια κομμάτια του είτε να βρεθούν εκτός αυτού, είτε να ενσωματωθούν[2]. Βασική προϋπόθεση και βάση αυτής της θεωρίας είναι η άποψη ότι δύο ή και περισσότερα από τα κομμάτια του πολιτικού φάσματος έχουν τεθεί εκτός των ορίων της κυρίαρχης πολιτικής τάσης, δηλαδή είναι «ακραία», «εξτρεμιστικά» «αυταρχικά», «ολοκληρωτικά» και «απειλούν» το εκάστοτε εγκαθιδρυμένο πολιτικό, οικονομικό και κοινωνικό καθεστώς.

«η αρετή είναι πάντοτε η μεσότητα μεταξύ δύο ακροτήτων»

Οι φιλοσοφικές ρίζες διαμόρφωσης αυτής της θεωρίας μπορούν να βρεθούν τόσο πίσω όσο και αυτές της διαμόρφωσης της πολιτικής θεωρίας -για παράδειγμα, από τον Αριστοτέλη και τα «Πολιτικά» του, που συνέδεσε τη «θεωρία της μεσότητας»[3] με τη διακυβέρνηση και την πρότασή του περί μεικτού συντάγματος[4]. Ωστόσο, η δική μας προσέγγιση δεν θα παρακολουθήσει τη διαδρομή διαμόρφωσης αυτής της θεωρίας μέσα στους αιώνες -διαδρομή μεγάλη και δύσβατη- αλλά θα ξεκινήσει από εκείνη την περίοδο -μετά τον Διαφωτισμό και την Γαλλική Επανάσταση- που φιλο-

2. Η καταγωγή του πολιτικού φάσματος (και των αναπαραστάσεών του μέσω δυσδιάστατων διαγραμμάτων) βρίσκεται στα έδρανα του κοινοβουλίου επί Γαλλικής Επανάστασης (1789-1799) -Αριστερά οι «κοινοί», ο Νέος Κόσμος και Δεξιά οι αριστοκράτες, ο Παλιός Κόσμος- ενώ οι πολιτικές αξίες που τότε διαμόρφωναν την αποτύπωση του πολιτικού φάσματος ήταν αυτές της ελευθερίας και της ισότητας. (Παραδειγματικά: http://rationalwiki.org/w/images/9/92/Compass.png). Έκτοτε, τα πολιτικά κομμάτια που εμπεριέχονται στο πολιτικό φάσμα έχουν πληθύνει και αλλάξει, όπως και οι πολιτικές αξίες βάσει των οποίων διαμορφώνονται οι γραφικές αναπαραστάσεις του πολιτικού φάσματος. (Παραδειγματικά: http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/9/98/Political_spectrum_graphic.svg).

3. «ηθική θεωρία σύμφωνα με την οποία η αρετή είναι πάντοτε η μεσότητα μεταξύ δύο ακροτήτων, μεταξύ μιας έλλειψης και μιας υπερβολής [...], δηλαδή, οι πράξεις ενός προσώπου αποκτούν ηθική αξία, εφόσον καθεμιά τους τοποθετείται στο μέσο, μεταξύ δύο ακραίων καταστάσεων» - Λεξικό της φιλοσοφίας, Θ. Πελεγρίνης, σελ.276.

4. Στα «Πολιτικά» του Αριστοτέλη, «η "Πολιτεία", μία μίξη από ολιγαρχικά και δημοκρατικά στοιχεία, είναι η σχετικά καλύτερη μορφή διακυβέρνησης, στην οποία το αξίωμα της αποφυγής των άκρων θα οδηγήσει σε ένα σύνταγμα που θα εγγυάται τη σταθερότητα σε θέματα όπως η ελευθερία των πολιτών» - απόσπασμα άρθρου από μία έρευνα με τίτλο "Political Parties and Representation of Interests in Contemporary European Democracies" http://www.hait.tu-dresden.de/dok/bac/FormsExtremism0712.pdf σελ.2.

σοφικά, πολιτικά, οικονομικά, νομικά και γλωσσικά αντιστοιχεί στους κώδικες αντίληψής μας και συνδιαλέγεται με ιστορικούς όρους που διατρέχουν και τη σημερινή πραγματικότητα.

Θα μπορούσε να ειπωθεί πως μία πρωτόλεια εμφάνιση της θεωρίας των άκρων συνέβη στον απόηχο της Γαλλικής Επανάστασης και σε κάποιες απ› τις κριτικές που της ασκήθηκαν, όπως αυτή του Edmund Burke[5], το 1790, στο βιβλίο του *«reflections on the revolution of france»* που εμφατικά τονίζει το γεγονός ότι οι θεμελιώδεις δυνάμεις της επανάστασης απορρίπτουν κάθε συμβιβασμό με τις προ-επαναστατικές συνθήκες. Για να καταλήξει, πως *«η δημοκρατία έχει πολλά, εντυπωσιακά σημεία ομοιότητας με την τυραννία»*, δηλαδή ένα απ› τα βασικά συστατικά της θεωρίας των άκρων: αυτό της αδιαλλαξίας της επαναστατικής λογικής και της άρνησής της να συνεννοηθεί και να συμπεριλάβει τις ηττημένες άρχουσες τάξεις και κατ' επέκταση την γραμμική ταύτισή της με τον «εχθρό» της.

Αντίστοιχα σε μία άλλη κριτική, ο φιλελεύθερος Benjamin Constant, μετά την περίοδο της «τρομοκρατίας»[6] διατεινόταν ότι *«εξαιτίας της δημαγωγίας των Ιακωβίνων ήρθε ο Ναπολέοντας[7] και ο δεσποτισμός».* Πρόκειται για ένα ακόμη συστατικό της θεωρίας των άκρων, αυτό της αναχρονιστικής ιστορικής ερμηνείας, που προσάπτει στο πιο ριζοσπαστικό κομμάτι (στη φιλοσοφία και δράση του) τη μετάβαση σε μετέπειτα αντιδραστικό ή αυταρχικό καθεστώς .

«η εποχή των άκρων»

Ο εξτρεμισμός πάραυτα, ως λέξη κατοχυρώθηκε και εξαπλώθηκε στον πολιτικό λόγο μετά την Ρώσικη Επανάσταση τον Φεβρουάριο του 1917. Τον Φεβρουάριο του '17, σύσσωμος ο τύπος της Γαλλίας, της Αγγλίας, αλλά και το διπλωματικό σώμα της εποχής, έκανε σύνθημα τον χαρακτηρισμό των μπολσεβίκων ως «εξτρεμιστές» ή επαναστάτες «μαξιμαλιστές», όχι τόσο εξαιτίας των συνεπειών του πολιτικού ριζοσπαστισμού τους[8], όσο εξαιτίας του Α' Παγκοσμίου Πολέμου (Α' Π.Π.) και της δι-

5. Άγγλος, συντηρητικός πολιτικός (1729-1797)

6. La Terreur, 5.9.1793-28.7.1794, μία βίαιη περίοδος της Γαλλικής Επανάστασης που οφειλόταν στη σύγκρουση μεταξύ των Γιρονδίνων και των Ιακωβίνων και που χαρακτηρίστηκε από τις μαζικές εκτελέσεις των εχθρών της επανάστασης (μεταξύ των οποίων ο πρώην βασιλιάς και η Μαρία Αντουανέττα).

7. Political Extremes. A conceptual history from antiquity to the present, Uwe Backes, σελ. 91

8. Τέτοιες φωνές υπήρξαν, όπως του γάλλου πρεσβευτή στη Ρωσία και υποστηρικτή του Τσάρου, Maurice Paleologue, ο οποίος μετά την άφιξη του Λένιν στην Πετρούπολη (μετέπειτα Λένινγκραντ) είχε δηλώσει: «Από την έναρξή της η Ρώσικη Επανάσταση είναι αναρχική και καταστρεπτική. Αν την αφήσουμε [...] θα εκφράσει μια τρομερή δημαγωγία πάνω στον όχλο [...],

αφαινόμενης χωριστής ειρήνης[9], που θα μπορούσε να επιφέρει ο μη συμβιβασμός των μπολσεβίκων με την Προσωρινή Κυβέρνηση στη Ρωσία. Μετά τον Οκτώβρη, η πραγματικότητα άλλαξε άρδην απ' τις πρώτες κιόλας ημέρες της Οκτωβριανής Επανάστασης· οι φωνές που φέρονταν ενάντια στον μπολσεβικισμό, τον εξτρεμισμό και την τρομοκρατία αυξήθηκαν, εντατικοποιήθηκαν και έφεραν στο προσκήνιο της πολιτικής σκηνής, τον «κίνδυνο» του κομμουνισμού –*«η Κυβέρνηση βρίσκεται τώρα στα χέρια μιας μικρής κλίκας εξτρεμιστών, οι οποίοι είναι αποφασισμένοι να επιβάλλουν τη βούλησή τους στη χώρα με τρομοκρατικές μεθόδους»*[10]. Η φασιστική δεξιά αναπτύσσεται ως αντίβαρο στον κίνδυνο της ανατροπής -με ιστορικό ορόσημο την «Πορεία στη Ρώμη» από τον Μουσολίνι, στις 28 Οκτωβρίου του 1922- και προσφέρεται πλέον για την ιδεολογική ισορροπία της θεωρίας των άκρων. Μέχρι τότε, οι μόνες συγκρίσεις μεταξύ κομμουνισμού και φασισμού, από τους τότε θεωρητικούς, έφταναν έως τα συνθήματα περί «εξτρεμιστών της αριστεράς» και «φανατικών της δεξιάς».

Μία από τις πιο σημαντικές φιγούρες, που πρωτοπόρησαν σχετικά με την έννοια του «ολοκληρωτισμού» και συνεισέφεραν στην ανάπτυξη του όρου «εξτρεμισμός», ήταν ο ιταλός, καθολικός παπάς, Luigi Sturzo. Στις 26 Αυγούστου 1923[11], ο Sturzo, αποσαφήνισε τις αρχές του για τον «κεντρισμό» και έριξε φως στην αντί-εξτρεμιστική/αντι-ολοκληρωτική κατανόηση της ελευθερίας. *«Το πολιτικό πρόγραμμα του ''κεντρισμού'' είναι ''temperato e non estremo'' (μετριοπαθές κι όχι ακραίο), όπως ακριβώς θεμελιώθηκε στη χριστιανική ηθική, που επί της ουσίας διέψευσε την πιθανότητα μιας κατάστασης τελειότητας και απόλυτου καλού πάνω στη γη. Ούτε οι σοσιαλιστές, ούτε οι φασίστες μοιράζονται μία τέτοια άποψη για τον κόσμο. Οι σοσιαλιστές λένε: το κακό προέρχεται από την αστική κατάσταση της κοινωνίας. Άπαξ και κάποιος την αλλάξει, μία νέα τάξη θα προκύψει. Είναι εξτρεμιστές απ' τη στιγμή που υιοθετούν μία τόσο απόλυτη γνώμη. Οι φασίστες λένε: το έθνος θα ευημερήσει μόνο αν ''φασιστικοποιήσει'' τα θεμέλιά του, τη σκέψη και την κοινωνική ζωή του. Τείνουν προς το Απόλυτο (λατ. Absolutum) και είναι, σαν τους άλλους, εξτρεμιστές. Ακόμα κι αν εμείς, από καθαρή τεμπελιά, ονομάζουμε τους μεν εξτρεμιστές της αριστεράς και τους δε εξτρεμιστές της δεξιάς [...], εξακολουθεί να είναι στη φύση του κινήματός τους, η ''μονοπωλιακή'', ''απολυταρχική'', ''εξτρεμιστική'' τάση»*. Στις μετέπειτα θέσεις του -εκφράστηκαν στην Αγγλία, όπου αυτοεξορίστηκε το 1924- ο Sturzo αποποιήθηκε των επαναστάσεων, συνηγόρησε υπέρ της απαγόρευσης της βίας ως νόμιμο πολι-

θα προκαλέσει ρήγμα μεταξύ όλων των εθνικών ομολόγων [...], θα γίνει ακραία [...]. Δεν έχετε ιδέα τι δυνάμεις θα απελευθερωθούν... Η υποστήριξη που προσφέρετε στους εξτρεμιστές θα επιταχύνει την τελική καταστροφή».

9. Η Αγγλία, η Γαλλία και η Ρώσικη Αυτοκρατορία ήταν σύμμαχοι (Τριπλή Συνεννόηση ή Αντάντ) ενάντια στην Τριπλή Συμμαχία (Γερμανία, Άστρο-Ουγγαρία)

10. Buchanan, άγγλος πρεσβευτής στη Ρωσία. Απόσπασμα από το βιβλίο του «My mission to Russia and other diplomatic memories».

11. Στην εφημερίδα Il Popolo Nuevo

τικό μέσο, εκθείασε τη «χρυσή τομή» και έγραψε το πρώτο του βιβλίο για το ολοκληρωτικό κράτος (El estado totalitario). Έχει μια σημασία η παράθεση κάποιων αποσπασμάτων της προπαγάνδας του Χίτλερ, όσον αφορά στις θέσεις του για τον εξτρεμισμό -αν και δεν έπαιξε κάποιο ουσιώδη ρόλο στην πολιτική διαμόρφωση της θεωρίας του εξτρεμισμού- μόνο και μόνο γιατί είτε η βασική δομή των επιχειρημάτων του, είτε αποσπασματικές λέξεις και εκφράσεις του χρησιμοποιήθηκαν και χρησιμοποιούνται από διάφορους μετά τη λήξη του Β' Παγκόσμιου Πόλεμου (Β'Π.Π.) προς επίρρωση της συγκεκριμένης θεωρίας: *«η παγκόσμια ιστορία δεν φτιάχτηκε από μετριοπαθείς δρόμους, αλλά με αποφασιστικές μάχες. Η ιστορία δεν ξέρει από ημι-αλήθειες»*[12], *«Ο μαρξισμός και ο εθνικοσοσιαλισμός είναι τα δύο άκρα μεταξύ των οποίων ό,τι βρίσκεται στη μέση θα ισοπεδωθεί [...]. Ό,τι βρίσκεται ενδιάμεσα είτε θα πρέπει να εξαλειφθεί, είτε θα πρέπει να κινηθεί προς το ένα ή το άλλο άκρο»*[13].

1919-1932, Δημοκρατία της Βαϊμάρης

Η συγκεκριμένη περίοδος είναι ίσως η πιο αναλυμένη και η πιο ερμηνευμένη, κατά το δοκούν, περίοδος από ακαδημαϊκούς, πολιτικούς όλων των ειδών και όλων των πολιτικών θέσεων/αποχρώσεων για θέματα που αφορούν στο ναζισμό, τον κομμουνισμό, τον εξτρεμισμό, τον ολοκληρωτισμό. Η πρώιμη εμφάνιση της συγκεκριμένης θεωρίας ως πρακτική στον πολιτικό, δημόσιο διάλογο έγινε στην περίοδο της Δημοκρατίας της Βαϊμάρης, και συγκεκριμένα στις εκλογικές αναμετρήσεις του γερμανικού κοινοβουλίου το 1930 και το 1932. Σκιαγραφώντας κάποια από τα πολιτικά, κοινωνικά και οικονομικά δεδομένα εκείνης της περιόδου είναι σημαντικό καταρχήν να υπενθυμιστεί ότι η Δημοκρατία της Βαϊμάρης ήταν η νίκη και εγκαθίδρυση του Νέου Καθεστώτος (της φιλελεύθερης, αστικής, καπιταλιστικής δημοκρατίας), μετά την πτώση της Γερμανικής Αυτοκρατορίας από την επανάσταση του Νοέμβρη το 1918. Η μάχη μεταξύ των δύο, κυρίως, επαναστατικών δυνάμεων[14] για το σύστημα που επρόκειτο να επικρατήσει στη Γερμανία, διήρκησε περίπου έναν χρόνο. Στις 19 Γενάρη του 1919 το MSPD *(πλειοψηφικό σοσιαλδημοκρατικό κόμμα Γερμανίας)*, με τις ευλογίες των υποστηρικτών του Παλαιού Καθεστώτος, έβαλε το τέλος στην επαναστατική διεργασία, αφού είχαν προηγηθεί πολιτικοί χειρισμοί και συμφωνίες, αιματηρές συγκρούσεις, άγρια καταστολή ενάντια στο USPD *(ανεξάρτητο σοσιαλδημοκρατικό κόμμα Γερμανίας)*, η εξέγερση και καταστολή των σπαρτακιστών τον Δεκέμβρη του 1918, η δολοφονία, στις 15 και 16 Γενάρη του 1919 της Luxemburg και του Liebknecht από τους Friekorps (παραστρατιωτική οργάνωση μετά τον Α' Π.Π που στην πορεία, ανέδειξε ηγετικά μέλη των Ναζί). Συμπληρωματι-

---

12. Ομιλία του Χίτλερ, στις 05.02.1928

13. Ομιλία του Χίτλερ, στις 16.04.1931

14. MSPD και USPD, το πρώτο ήταν το "πλειοψηφικό, κοινωνικό δημοκρατικό κόμμα της Γερμανίας" και το δεύτερο το "ανεξάρτητο, κοινωνικό, δημοκρατικό κόμμα της Γερμανίας".

κά -όπως ιστορικά ανασκοπεί, στις μέρες μας, το γερμανικό κοινοβούλιο- *«η πρώτη κοινοβουλευτική δημοκρατία της Γερμανίας δεν είχε την απαραίτητη αφοσίωση ούτε του στρατού, ούτε της αστυνομίας, ούτε των δικαστικών ούτε των διοικητικών και δημόσιων υπαλλήλων»*[15]. Η οικονομική κατάσταση, επιπροσθέτως, απείχε πολύ από το να χαρακτηριστεί ειδυλλιακή και ειδικά μετά το Κραχ (παγκόσμια οικονομική ύφεση) του 1929, η εξαθλίωση στο συντριπτικό κομμάτι της γερμανικής κοινωνίας ξεπέρασε κάθε προηγούμενο. Οι συγκρούσεις, οι απεργίες, οι δολοφονίες κι ο γενικότερος κοινωνικός αναβρασμός και ριζοσπαστισμός αν και δεν έπαψαν ποτέ να είναι από τα βασικά χαρακτηριστικά ολόκληρης της περιόδου της Δημοκρατίας της Βαϊμάρης, μετά την οικονομική ύφεση ανέβηκαν σε άλλο επίπεδο και την οδήγησαν στις πρόωρες εκλογές του 1930: *«οι εκλογές της 14ης Σεπτεμβρίου κλήθηκαν πρόωρα, με την ελπίδα ότι θα εξασφαλιστεί η κοινοβουλευτική υποστήριξη για την κυβέρνηση του Brauning (Κέντρο) που λειτουργούσε ήδη με τη βοήθεια προεδρικών διαταγμάτων έκτακτης ανάγκης εξαιτίας της οικονομικής ύφεσης»*[16]. Σ' αυτό το περιβάλλον κρίσης (πολιτικής, οικονομικής, κοινωνικής) τα πολιτικά κόμματα εξουσίας υιοθέτησαν για πρώτη φορά (από το 1930) στον πολιτικό Λόγο το ιδεολόγημα ενάντια στους «εχθρούς της Δημοκρατίας»: το NSDAP (Εθνικοσοσιαλιστικό Γερμανικό Κόμμα των εργατών/Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei) και το KPD (Κομμουνιστικό Κόμμα Γερμανίας/Kommunistische Partei Deutschlands). Χαρακτηριστικά, οι προεκλογικές αφίσες του SPD (Σοσιαλδημοκρατικό Κόμμα Γερμανίας/Sozialdemokratische Partei Deutschlands) ζητούσαν από τον κόσμο *«να ξεφορτωθεί τους εχθρούς της δημοκρατίας: το ναζισμό και τον κομμουνισμό»*[17]. Το κόμμα του Κέντρου -Zentrum- απεικόνιζε στην προεκλογική του αφίσα μία γέφυρα που πάνω του βρισκόταν ο λαός κι από κάτω έρρεαν οι εχθροί ναζιστές και κομμουνιστές[18]. Από την πλευρά του, το KPD ακολουθούσε με ευλάβεια τη γραμμή της Κομιτέρν[19], πιστεύοντας το 1930 ότι «ο μεγαλύτερος κίνδυνος δεν ήταν η άνοδος του Χίτλερ αλλά η σοσιαλδημοκρατία, την οποία είχε μετονομάσει σε "σοσιαλφασισμό"». Το NSDAP, πέραν του λαϊκισμού του σχετικά με την οικονομική κατάσταση που έφερε

15. http://www.bundestag.de/htdocs_e/artandhistory/history/factsheets/november_revolution.pdf

16. http://www.bundestag.de/htdocs_e/artandhistory/history/factsheets/elections_weimar_republic.pdf

17. http://www.bild.bundesarchiv.de/cross-search/search/_1392581820/?search[view]=detail&search[focus]=6 και http://www.bild.bundesarchiv.de/cross-search/search/_1392582673/?search[view]=detail&search[focus]=5

18. http://germanhistorydocs.ghi-dc.org/sub_image.cfm?image_id=4061

19. «Βασιζόταν στην παραδοχή ότι, μετά την κατάρρευση της προσωρινής σταθερότητας του καπιταλισμού στα μέσα της δεκαετίας του '20, θα ακολουθούσε ένας νέος γύρος ταξικών συγκρούσεων και επαναστάσεων και ότι το κύριο εμπόδιο στην απαραίτητη ριζοσπαστικοποίηση των εργατών ήταν [...] ότι κυριαρχούσαν οι μετριοπαθείς σοσιαλδημοκράτες» (Hobsbawm, «Συναρπαστικά χρόνια», σελ.93)

στη χώρα η συνθήκη των Βερσαλλιών, είχε υποστηρικτές (εμφανείς και μη) από το Στρατό, την Αστυνομία και τον οικονομικό κόσμο. Από το 1924 είχε δημιουργηθεί το HERRENKLUB, ένωση καπιταλιστών, βιομηχάνων και τραπεζιτών που στόχος τους ήταν η παρεμπόδιση της εξάπλωσης του μαρξισμού στη Γερμανία που υποστήριζε το NSDAP, μιας και ο Χίτλερ το 1930 σε μία ομιλία του, τους υποσχέθηκε, μεταξύ άλλων, ότι *«θα ελέγξει τα σωματεία και τα συνδικάτα»*. Το 1932 ακολούθησαν ξανά διπλές, αλλά και προεδρικές εκλογές. Στο μεσοδιάστημα των εκλογών του 1930 με 1932, η πολιτική βία των παραστρατιωτικών ομάδων του NSDAP ενάντια στους κομμουνιστές ήταν καθημερινό φαινόμενο[20] (μόνο τον Ιούλιο του ‘32 έχασαν τη ζωή τους 86 άτομα) ενώ η κυβέρνηση παράλληλα, εξέδιδε έκτακτα μέτρα ενάντια στη γερμανική κοινωνία και κατέστειλε απεργιακές κινητοποιήσεις. Παρότι το NSDAP από το 2,6% στις εκλογές του 1928 έφτασε στο 18,3% στις διπλές εκλογές του 1932 (Ιούλιο και Νοέμβριο), το SPD επέμενε στην θεωρία του εξισωτισμού/ταύτισης και ζητούσε από τους ψηφοφόρους να σταθούν *«ενάντια στον Πάπεν, ενάντια στον Χίτλερ, ενάντια στον Ταέλμαν»*[21], δηλαδή τους τρεις εχθρούς της Δημοκρατίας: το μοναρχισμό (Πάπεν), το Ναζισμό (Χίτλερ) και τον Κομμουνισμό (Ταέλμαν). Το κόμμα του Κέντρου, την ίδια χρονιά, το 1932, διαφήμιζε πως είναι *«το τελευταίο προπύργιο για την αληθινή ελευθερία που θέλουν να καταστρέψουν οι ναζί και οι κομμουνιστές»*[22]. Δεν πέρασαν ούτε δύο μήνες και παραδόθηκε η καγκελαρία στον Χίτλερ από τον πρόεδρο Χίντενμπουργκ (προτεινόμενος από το SPD, οπαδός του μοναρχισμού, αντιμαρξιστής και «συνεργάτης» του HERRENKLUB[23]), με την δημιουργία, σε πρώτο χρόνο, των στρατοπέδων συγκέντρωσης για τους κομμουνιστές...

«πρέπει να χρησιμοποιηθούν όλα τα απαραίτητα μέσα ενάντια στους εχθρούς της δημοκρατίας, από τα δεξιά και από τα αριστερά»[24]

Η άνοδος του Χίτλερ στη Γερμανία, ο Β’ Π.Π στο σύνολό του, οι συνέπειές του και ο Ψυχρός Πόλεμος έφεραν στο προσκήνιο του πολιτικού/νομικού λόγου, ως κεντρικό ζήτημα, την προστασία της δημοκρατίας, του συντάγματος από τον «εσωτερικό

20. Ο Πάπεν ήταν αυτός «ήρε το πρόσφατο διάταγμα που απαγόρευε στα τάγματα εφόδου του Χίτλερ να είναι ένστολοι»-Hobsbawm «Συναρπαστικά χρόνια»

21. http://www.reinhold-gall.de/index.php?nr=65736 και http://www.lsg.musin.de/geschichte/geschichte/isb/Plakatanalyse/Modell1/1932-spd.jpg

22. http://www.demokratiegeschichte.eu/typo3temp/pics/410f3469ff.jpg

23. Λέγεται ότι, την παράδοση της καγκελαρίας στον Χίτλερ τη ζήτησε με επιστολή στον Χίντενμπουργκ το HERRENKLUB.

24. 1950, Ritter von Lex (γραμματέας του ομοσπονδιακού υπουργείου εσωτερικών Δυτικής Γερμανίας)

εχθρό». Εύκολα μπορεί κάποιος να υποψιαστεί ότι όλα αυτά τα θέματα έλαβαν τρομερή κρισιμότητα και διαστάσεις στην πολιτική πραγματικότητα της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας (ΟΔΓ). Ήδη, από το 1948 σε μία κοινοβουλευτική επιτροπή, ο Rudolf Katz (εκπρόσωπος του σοσιαλδημοκρατικού κόμματος-SPD) δήλωνε: *«δεν αντέχουμε να ξεχάσουμε τη 12χρονη δικτατορία που στέκεται πίσω μας και τα φαντάσματα από τέτοιου τύπου κομμάτων εξακολουθούν να υπάρχουν [...]. Πρέπει να είμαστε σε ετοιμότητα γιατί σύντομα αυτά τα κρυμμένα δικτατορικά κόμματα των κομμουνιστών και των εθνικοσοσιαλιστών θα επανεμφανιστούν [...]. Συνεπώς, το βρίσκω αναγκαίο να υπάρξει ένας νόμος που θα μας επιτρέπει άμεση δράση ενάντια σε αυτά τα κόμματα»*. Ο όρος της «μαχόμενης δημοκρατίας» ενάντια στον «εσωτερικό εχθρό», όπως και η συνταγματική πρόληψη για καθεστώς «νόμιμης κατάστασης έκτακτης ανάγκης» προκειμένου να «προστατευθεί» το πολίτευμα, δημιουργήθηκε και εγκαθιδρύθηκε μεταπολεμικά, στη δυτική Γερμανία, με τις ευλογίες και τη χείρα βοηθείας των ΗΠΑ και της Μεγάλης Βρετανίας -«μελετητικό προϊόν» που εξήγαγαν εν τέλει, μέσα στα χρόνια, σε ολόκληρο τον «δυτικό» κόσμο. Το 1950 στην Κολωνία, ιδρύθηκε το Ομοσπονδιακό Γραφείο Προστασίας του Συντάγματος, του οποίου οι κατευθυντήριες γραμμές ήταν:

- Ο προσδιορισμός της διείσδυσης κομμουνιστικών και δεξιών ριζοσπαστικών στοιχείων στις αρχές, ειδικά της ΟΔΓ.

- Η αποσαφήνιση των προθέσεων του κομμουνιστικού κόμματος, όλων των «βοηθητικών» οργανώσεών του όπως επίσης και όλων των νέων καμουφλαρισμένων οργανώσεών του.

- Διευκρινήσεις για τις παράνομες δραστηριότητες του κομμουνιστικού κόμματος.

- Επιτήρηση των μυστικών υπηρεσιών της Ανατολικής Γερμανίας, τουλάχιστον στο έδαφος της ΟΔΓ.

- Επιτήρηση των νόμιμων και παράνομων δραστηριοτήτων των δεξιών ριζοσπαστικών κομμάτων και οργανώσεων με εστίαση σε εκείνα που έχουν απαγορευθεί.

Αν και από τις παραπάνω κατευθυντήριες γραμμές είναι ηλίου φαεινότερη η επιλογή ταύτισης ναζισμού-κομμουνισμού και ο έλεγχος/καταστολή του κομμουνισμού μονομερώς, θεσμικά και θεαματικά κατοχυρώθηκε όταν το 1956 απαγορεύτηκε το Κομμουνιστικό Κόμμα της Γερμανίας, 4 μόλις χρόνια αφού είχε απαγορευθεί το Ναζιστικό Κόμμα. Στο πλαίσιο της ίδιας συζήτησης ένα ακόμα «πρωτοπόρο» κομμάτι της ήταν ο υποτιθέμενος καθορισμός της έννοιας του πολιτικού εξτρεμισμού όπως και η ταύτιση των όρων ριζοσπαστικός-εξτρεμιστικός που διεξήχθη επίσης στην ΟΔΓ προς στα τέλη της δεκαετίας του '60 με μέσα της δεκαετίας του '70 -περίοδος εξεγέρσεων και έντονων αγωνιστικών ζυμώσεων. *«Όποιος αντιμάχεται και εναντιώνεται στις βασικές αξίες της φιλελεύθερης δημοκρατικής τάξης, δεν είναι απλώς ριζοσπαστικός (radical), είναι εξτρεμιστής. Αποποιείται τα θεμέλια του γερμανικού μας συντάγματος» (Ομοσπονδιακό Συνταγματικό Δικαστήριο, 15.11.1974)... Ο «πολιτικός εξτρεμισμός» δε, περιγράφεται ως "κάθε αντισυνταγματική προσπάθεια στον αγώνα*

ενάντια στην «φιλελεύθερη, δημοκρατική, βασική τάξη», είτε από πολιτικά κόμματα, είτε από πολιτικές οργανώσεις, είτε από ανοργάνωτες πολιτικές δραστηριότητες ατόμων ή ομάδων. Με τον τρόπο αυτό, οι εξτρεμιστικές προσπάθειες δεν χρειάζεται απαραίτητα να κατευθύνονται ενάντια σε ολόκληρο το σύνταγμα, ούτε ενάντια σε επιμέρους κανονισμούς του γερμανικού συντάγματος, αλλά εναντίον του πυρήνα του περιεχομένου του συντάγματος του κράτους, τον οποίο αποκαλούμε ''φιλελεύθερη, δημοκρατική βασική τάξη''»[25]. Σημειωτέον, αν και αρκετές χώρες της δύσης δεν είχαν συμπεριλάβει τέτοιου τύπου νομοθετικές διατάξεις ή ρυθμίσεις, μετά την 11η Σεπτεμβρίου 2001 και τον «πόλεμο ενάντια στην τρομοκρατία», έπραξαν σχεδόν όλες τα δέοντα προς αυτή την κατεύθυνση.

«ο ψυχρο-πολεμικός ολοκληρωτισμός»

Το πολιτικό, ιστορικό, ψυχαναλυτικό, κατασταλτικό επιστέγασμα της «θεωρίας των άκρων» ή της θεωρίας του εξτρεμισμού» ή της «θεωρίας του εχθρού» ήρθε παγκοσμίως, με τη συζήτηση περί ολοκληρωτισμού, στο πλαίσιο του Ψυχρού Πολέμου. Η συζήτηση για την έννοια του ολοκληρωτισμού είχε ξεκινήσει πολύ νωρίτερα τόσο στις πολιτικές/κοινωνικές επιστήμες όσο και στις ψυχαναλυτικές[26]. Ωστόσο, μετά το τέλος του Β' Π.Π η συζήτηση αυτή «άναψε», μιας και το κέντρο βάρους μετατοπίστηκε στα πολιτικά χαρακτηριστικά του ολοκληρωτισμού και την «συνεπαγόμενη» εξομοίωση των καθεστωτικών χαρακτηριστικών του χιτλερισμού με τον σταλινισμό –ο χιτλερισμός είχε «νικηθεί», ο σταλινισμός απ' την άλλη, όχι. Υπήρξαν πολλοί που υπερθεμάτισαν σ' αυτή την προσέγγιση: από την American Philosophical Society, τον Karl Friedrich, μέχρι τον Kautsky και τον Spiro. Η Hanah Arendt, μία από τις βασικές εκπροσώπους αυτής της «συζήτησης», μέσα από το έργο της «οι ρίζες (πηγές) του ολοκληρωτισμού», αλλά και από διάφορα άλλα άρθρα της, υποστήριζε πως *«η κυριαρχία του ολοκληρωτισμού είναι ένας νέος τύπος καθεστώτος κατά τούτο: ... θεμελιώνεται πάνω στην ερήμωση, στην εμπειρία της απόλυτης μη μέθεξης στον κόσμο» και ταυτόχρονα πως «ο ολοκληρωτισμός είναι τα άκρα του τρόμου».* Κρίσιμη μελέτη, σχετικά με την εξέλιξη του ιδεολογήματος ταύτισης των άκρων και της συνεπικουρούμενης εναντίωσής τους στη δημοκρατία ήταν η συμβολή του Richard Lφwenthal με τίτλο *«ολοκληρωτικές και δημοκρατικές επαναστάσεις»*[27] (1958). Στο

25. Maihofer, πολιτική εγκληματολογία

26. Στις πολιτικές επιστήμες από την φιλελεύθερη σκοπιά ένα παράδειγμα ήταν ο Kalr Loewenstein (1891-1973) ο οποίος το 1938 έγραψε το «legislative control of political extremism in European democracies» (νομοθετικός έλεγχος του πολιτικού εξτρεμισμού στις ευρωπαϊκές δημοκρατίες). Στην ψυχαναλυτική επιστήμη, ο Βίλχελμ Ράιχ, με το βιβλίο του «Η μαζική ψυχολογία του Φασισμού» (1933).

27. Μελέτη που επιχορηγήθηκε από το Ινστιτούτο Ρώσικης Έρευνας στο Πανεπιστήμιο του Harvard.

συγκεκριμένο έργο συγκρίνει τη Ρώσικη Επανάσταση με τις υπόλοιπες επαναστάσεις της εποχής, καταλήγοντας στο συμπέρασμα ότι μετά τη δεκαετία του '20 η Ρώσικη Επανάσταση έδειξε πως ήταν απολυταρχική/ολοκληρωτική επανάσταση, σε αντίθεση με τις υπόλοιπες της Δύσης, που ήταν δημοκρατικές επαναστάσεις. Αντίστοιχης φιλοσοφίας το έργο του Giovanni Sartori, που θεωρεί πως *«πέρα από τη φιλελεύθερη δημοκρατία, εκείνο που διαφαίνεται πραγματικά είναι μόνο η επιβίωση της λέξης, του ονόματος δημοκρατία· μ' άλλα λόγια, μιας δημοκρατίας προσαρμοσμένης στη ρητορική κατανάλωση που, χάρη στο μύθο μιας υποθετικής λαϊκής υποστήριξης, επιτρέπει την αποδοχή του πιο δεσποτικού καταναγκασμού»*[28]. Αν και όσοι ασχολήθηκαν με την έννοια του ολοκληρωτισμού ή τις ρίζες απ' όπου προέρχεται δεν είχαν ταυτόσημες θέσεις και αρκετοί είχαν διαφορετικές αφετηρίες, διαδρομές, σκέψεις και αντιτιθέμενες πολιτικές απόψεις/προτάσεις, η ταύτιση του σταλινικού καθεστώτος με το χιτλερικό προέκυπτε ως κοινό τους σημείο και χρησιμοποιήθηκε ως τέτοιο κατά κόρον. Μία «παράπλευρη» συνέπεια αυτής της εξομοίωσης, φάνηκε στο πεδίο των πολιτικών επιστημών που αφορούν στην ερμηνεία, τις διαγραμματικές απεικονίσεις της έννοιας του πολιτικού φάσματος και των περιεχομένων του. Ο γνωστός, συντηρητικός μελετητής του πολιτικού φάσματος, Hans Eysenck[29], βασίστηκε στο πρότυπο ερμηνείας της θεωρίας του ολοκληρωτισμού για τη δική του απεικόνιση του πολιτικού συμπεριφορισμού στο πολιτικό φάσμα. Ενώ μέχρι τότε η κυρίαρχη απεικόνιση ήταν μία γραμμή που στα άκρα της βρισκόταν η αριστερά και η δεξιά ή η άκρα-αριστερά και η άκρα-δεξιά, η δική του απεικόνιση, δυσδιάστατη, περιλάμβανε τον κάθετο άξονα της απολυταρχίας-δημοκρατίας και τον οριζόντιο του συντηρητισμού-ριζοσπαστισμού. Βάσει αυτού προέκυψε η θέση του περί αναλογικής θέασης (ταυτόσημη) των δύο άκρων που τίθενται εκτός του πολιτικού φάσματος[30]. Αυτή η θέαση βοήθησε και κατοχυρώθηκε ως μόνιμο εργαλείο πολιτικής ανάλυσης και δράσης κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου στις ΗΠΑ, τη Μεγάλη Βρετανία και τη Γερμανία –*«καφέ και κόκκινοι φασίστες»*. Αντίστοιχος μελετητής, αργότερα, στα μέσα του '70, ο Jean Pierre Faye[31], διατύπωσε τη θεωρία του πετάλου (horseshoe theory), απεικονίζοντας το πολιτικό φάσμα, όχι ως μία γραμμή ή ένα πολυδιάστατο διάγραμμα αλλά ως πέταλο που στα άκρα του αντιστοιχούνται η άκρα αριστερά και η άκρα δεξιά. Σύμφωνα με αυτή τη θεωρία τα δύο άκρα είναι πολύ πιο κοντά μεταξύ τους απ' ό,τι είναι με το κέντρο. Επιπροσθέτως, μοιράζονται αυταρχικά στοιχεία, δεν ταυτίζονται και αντιπροσωπεύουν ολοκληρωτισμούς διαφορετικών όμως τύπων. Τόσο ο Faye, όσο και άλλοι προγενέστεροί του και μη (Bell, Shils, Lipset), ανήκουν στην πλουραλιστική σχολή -υπέρμαχοι της θεωρίας του κεντρισμού/εξτρεμισμού: *«η πραγματικά κρίσιμη διαχωριστική γραμμή στην πολιτική βρίσκεται*

28. *Οι πολιτικές αντιλήψεις του 20ου αιώνα, Σατελέ/Πιζιέ-Κουσνέρ, σελ.639*

29. *(1916-1997) http://en.wikipedia.org/wiki/Hans_Eysenck και σχετικά με το πολιτικό φάσμα*

30. *και το διάγραμμά του: http://www.ditext.com/eysenck/6.jpg*

31. *http://www.jean-pierre-faye.net/*

μεταξύ της πλουραλιστικής μετριοπάθειας και του μονομανιακού εξτρεμισμού»[32]. Η συγκεκριμένη θεωρία, προκειμένου να επιβεβαιωθεί, κάνει χρήση κομματιών από τις ψυχαναλυτικές αναλύσεις περί ολοκληρωτισμού, προσδίδοντας στους «εξτρεμιστές» χαρακτηριστικά παρέκκλισης, παραλογισμού: *«η κοινωνική και οικονομική πίεση οδηγεί αυτούς τους ψυχολογικά εύθραυστους ανθρώπους σε μια κατάσταση πολιτικής υστερίας, κι έτσι όπως υιοθετούν ένα όλο και πιο παρανοϊκό στυλ, αποκτούν μαχητική στάση και θέτουν παράλογες απαιτήσεις. Επειδή είναι ασταθείς, μπορούν να γίνουν επικίνδυνοι και βίαιοι. Ο εξτρεμισμός τούς θέτει έξω από τη νόμιμη πολιτική διαδικασία, η οποία βρίσκεται στο κέντρο, όπου οι πλουραλιστές διεξάγουν δημοκρατικές συζητήσεις. Η λύση που προβλέπεται από το κεντριστική/εξτρεμιστική θεωρία είναι η περιθωριοποίηση των αντιφρονούντων ως ριζοσπαστών και επικίνδυνων εξτρεμιστών»*[33]. Αυτή η ιδεολογική οπτική, εισήγαγε την ταύτιση του πολιτικού εξτρεμισμού με την πολιτική βία και λόγω αυτής η καταστολή απέναντι στον «εξτρεμισμό» απέκτησε το υποτιθέμενο σοφιστικέ της προσωπείο, με λιγότερα αυταρχικά μέτρα και περισσότερους τύπους κοινωνικού ελέγχου. Είναι η ίδια ιδεολογική θέση που κατάφερε να κατασκευαστεί *«η συνείδηση του κέντρου»* παγκοσμίως. Πολλοί απ' αυτούς ήταν πρώην μαρξιστές που αγκάλιασαν τον μαχητικό αντικομμουνισμό του Ψυχρού Πολέμου -*«η ρητορική της ακροδεξιάς συνωμοσίας είναι κομμένη από το ίδιο ύφασμα της χυδαίας, μπολσεβίκικης εξήγησης»*[34]- αλλά αντιτάχθηκαν στις υπερβολές του μακαρθισμού και των θεωριών συνωμοσίας -*«ο μακαρθισμός, ήταν στην πραγματικότητα ένα αριστερό ένστικτο κρυμμένο πίσω από ένα αυτό-παραπλανητικό δεξιό λούστρο»*[35]...

Η ιστορία, εξέλιξη και πορεία τόσο της θεωρίας του εξτρεμισμού, όσο και του καθορισμού των όρων, των εννοιών συνεχίζεται ακάθεκτη[36] σε ολόκληρο τον κόσμο, όπως συνεχίζονται οι αντιστάσεις, οι εμφύλιοι, οι εξεγέρσεις, οι επαναστάσεις, οι κρίσεις. Τα θέματα που σχετίζονται με αυτά είναι πολλά, διαφορετικά, περίπλοκα και συχνά αλληλεπικαλυπτόμενα. Αγγίζονται φιλοσοφικά ζητήματα (π.χ. Αριστοτέλης, διαφωτισμός...), ιστορικά ζητήματα και αναλύσεις (π.χ. γαλλική, οκτωβριανή επανάσταση...), συγκρούσεις διαφορετικών σχολών πολιτικής, νομικής, κοινωνικής, γλωσσικής και ψυχαναλυτικής επιστήμης... Οι προηγούμενες λοιπόν επιλεκτικές εστιάσεις-αναφορές ήθελαν να προσφέρουν τον καμβά και ίσως κάποια χρώματα για περαιτέρω αναλύσεις/εμβαθύνσεις/εστιάσεις -και σε καμία περίπτωση μια συνολική εικόνα- της ιστορικής καταγωγής της θεωρίας των άκρων.

32. Shils, "the torment of secrecy"

33. Repression and Ideology: the legacy of discredited centrist/extremist theory. http://www.printfriendly.com/print?url=http://www.politicalresearch.org/1998/04/15/repression-and-ideology-the-legacy-of-discredited-centristextremist-theory-violent-radicalization-extremism-homegrown-terrorism/

34. Bell, 1964, The New American Right

35. Seymour Martin Lipset, 1964, The New American Right

36. Δες Παράρτημα

Η Ελλάδα και η ντόπια θεωρία του εξτρεμισμού δεν έχει σε τίποτα να ζηλέψει από τις αντίστοιχες ευρωπαϊκές και αγγλοσαξονικές αφηγήσεις στο κομμάτι της εμφάνισής της και δράσης από πλευράς Κυρίαρχου -μάλιστα έχουν υπάρξει στιγμές που οι κυρίαρχοι του τόπου πρωτοστάτησαν συγκριτικά με τους ομολόγους τους. Ακολουθούν κάποια σημειακά, ελληνικά, ιστορικά παραδείγματα της θεωρίας του εξτρεμισμού, μέχρι και τα μέσα της δεκαετίας του '80.

17.05.1944-20.05.1944, Συνέδριο του Λιβάνου

Στη νεοελληνική ιστορία, η θεωρία αυτή ακούστηκε πρώτη φορά διά στόματος Γεωργίου Παπανδρέου, στο Συνέδριο του Λιβάνου, τη στιγμή που η επικράτεια βρισκόταν υπό την τριπλή κατοχή των Δυνάμεων του Άξονα (Γερμανίας, Ιταλίας, Βουλγαρίας). *«Κόλασις είναι σήμερον η κατάστασις της πατρίδος μας. Σφάζουν οι Γερμανοί, σφάζουν τα τάγματα ασφαλείας. Σφάζουν και οι αντάρται. Σφάζουν και καίουν. Τι θα απομείνη από την άτυχη αυτήν Χώρα; Η Ευθύνη του ΕΑΜ είναι ότι δεν απέβλεψε μόνον εις τον απελευθερωτικόν αγώνα, αλλά ηθέλησε να προετοιμάση την μεταπολεμικήν δυναμικήν του επικράτησιν... Με την τρομοκρατικήν αυτήν δράσιν του ΕΑΜ - ΕΛΑΣ εδημιουργήθη δυστυχώς, το ψυχολογικόν κλίμα, το οποίον επέτρεψεν εις τους Γερμανούς να επιτύχουν εις το τρίτον έτος της δουλείας ό,τι δεν είχαν κατορθώσει κατά τα δύο πρώτα έτη: την κατασκευήν των Ταγμάτων Ασφαλείας, προορισμός των οποίων είναι ο εμφύλιος πόλεμος... Εάν το ΕΑΜ [...] έχη την πρόθεσιν να χρησιμοποιήσει την υλικήν του δύναμιν, την οποίαν απέκτησεν χάρις εις τον πατριωτισμόν του Λαού και την επικουρία των Συμμάχων μας, ως όργανον Εμφυλίου Πολέμου και εξοντώσεως των αντιπάλων του... τότε βεβαίως δεν υπάρχει στάδιο συνεννοήσεως. Το καθήκον μας τότε είναι να συνεγείρωμεν το Έθνος και να επικαλεσθώμεν την επικουρίαν όλων των μεγάλων Συμμάχων μας, και των κυβερνήσεων και της δημόσιας των γνώμης, εις τον διπλούν αγώνα και κατά του εξωτερικού εισβολέως και κατά του εσωτερικού εχθρού»*. Η ομιλία αυτή έγινε στο πλαίσιο του συνέδριου του Λιβάνου -διοργανώθηκε, επιβλέφθηκε από τους Βρετανούς- και αποτελούσε μία πανεθνική διάσκεψη, με στόχο το σχηματισμό της Ενιαίας Εθνικής Κυβέρνησης. Σ' αυτή την διάσκεψη, είχαν καλεστεί πολιτικά κομμάτια της αντίστασης (ΕΑΜ, ΕΛΑΣ, ΚΚΕ, ΠΕΕΑ), αντιπρόσωποι του ΕΔΕΣ, συνεργάτες των Ναζί (ο συνταγματάρχης Γρίβας, αντιπρόσωπος της οργάνωσης «Χ»), όπως και κομμάτια από τον *«νεκραναστημένο πολιτικό κόσμο των κομματικών σφραγίδων, προ 1936»*[37]. Δεν αντιστοιχεί σε αυτό το κομμάτι να αναλύσουμε τους λόγους που εντέλει οδήγησαν τους αντιπροσώπους των κομματιών της αντίστασης να δεχθούν όλους τους όρους του Συνέδριου του Λιβάνου με την υπογραφή Εθνικό Συμβούλιο, ούτε τους λόγους που το ΕΑΜ προχώρησε σε κυβέρνηση εθνικής ενότητας υπό τον Γεώργιο Παπανδρέου. Όπως και να' χει πάντως, η ανάπτυξη της συγκεκριμένης θεωρίας δεν έμελλε να σταματήσει ούτε μετά τη «συμφωνία» των ΕΑΜ, ΕΛΑΣ, ΠΕΕΑ, το Νοέμβρη του '44. Η «Ελευ-

37. Τάσος Βουρνάς, Ιστορία της σύγχρονης Ελλάδας, τόμος Γ, σελ.376.

θερία» τότε, κεντρώα εφημερίδα, στο πρωτοσέλιδο είχε πολιτικό άρθρο με τίτλο «Η ΑΡΙΣΤΕΡΑ ΚΑΙ Ο ΦΑΣΙΣΜΟΣ», που μεταξύ άλλων γράφει «*...μεταξύ αυτών των δύο παρατάξεων, δηλαδή της άκρα αριστεράς και της δεξιάς υπάρχει μια στενότατη αλληλουχία, από της απόψεως των μεθόδων που χρησιμοποιούν και οι δύο μέσα στο πολιτικό πλαίσιο. Η διαπίστωση αυτή έχει καταντήσει πλέον τετριμμένη και φέρουμε ως απόδειξη το κοινότατο παράδειγμα του Ζωρζ Σορέλ, του επισημότερου θεωρητικού του συνδικαλισμού και συγγραφέα του περίφημου «στοχασμών επί της βίας» από την οποία πηγάζει και ο κομμουνισμός και ο φασισμός. [...] Ένας Αθηναίος που θα είχε επισκεφθεί τη Ρώμη, όταν άρχισε να οργανώνεται ο φασισμός ή που θα είχε πεθάνει με τις εντυπώσεις του καθεστώτος της 4ης Αυγούστου, αν ξυπνούσε σήμερα και έβλεπε τα πιο χτυπητά γνωρίσματα της άκρα αριστεράς, θα ήταν αδύνατο να καταλάβει αν μεσολάβησε τίποτα*». Μόλις κάποιες μέρες μετά από αυτό το δημοσίευμα, έγιναν τα δεκεμβριανά... ενάντια στο ένα άκρο, μιας και το άλλο, ως δια μαγείας, είχε «εξαφανιστεί» πίσω από τους ελεύθερους σκοπευτές στην πλατεία Συντάγματος.

Είναι εντυπωσιακό ότι ο τρόπος με τον οποίο εμφανίστηκε η θεωρία για τα δύο άκρα μετά το συνέδριο του Λιβάνου, είναι η πρώιμη εκδοχή της θεωρίας περί ολοκληρωτισμού, έτσι όπως χρησιμοποιήθηκε κατά τον Ψυχρό Πόλεμο και μέχρι σήμερα, δηλαδή αυτό το ερμηνευτικό σχήμα που αποδίδει στο ένα άκρο (τον κομμουνισμό τότε) την εμφάνιση και δράση του άλλου άκρου (τον φασισμό).

1964-1966

«ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΚΑΙ ΝΟΜΟΣ ΕΝΑΝΤΙ ΤΩΝ ΔΥΟ ΑΚΡΩΝ, εδήλωσεν ο Κ. Παπανδρέου, Η ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ ΘΑ ΑΠΟΦΑΝΘΕΙ ΓΙΑ ΤΟΥΣ «ΛΑΜΠΡΑΚΗΔΕΣ» ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΠΑΡΑΚΡΑΤΙΚΟΥΣ, δημοκρατικό καθήκον η παρακολούθησις άνομων ενεργειών»[38], ήταν ο πρωτοσέλιδος τίτλος στις 20.01.1965 της εφημερίδας «Ελευθερία». Αν και με μια απλή ματιά στις κυριαρχικές εφημερίδες όλης της μεταεμφυλιακής περιόδου -και πιο συγκεκριμένα της περιόδου 1958 με 1967- δίνεται μια εικόνα για την ελληνική επικράτεια σχεδόν ομαλή, η πραγματικότητα απείχε παρασάγγας. Πέρασαν 13 κυβερνήσεις (με πρωθυπουργούς στρατάρχες του εμφυλίου, υπουργούς του Μεταξά, στρατηγούς κ.α.), μία σοβαρότατη οικονομική κρίση (1961-62) στην ήδη κακή οικονομική κατάσταση[39], διατάγματα «έκτακτης ανάγκης» αντικομμουνισμού[40] -στο

38. http://efimeris.nlg.gr/ns/pdfwin.asp?c=64&dc=20&db=1&da=1965

39. Οι άποροι (1951-58) αντιστοιχούσαν στο 25% με 40% του πληθυσμού, οι άνεργοι ξεπερνούσαν τους 200.000, οι υποαπασχολούμενοι τους 600.000 και όσοι εργάζονταν θεωρούνταν υπεραπασχολούμενοι με μηνιαίο εισόδημα κάτω των 150 δραχμών (στοιχεία από το βιβλίο «κόμματα και συμμαχίες στην προδικτατορική Ελλάδα», Βερναρδάκης, Μαυρής)

40. Την περίοδο 1958-1961 έγινε επανενεργοποίηση «έκτακτης» νομοθεσίας και συγκρότηση παρακρατικών οργανώσεων. Η μεν νομοθεσία δεν ανακλήθηκε ποτέ μέχρι και τη Μεταπολί-

πλαίσιο και του Ψυχρού Πολέμου, με την παρεμβολή των ξένων δυνάμεων στα πολιτικά της χώρας- «κατασκευή αστικής εναλλακτικής λύσης με τη συγκρότηση της Ένωσης Κέντρου» και φυσικά πολλά κύματα κοινωνικών συγκρούσεων. Οι κοινωνικές συγκρούσεις όλη αυτή την περίοδο ήταν εμφανείς και καθοριστικές με στιγμές ύφεσης και άνθισης. Ειδικά μετά τις εκλογές του 1958 και την «ξαφνική» άνοδο της ΕΔΑ (Ενιαία Δημοκρατική Αριστερά), τις εκλογές «βίας και νοθείας» το 1961, με την τρομοκρατία που προηγήθηκε, τη δολοφονία του Λαμπράκη το 1963, την έκρηξη στον Γοργοπόταμο το 1964 και μέχρι τα Ιουλιανά του '65, υπήρξαν εντονότατες, ποικιλόμορφες, κοινωνικές εκρήξεις. Την περίοδο της διακυβέρνησης της Ένωσης Κέντρου (18.02.64-15.07.65) δόθηκε μόνο μία τρίμηνη «εκεχειρία»[41], ενώ στη συνέχεια οι απεργίες και οι διαδηλώσεις αυξήθηκαν (τόσο από τον εργατικό/βιομηχανικό και αγροτικό χώρο, όσο και από τον φοιτητικό[42]). Για το μπλοκ εξουσίας, η περίοδος από το 1955 μέχρι και το 1967, όπως χαρακτηριστικά γράφει ο Αλιβιζάτος, μπορεί να χαρακτηριστεί ως «πειθαρχημένη δικτατορία» κι αυτό όχι μόνο γιατί κυριαρχούσε ο στρατός, η μοναρχία, η αστυνομία, η κυβέρνηση, αλλά γιατί ο στρατός είχε αυτόνομο πολιτικό ρόλο ενώ δεν υπήρχε καμία, ούτε σχετική, αυτονομία των θεσμών. Η Εκκλησία ανέλαβε κεντρικό ρόλο στην προπαγάνδα και κατήχηση. Η νομοθετική εξουσία είχε απορροφηθεί από την εκτελεστική με συντακτικές πράξεις, αναγκαστικούς νόμους και διατάγματα, όπως και εμφανίστηκαν έκτακτες εξουσίες[43]. Κοινοβουλευτικά, το δεξιό μπλοκ (ΕΡΕ/Εθνική Ριζοσπαστική Ένωσις, νικητής του εμφύλιου) ήταν ισχυρό, κι απ› την άλλη, το μπλοκ της Εθνικής Δημοκρατικής Αλλαγής (ΕΔΑ και το ηττημένο κομμάτι του εμφυλίου) κράτησε μια αμυντική στάση, ενώ το Κέντρο (Ε.Κ/Ενωση Κέντρου) έπαιξε τον γνωστό του ρόλο, του πασπαρτού. Δεν είναι λοιπόν να απορεί κανείς που η Ε.Κ. κατάφερε να προσεταιριστεί τόσο τη «δημοκρατία», όσο και τους «αγώνες»· με τον «ανένδοτο»[44], για

τευση, οι δε παρακρατικές οργανώσεις... ήρθαν στην εξουσία.

41. Σε αυτήν την εκεχειρία αποφυλακίστηκαν αρκετοί κρατούμενοι της περιόδου του Εμφυλίου, επαναπατρίστηκαν επίσης αρκετοί, αλλά ο Γ. Παπανδρέου έμεινε σταθερός στη θέση του για τη μη νομιμοποίηση του ΚΚΕ (το οποίο από το 1958, είχε διαλύσει τις παράνομες οργανώσεις του και η ηγεσία του βρισκόταν στο εξωτερικό).

42. Ειδικά οι βιομηχανικοί εργάτες, οι οικοδόμοι και οι φοιτητές στο πεδίο του αγώνα εμφανίστηκαν για πρώτη φορά εκείνη την περίοδο.

43. «Στο τυπικό επίπεδο, ο αντικομμουνισμός αντικατοπτρίστηκε στο νομικό καθεστώς των ελευθεριών, κατά τη διάρκεια της μεταπολεμικής περιόδου, καθώς και οι ελευθερίες των "εθνικοφρόνων" ρυθμίστηκαν από το τυπικό σύνταγμα, ενώ εκείνες των "μη εθνικοφρόνων" από το ετερογενές εκείνο συνονθύλευμα κανόνων που θα χαρακτηρίσουμε "παρασύνταγμα", και το οποίο έχοντας διαμορφωθεί κατά τη διάρκεια του δεύτερου μισού της δεκαετίας του 1940, παρέμεινε σε ισχύ ως την πτώση της δικτατορίας των συνταγματαρχών, παρά την προφανή αντίθεσή του προς τους κανόνες του τυπικού συντάγματος» (Αλιβιζάτος 1983, σελ. 448) //Μάνεσης 1986, σελ. 24)

44. «Ανένδοτος» ονομάστηκε ο Γεώργιος Παπανδρέου εξαιτίας της δήλωσής του στις εφημε-

παράδειγμα, να προκαλεί το 1962 (με αφορμή την επίσκεψη του Παύλου σε διάφορα στρατόπεδα και τις δηλώσεις του ότι ο στρατός και το στέμμα είναι ένα) συγκρουσιακή πορεία εκατοντάδων χιλιάδων ανθρώπων στην Αθήνα. Όπως δεν είναι να απορεί κανείς γιατί «ο γέρος της δημοκρατίας» παρέδιδε μαθήματα περί κέντρου και άκρων, περί δεξιάς και αριστεράς τον Μάρτη του 1965, σε μια ομιλία του στα εγκαίνια της Ελληνικής Δημοκρατικής Νεολαίας (ΕΔΗΝ)[45]. Χαρακτηριστικά τότε είχε πει: *«ημείς, η Ένωσις Κέντρου, η αληθής Δημοκρατία, δεν είμεθα άρνησις, είμεθα θέσις. Άρνησις είναι τα δύο άκρα. Αρνούνται την Δημοκρατίαν. Καθ' όσον αφορά την δεξιάν, ειλικρινώς θα ηυχόμεθα, και θα ήτο προς το καλόν του τόπου, εάν υπήρχεν ένα κόμμα, έστω συντηρητικόν, έστω αντιδραστικόν, το οποίον όμως θα ετίμα και θα εσέβετο τους θεσμούς της Δημοκρατίας. Το δυστύχημα είναι, ότι έχει το όνομα του δημοκρατικού κόμματος και εις την πραγματικότητα είναι αρνητής των θεσμών της Δημοκρατίας. Κάτω από έναν κοινοβουλευτικόν μανδύαν είναι φασισμός. [...] Έχομεν και την αριστεράν. Ονομάζεται δημοκρατικόν κόμμα και παραπλανά τον λαόν. Η αριστερά, ο Κομμουνισμός, δεν είναι Δημοκρατία, είναι Τυραννία. Καταργεί την ελευθερίαν. Και αυτό είναι το υπέρτατον χρέος της Ελληνικής Δημοκρατικής Νεολαίας εις τον ανοικτόν αγώνα: Να αποκαλύψει, ότι ο κομμουνισμός δεν έχει το δικαίωμα να ονομάζεται Δημοκρατικόν κόμμα, δεν έχει το δικαίωμα να παγιδεύει την Νεότητα, δεν έχει το δικαίωμα να χρησιμοποιεί συμφώνως προς την συνταγήν των ηγετών του, τον Δούρειον Ίππον προς παραπλάνησιν της Ελληνικής Νεολαίας»*[46]. Ύστατες προσπάθειες από πλευράς Κέντρου, τόσο όσον αφορά στην ιδεολογική ενσωμάτωση αλλά και στην εκμαίευση της κοινωνικής συναίνεσης όσων αγωνίζονταν, όσο και μία ακόμα προσφορά ιδεολογικών εχεγγύων στον εξωτερικό παράγοντα[47]. Ακολούθησαν το βασιλικό πραξικόπημα, η παραίτηση του Παπανδρέου, οι αποστασίες, η δολοφονία

ρίδες, μετά την τρομοκρατία και τις εκλογές του 1961, που κατήγγειλε ως νόθο το εκλογικό αποτέλεσμα και κήρυττε τον «ανένδοτον αγώνα».

45. Ήθελε να δημιουργήσει μια κομματική νεολαία για να απορροφήσει κόσμο από τη «νεολαία Λαμπράκη»

46. Παναγιώτης Ν. Κρητικός, Η αντίσταση κατά της δικτατορίας 1967–1974, σ. 45

47. Πριν τις εκλογές του 1961, σε απόρρητη έκθεση της CIA αναφέρεται ότι «οι πληροφοριοδότες της, έτειναν να επιβεβαιώσουν πως η διοίκηση του Στρατού είχε καταβάλει κάθε δυνατή προσπάθεια για να εξασφαλίσει πολλές ψήφους στον Καραμανλή και πως ο αρχηγός του ΓΕΣ και συνεργάτης του πρωθυπουργού επί πολλά χρόνια, στρατηγός Καρδαμάκης, είχε αναμειχθεί στην προεκλογική εκστρατεία». Για τις εκλογές του '63 «Οι Αμερικανοί θεωρούσαν ατυχία το γεγονός ότι ο Παπανδρέου δεν μπόρεσε να σχηματίσει αυτοδύναμη κυβέρνηση, γιατί θεωρούσαν ότι οι κυβερνήσεις συνεργασίας ήταν ατελέσφορες στο ελληνικό πολιτικό σύστημα» και λίγες ώρες μετά την ορκωμοσία της νέας κυβέρνησης στις 7 Νοεμβρίου ο Ανδρέας Παπανδρέου συναντιόταν με τον πολιτικό σύμβουλο της πρεσβείας Τζον Όουενς και του έλεγε ότι «παρά τις διαφορές που είχε στο παρελθόν με τους Αμερικανούς, ο πατέρας του δεν είχε παράπονα εναντίον των ΗΠΑ». Και προσθέτετε: «Αυτή η κυβέρνηση θα είναι φιλοαμερικανική... Η Ελλάδα είναι ίσως η μόνη χώρα στον κόσμο όπου ο γιος του πρωθυπουργού είναι Αμερικανός!» (όλα από άρθρο στο Βήμα του Παπαχελά, http://www.tovima.gr/politics/article/?aid=120177)

του Σωτήρη Πέτρουλα, τα Ιουλιανά... Μόλις έξι μήνες πριν το πραξικόπημα των συνταγματαρχών το 1967, η ίδια θεωρία (με όρους Ψυχρού Πολέμου) έκανε την εμφάνισή της από το δεξιό στρατόπεδο, στη δίκη για τη δολοφονία του Λαμπράκη (17.10.1966), που *«οι αστυνομικοί μάρτυρες ισχυρίστηκαν ότι η αντισυγκέντρωση των παρακρατικών στη Θεσσαλονίκη σχηματίστηκε τυχαία και ότι η οργή των ατόμων αυτών προκλήθηκε από τα συνθήματα «Ειρήνη» και «Κάτω ο φασισμός», τα οποία είναι «προδοτικά και αντεθνικά, όταν τα ρίπτουν οι κομμουνισταί»*,[48] αλλά και από τον γνωστό πολιτικό της ΕΡΕ, Κασιμάτη Γρηγόρη, σε άρθρο του σε εφημερίδα (εφημ. Ελευθερία, 26.10.1966) για την επέτειο του '40: *«η ιταλική επιβουλή της 28ης Οκτωβρίου ήταν επίθεση του ολοκληρωτικού επεκτατισμού, όχι του φασισμού»*.

1974-1981, Μεταπολίτευση και αριστεροχουντισμός

Ο όρος αριστεροχουντισμός αναφέρθηκε, στις πρώτες συνεδριάσεις της βουλής μετά τη χούντα, από τον Κωνσταντίνο Καραμανλή, στις 28.3.1975, «[...]κατά τη διάρκεια των συζητήσεων για το νέο Σύνταγμα. Ο τότε πρωθυπουργός διέκοψε μάλιστα τον αγορεύοντα Ανδρέα Παπανδρέου, ο οποίος διαπίστωνε ότι υπάρχουν «διεκδικήσεις που υποκινούνται από χουντικούς μηχανισμούς» για να του πει: *«Εννοώ και τα δύο άκρα. Γιατί αρχίζει να αναπτύσσεται ένα είδος αριστεροχουντισμού και προσέξτε το...»*[49] ή σε συνέντευξή του, λίγο αργότερα, στη LeMonde *«Η αριστερά προσπαθεί τελευταίως να εκμεταλλεύεται τις εκδηλώσεις των υπολειμμάτων της χούντας για να οργανώνει κοινωνικές αναταραχές»*[50]. Στο ευρύτερο δημόσιο πεδίο, η αναφορά έγινε την 24η Ιουνίου του 1975 όταν δέκα χιλιάδες βερυκοπαραγωγοί έκλεισαν τον Ισθμό της Κορίνθου ώστε να κατευθυνθούν με πορεία προς την Αθήνα, εξαιτίας κυβερνητικής απόφασης για τη μείωση της τιμής των αγροτικών προϊόντων, όπου και τους διέλυσαν με δακρυγόνα. *«Διελύθησαν με δακρυγόνα. Οι παραγωγοί στην Κόρινθο διέκοψαν επί τρίωρο την συγκοινωνία προς Αθήνας. Ενέργειαν "χουντοαριστερών" την θεωρεί ο Κ.Παπαληγούρας»*[51]. Αν και η μεταπολίτευση θεωρείται εποχή πολιτικής σταθερότητας, ανάπτυξης δημοκρατικών θεσμών και πολιτικής ελευθερίας για τα δεδομένα αυτού του τόπου, εντούτοις, η πρώτη δεκαετία μάλλον θα έπρεπε κατά βάση να χαρακτηρισθεί ως εποχή οργάνωσης της νέας αστικής στρατηγικής και κυριαρχίας διαμέσου ενός αυταρχικού συστήματος εκδημοκρατισμού. Η μετάβαση από τη δικτατορία στην κοινοβουλευτική δημοκρατία δεν συντελέσθηκε στη βάση μιας επαναστατικής/εξεγερσιακής διαδικασίας, αλλά μιας «εκ των άνω» διαδικασίας, παρόλο που ο καταλύτης για να τεθεί στο τραπέζι ως ιδέα αυτή η μετάβαση ήταν ο αντιδικτατορικός αγώνας και η εξέγερση του Πολυτεχνείου το '73. Έτσι, η πρώτη

48. ΙΟΣ, «κυνηγοί του χαμένου κέντρου», 10.11.2012

49. ΙΟΣ «κυνηγοί του χαμένου κέντρου» http://www.efsyn.gr/?p=1653

50. http://mavrioxia.blogspot.gr/2013/11/blog-post.html

51.http://efimeris.nlg.gr/ns/pdfwin_ftr.asp (ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ, 25/06/1975, σελ.9)

μεταπολιτευτική περίοδος ήταν επί της ουσίας μια περίοδος μετάβασης, αστάθειας και... κοινωνικών αναταραχών, αγώνων και ριζοσπαστικών ζυμώσεων/πειραματισμών -γιατί ναι μεν η μετάβαση πραγματοποιήθηκε από «τα πάνω», αλλά υπήρχε μία συσσωρευμένη κοινωνική δυναμική, που ήδη κουβαλούσε στις πλάτες της αγώνες πριν από το '67 αλλά και κατά την διάρκεια της 7ετίας. Γι' αυτό και το συγκεκριμένο «αριστεροχουντικό» ιδεολόγημα -σύγκλισης των άκρων- δεν έμεινε στις αναφορές και τα τσιτάτα από πλευράς ελληνικού κοινοβουλίου, αλλά απορροφήθηκε ως βασικό κομμάτι της συζήτησης για την αναθεώρηση του Συντάγματος, ως κομμάτι για τις τροποποιήσεις των διατάξεων του Ποινικού Κώδικα και του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας και ως κομμάτι της καταστολής. Στη συζήτηση για την αναθεώρηση του Συντάγματος *«η αντίληψη της κυβερνητικής πλειοψηφίας (κόμμα της Νέας Δημοκρατίας) [...] για τη μαχητική προστασία της δημοκρατίας και τους κινδύνους που την περιέλαβαν σε εκείνη τη φάση αναδεικνύεται καθαρότερα κατά τη συζήτηση για τους βασικούς αμυντικούς μηχανισμούς και διατάξεις κατά των "εσωτερικών κινδύνων", όπως [...] αποκρυσταλλώθηκαν στο ισχύον Σύνταγμα. Κατά κύριο λόγο, [...] η απαγόρευση κατάχρησης δικαιώματος και η κήρυξη "έκτακτης ανάγκης» [...], από τις τοποθετήσεις των βουλευτών Β. Κοντογιαννόπουλου και Αρ. Καλατζάκου [...] προκύπτει η γενική θέση ότι οι κίνδυνοι ανατροπής του πολιτεύματος απορρέουν κατά την ιστορική εμπειρία, είτε από τους "εκ των άνω" σφετεριστές της εξουσίας (όπως η πρόσφατη δικτατορία), είτε από τους "κάτω", υπό την έννοια επαναστατικών ομάδων ή ατόμων με επαναστατική βούληση και δράση. Πραξικόπημα και επανάσταση λοιπόν»*[52]. Κατά αναλογία, στις αλλαγές του ποινικού κώδικα για πρώτη φορά εμφανίζεται το «μοριακό ζήτημα της βίας» και της «τρομοκρατίας». *«Η βία εκλαμβάνεται και παρουσιάζεται όχι απλώς ως διατάραξη της τάξης, αλλά και ως εμβρυακή μορφή εκτροπής του πολιτεύματος»*[53]. Η αντιπολίτευση, στο σύνολό της, ναι μεν αντιτάχθηκε στον αριστεροχουντισμό (ειδικά στο νομικό κομμάτι), αλλά δεν αμφισβήτησε, ούτε απέκρουσε ποτέ τη βασιμότητα του «εξτρεμιστικού κινδύνου» ανατροπής του πολιτεύματος. Αυτή η αντιφατική θέση (η αντιφατικότητα αφορά στην αριστερά και τα προτάγματά της) άφησε τη γνωστή, σε όλους σήμερα, παρακαταθήκη που ονομάζεται «προβοκάτσια» και «προβοκάτορες». Οποιαδήποτε άσκηση κοινωνικής αντιβίας εκφράστηκε (και εκφράζεται), οποιαδήποτε όξυνση των κοινωνικών συγκρούσεων ή ανοργάνωτος και ανεπικοινώνητος «εξτρεμισμός» εμφανίστηκε (και εμφανίζεται), η μεν κυβέρνηση ονόμαζε αριστεροχουντισμό, η δε αντιπολίτευση κρατική ή παρακρατική συνωμοσία! Μέχρι το 1982, οι αριστεροχουντικοί και οι προβοκάτορες κοσμούσαν τα πρωτοσέλιδα των αντίστοιχων εφημερίδων. Αυτή η μετάβαση και η θεωρία περί αριστεροχουντισμού χτύπησε κάθε εργατικό αγώνα και κατάληψη εργοστασίων -παραδειγματικά: ΕΣΚΙΜΟ 1975, Μαντούδι 1976, Πίτσος 1976, Λάρκο 1977, Μαντεμοχώρια Χαλκιδικής 1977- εγκαθίδρυσε μικρότερες ή μεγαλύτερες περιόδους μίνι στρατιωτικών νόμων -όπως στη Χαλκιδική το '77, που για εβδομάδες υπήρξε απαγόρευση κυκλοφορίας- κατέστειλε με απίστευτη βιαιότητα διαδηλώσεις, σε βαθμό δολοφονίας –όπως στις 23.07.1975 (εορτασμός αποκατάστασης της δη-

52. «αναζητώντας τον εσωτερικό εχθρό» Δ. Μπελαντής, σελ. 129-130

53. «αναζητώντας τον εσωτερικό εχθρό» Δ. Μπελαντής, σελ. 136

μοκρατίας) τους οικοδόμους στην Πειραιώς, στις 25.05.1976 σε απεργία για το νόμο που νομιμοποιούσε τις αντισυνδικαλιστικές απολύσεις, στις 16.11.1980 επέτειος του Πολυτεχνείου και δολοφονία Κουμή, Κανελλοπούλου. Όπως είναι αυτονόητο, η πολιτική πρακτική του αριστεροχουντισμού δεν «κατάφερε» να στεφθεί με τέτοια επιτυχία στην ακροδεξιά πλευρά. Άλλωστε όπως γράφεται σε έκθεση των Αστυνομικών Χρονικών από τον Αν. Μπάλκο (Υπ. Δημόσιας Τάξης-1975) *«Εναντι των δέκα (10) γενικώς ασήμαντων και υποτονικών -πλην ελαχίστων γνωστών εκδηλώσεων- «οργανώσεων» της Δεξιάς (φιλοβασιλικών ή φασιστικών), η Αριστερά παρουσιάζει [...] εντυπωσιακήν ανάπτυξιν. [...]Όσο για τη φασιστική "Νέα Τάξη", παρά τον σχετικόν θόρυβον, το Υπουργείον επιμένει ότι δεν έχει διαπιστωθεί η ύπαρξις «οργανώσεως». Το δε "Κόμμα της 4ης Αυγούστου" είναι νόμιμον κόμμα, διά την λειτουργίαν του οποίου έχει κατατεθή υπό του Κ. Πλεύρη σχετική δήλωσις εις Αρειον Πάγον. Περιπτώσεις ανοχής υπό των Σωμάτων Ασφαλείας παρανόμου δραστηριότητος των οργανώσεων αυτών ουδέποτε προέκυψεν»*[54]. Η ιστορία έδειξε ότι με αυτές τις επιλογές, πρακτικές και θέσεις η «κοινωνική ειρήνη» γαλουχούνταν στις κοινωνικές συνειδήσεις μέχρι να κριθεί πανηγυρικά ως ενήλικας επί Ανδρέα Παπανδρέου και ο φασισμός να εμφανίζεται «σαν μάννα εξ ουρανού» 40 χρόνια μετά...

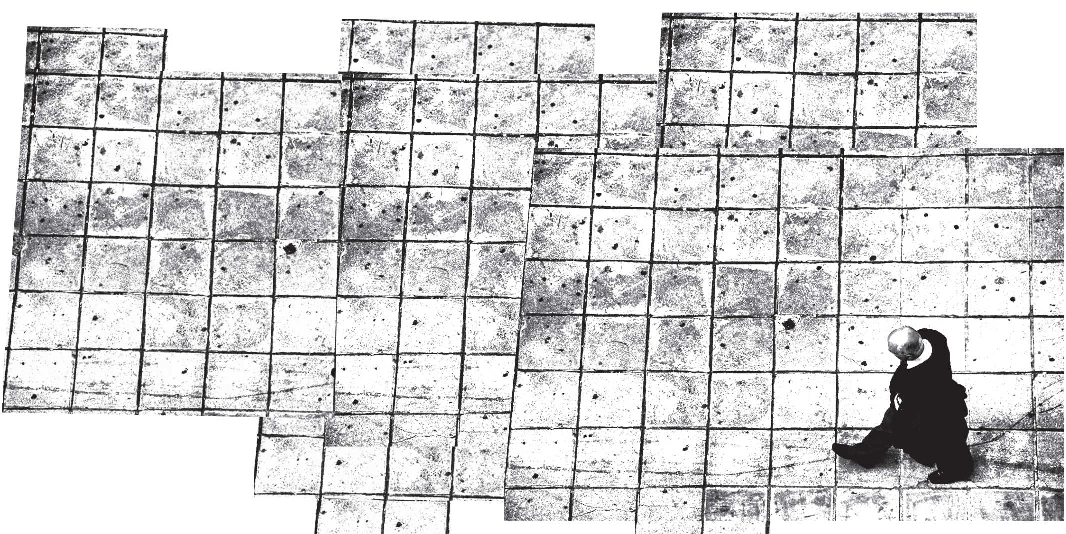
54. ΙΟΣ, «η λειψή αποχουντοποίηση», http://www.iospress.gr/ios2002/ios20020929a.htm. Στο ίδιο άρθρο αναφέρονται πάνω από 30 βομβιστικές επιθέσεις, μαχαιρώματα και καταδρομές από πλευράς φασιστών.

Στο «σήμερα» της Ευρώπης κάποιες κυρίαρχες θέσεις για τη θεωρία των δύο άκρων

Στη Γερμανία, ο γνωστός μας πια Βόλφανγκ Σόιμπλε, σε συνέδριο των Χριστιανοδημοκρατών το 1998, έκανε την ακόλουθη δήλωση *«Η σύγκλιση στο Κέντρο είναι ζωτικής σημασίας για την καταπολέμηση του εξτρεμισμού. Δεν θα συμπράξουμε επ' ουδενί με τους εξτρεμιστές, είτε προέρχονται από τα δεξιά είτε από τα αριστερά. Η ακροδεξιά είναι τόσο κακή όσο η άκρα Αριστερά, και αντιστρόφως. Δε διαφέρουν πολύ μεταξύ τους και όποιος συμπράττει με τους μεν χάνει άμεσα τη νομιμότητα να καταπολεμήσει τους δε. [...] Γνωρίζουμε ήδη από τη Βαϊμάρη ότι πρόκειται να συγκοινωνούντα δοχεία.[...]»*.

Το 2008, η θεωρία του εξτρεμισμού διαστέλλεται από το Ινστιτούτο Φρίντριχ Νάουμαν των Φιλελευθέρων, πιστεύοντας πως *«ο αριστερός εξτρεμισμός ενυπάρχει στις κινητοποιήσεις των πολιτών για τις πόλεις, ενώ η αριστερή εξτρεμιστική βία, αν και ασκείται κυρίως κατά της ύλης, θα οδηγήσει στο να γίνεται αποδεκτή και η βία κατά των ανθρώπων»*.

Την επόμενη χρονιά, το 2009, ο καθηγητής του Πανεπιστημίου της Βόννης, Χάραλντ Μπεργκσντόρφ, κάνει ένα ακόμη βήμα στη θεωρία του εξτρεμισμού, δηλώνοντας ότι *«ο εξτρεμισμός δεν αναγνωρίζεται από τη χρήση βίας, αλλά από τους αντι-δημοκρατικούς στόχους που θέτει»*. Παράλληλα, το Ινστιτούτο Κόνραντ Αντενάουερ δημοσίευσε άρθρο του με τίτλο *«τα άκρα εφάπτονται»*.

για την θεωρία των άκρων

Θεσμική ανάλυση της "θεωρίας των άκρων"

Η κρίση των τελευταίων χρόνων δεν επιτρέπει καμία ερμηνεία της ουσίας της με εργαλεία κατανόησης που δεν θα τα προσφέρει... η ίδια. Έτσι, κάθε κατανόηση που υποτάσσεται σε αυτόν τον όρο δεν πρεσβεύει κανένα ουσιαστικό ξεπέρασμα της κρίσης. Η περιβόητη φράση: «η δημοκρατία δεν έχει ποτέ αδιέξοδα» θέλει να υπενθυμίσει στους υπηκόους ότι αυτό που μπορεί να γίνει ανεκτό ως «δημοκρατικό πρόβλημα» είναι οι εκτροπές από τις αξίες της δημοκρατίας κι όχι οι αξίες της αυτές καθεαυτές. Αν η κοινωνική αδικία είναι κυρίαρχη, αν διαπιστώνεται ότι "το κράτος είναι υποταγμένο στα ιδιωτικά συμφέροντα", αν η κοινωνία είναι «κατακερματισμένη», αν οι συγκρούσεις καταλήγουν διαρκώς σε βάρος των αδυνάτων, το φταίξιμο δεν είναι της δημοκρατίας, αλλά της κακής της λειτουργίας[1]. Ωστόσο, ακόμη και στα όρια της δημοκρατικής λογικής –πάντα, όμως, μέσα στο πλαίσιό της- έχουν αναπτυχθεί εξαιρετικά αμφισβητησιακές θεωρίες, οι οποίες προσπαθούν να (προσδι) ορίσουν και να «εγκαλέσουν» την εξιδανικευμένη της μορφή αντλώντας από μια νοσταλγική φαντασιακή της προσέγγιση. «*Αν με τη λέξη δημοκρατία εννοούμε την πραγματική άσκηση της εξουσίας από έναν πληθυσμό που δεν είναι ούτε διαιρεμένος, ούτε διατεταγμένος ιεραρχικά σε τάξεις, τότε είναι ολοφάνερο ότι απέχουμε πολύ από τη δημοκρατία. Είναι ολοφάνερο όμως ότι ζούμε κάτω από ένα καθεστώς δικτατορίας της τάξης, που επιβάλλεται με τη βία- ακόμη κι όταν τα όργανα αυτής της βίας είναι*

1. Σατελέ & Πιζιέ-Κουσνέρ, πολιτικές αντιλήψεις του $20^{ου}$ αιώνα

θεσμικά και συνταγματικά- και στον βαθμό αυτόν δεν τίθεται ζήτημα δημοκρατίας για μας".[2]

Αυτή η διάγνωση διατυπώθηκε στα μέσα της δεκαετίας του 1980 για να ερμηνεύσει την απόσταση της αστικής διακυβέρνησης από τις καταστατικές αρχές του πλουραλισμού και της υπεράσπισης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, με συνέπεια την κοινωνική απονομιμοποίηση της θεσμισμένης εξουσίας. Η αμέσως επόμενη πολιτική μετάλλαξη της δημοκρατίας ενίσχυσε την προσχηματική της λογική. Έτσι, τα τελευταία 30 χρόνια έχει εξελιχθεί μια ισχνή, σχετικά με τις καταστατικές της διακηρύξεις, ή περιορισμένη μορφή δημοκρατίας, με τεχνοκρατικό χαρακτήρα, μεγάλο βαθμό συναίνεσης μεταξύ των πολιτικών κομμάτων και πολύ μικρή συμμετοχή των «πολιτών». Το «καθεστώς της δικτατορίας της τάξης», στο οποίο αναφέρεται ο Φουκώ για να περιγράψει την αστική δημοκρατία και το οποίο έχει γνωρίσει πολλές μορφές στην ιστορική του εξέλιξη, συγκροτεί ακόμη μία αφήγηση γι'αυτήν, σύμφωνα με μια «εξελιγμένη» δομικιστική προσέγγιση: τη «μεταδημοκρατία». Σε γενικές γραμμές, με τον όρο "μεταδημοκρατία" δηλώνεται μια βαθιά ρωγμή που έχει υποστεί η δημοκρατία. Μια κρίση του δημοκρατικού μοντέλου σε σχέση με τους καταστατικούς του μύθους και τις συμβολαιϊκές του εκφράσεις, το οποίο κατευθείνεται σε κάτι που δεν είναι τόσο δημοκρατικό, χωρίς να είναι ταυτόχρονα τελείως αντι-δημοκρατικό. Γι αυτό εισάγεται ένας όρος που ενέχει την έννοια της δημοκρατίας και ταυτόχρονα δηλώνει μια απόσταση από αυτήν. Άλλωστε, το ίδιο το πρόθεμα "μετά" δηλώνει μια μετάλλαξη που μειώνει τη σημασία της έννοιας που ακολουθεί, στην προκειμένη περίπτωση της δημοκρατίας.[3] Χαρακτηριστικά της είναι η σύγκλιση κεντροαριστερών και κεντροδεξιών κομμάτων γύρω από μια νεοφιλελεύθερη πολιτική, η συναίνεση των μεσαίων στρωμάτων με χαλαρές κομματικές και ιδεολογικές ταυτότητες, η διατήρηση του κελύφους των δημοκρατικών θεσμών με αραίωση της λαϊκής συμμετοχής σε κομματικούς, συνδικαλιστικούς μηχανισμούς και διεκδικητικές κινητοποιήσεις, ο καταναλωτικός και απολίτικος ατομισμός που συντηρεί τον «πολιτισμό της αφθονίας», η μετατροπή των πολιτικών προβλημάτων σε τεχνικές διεκπεραιώσεις, η ανάδειξη του θεαματικού ως πεδίου «λύσης» των ενδοσυστημικών διενέξεων. [4]

Σύμφωνα με αυτή τη θεωρία, αν μπορούμε να εντοπίσουμε τη «μεταδημοκρατία» στη σύγχρονη ελληνική ιστορία, αυτή, προφανώς, εκδηλώνεται στη δεκαετία του '90 και τις αρχές του 2000. Παρακολουθώντας την πορεία των διαρκών μεταλλάξεων της αστικής δημοκρατίας, παράλληλα με την εξέλιξη των μετα-δομικιστικών θεωριών, η σημερινή της μορφή ερμηνεύεται ως «μεταπολιτική βιοεξουσία». Η κρίση «κρατικού χρέους» που ανακοινώθηκε επίσημα το 2010 με σημείο αναφοράς την «κατάσταση έκτακτης ανάγκης» και που εκφράζεται με την αύξηση των κοινωνικών ανισοτήτων, την όξυνση της κοινωνικής ιεραρχίας και τη διεύρυνση των πεδίων

2. Μισέλ Φουκώ, Η μικροφυσική της εξουσίας

3. Κόλιν Κράουτς, Μεταδημοκρατία

4. Αλέξανδρος Κιουπκιολής, εισήγηση σε σεμινάριο την 8/3/2013

κοινωνικού αποκλεισμού, κατέστρεψε το κοινωνικό υπέδαφος της «μεταδημοκρατίας» που ήταν οι μεσαίες και κατώτερες τάξεις. Η θεσμισμένη εξουσία εκδηλώνει όλο και περισσότερες αυταρχικές πρακτικές που συμπεριλαμβάνουν την απεριόριστη ενίσχυση της εκτελεστικής εξουσίας, τη διαστολή και επίταση του νομικού οπλοστασίου, αλλά και τη δράση των φασιστικών συμμοριών. Η κοινωνική νομιμοποίηση της εξουσίας περνάει σε καθεστώς αδιαφορίας. Κυριαρχεί ένας τεχνοκρατικός πραγματισμός και διευρύνεται η κοινωνία του ελέγχου.

Ας έχουμε στο νου μας ότι οι μορφές των «δημοκρατικών μεταλλάξεων» θα μπορούσαν να αναγνωσθούν και με διαφορετικά θεωρητικά εργαλεία. Επιλέξαμε να χρησιμοποιήσουμε, ωστόσο, θεωρίες που αναλύουν τις δομές εξουσίας «καταδυόμενες» στη θεσμική τους λειτουργικότητα και που θα μας επιτρέψουν να κατανοήσουμε τον τρόπο με τον οποίο αναπαράγεται η κυρίαρχη προσταγή –στο προκείμενο η θεωρία των άκρων- στις μοριακές κοινωνικές σχέσεις. Εκείνο που έχει επιπλέον σημασία είναι ότι οι «μεταλλάξεις» αυτές της δημοκρατίας δεν αποτελούν ολοκληρωμένους σχηματισμούς, αλλά δυναμικές τάσεις του συστήματος που θα μας επιτρέψουν να κατανοήσουμε τις δομικές του ρηγματώσεις. Στην πορεία ακριβώς αυτής της κατανόησης θα συναντήσουμε τη «θεωρία των άκρων», που βρίσκεται στην άκρη της ρητορικής επιθετικότητας του «καθεστώτος έκτακτης ανάγκης», μια «θεωρία» που συνιστά ικανή και αναγκαία συνθήκη προκειμένου να εξοστρακιστούν οι κοινωνικές και ταξικές αντιθέσεις και να αποδυναμωθούν αποπροσανατολισμένες μέσα σε μια δεσπόζουσα φενακισμένη αντίθεση: μεταξύ της δημοκρατίας και των εχθρών της.

Τα πρώτα χρόνια της μεταπολίτευσης, με το Φύλλο της Εφημερίδας της Κυβέρνησης που έχει ημερομηνία 23 Σεπτεμβρίου 1974, ο Κ. Καραμανλής, ο οποίος δεν έχει προλάβει ακόμα να κάνει καν τις πρώτες ελεύθερες εκλογές (έγιναν στην πρώτη επέτειο του Πολυτεχνείου, στις 17 Νοεμβρίου), αλλά ούτε και να προχωρήσει στο νέο σύνταγμα της χώρας, το πρώτο που κάνει είναι να νομιμοποιήσει όχι μόνον το ΚΚΕ, αλλά και οποιοδήποτε κόμμα δεν έχει σκοπό τη βίαιη κατάληψη της εξουσίας στην Ελλάδα. Αυτό είναι το ένα και μοναδικό κριτήριο για την ίδρυση κομμάτων: η χώρα λοιπόν, έχει πια... δημοκρατία. Σε αυτό το ΦΕΚ, το οποίο μάλιστα φέρει και την υπογραφή του στρατηγού Γκιζίκη, ως «προέδρου» ακόμα «της... Δημοκρατίας», τέθηκαν οι βάσεις για τον «ομαλό πολιτικό βίο» της χώρας, τα επόμενα σχεδόν σαράντα χρόνια. Όταν γίνεται αναφορά στον «ομαλό πολιτικό βίο», ξεφεύγουμε από μια πολιτική αντιπαλότητα που, έτσι και αλλιώς, σε όλη την περίοδο της «μεταπολίτευσης» εμπεριείχε διαρκείς αφορισμούς του «αριστερού εξτρεμισμού» και ορίζουμε τη θεσμισμένη οργάνωση της πολιτικής ζωής, που τώρα πρέπει να επαναπροσδιορίσει τα όριά της. Μπορούμε να πούμε ότι η θεωρία των «δύο άκρων» θολώνει πλέον αυτό ακριβώς το τοπίο που «ξεκαθάριζε» με το ΦΕΚ στις 23 Σεπτεμβρίου 1974...

Ο «ομαλός πολιτικός βίος» λοιπόν, έχει φτάσει πλέον στα όριά του, υπονομευμένος τόσο από τις πολιτικές και κοινωνικές αντιστάσεις που εκδηλώθηκαν με την εξέγερση του 2008, όσο και από τις δομικές του αντιφάσεις, οι οποίες πυροδοτήθηκαν από τη συστημική κρίση. Και με δεδομένη την όξυνση των δομικών του αντιφάσεων, οι

οποίες με τη σειρά τους υποδαυλίζουν τις ταξικές και κοινωνικές αντιθέσεις, τίθεται εν προκειμένω μια αδήριτη ανάγκη για το σύστημα να παρεμποδιστεί με κάθε τρόπο η εξέλιξη αυτών των αντιθέσεων σε ανατρεπτικά σχέδια που θα μετατρέψουν τις υποτελείς τάξεις σε επικίνδυνες. Στην ουσία, επιχειρείται μια επιστροφή στο αστικό οπλοστάσιο, για μια επαναφορά στις παραδοσιακές ρίζες των απαρχών της συγκρότησης της αστικής δημοκρατικής λογικής: ανάκληση μιας εκσυγχρονισμένης μορφής άρνησης του «δικαιώματος» στην επανάσταση.

Η άρνηση του «δικαιώματος» στην επανάσταση, και μέσω αυτής στον Διαφωτισμό, δεν είναι πρωτοτυπία της εποχής μας, της εποχής δηλαδή που εγκαινίασε η κατάρρευση του «υπαρκτού» σοσιαλισμού. Τα ίχνη της μπορεί να τα εντοπίσει κανείς στο 18ο αιώνα και την πεποίθηση του Μπερκ[5] ότι κάθε απόπειρα αλλαγής της υφιστάμενης τάξης -με πρώτη τη Γαλλική Επανάσταση- παίρνει τη μορφή μιας ουτοπίας, που οδηγεί στην αιματοχυσία και την καταστροφή. Από τη σκοπιά αυτή, το συμβάν του 1789 καταγγέλλεται ως το «κύκνειο άσμα του πολιτισμού». Όχι -όπως εξηγεί ο Ζεεβ Στερνέλ[6]- γιατί η Επανάσταση αποτελεί προοίμιο της Τρομοκρατίας, αλλά διότι η κατάργηση των παλιών προνομίων και η βίαιη μεταχείριση του βασιλιά και της βασίλισσας σημαίνουν το τέλος της πολιτικής τάξης που αρμόζει σε μια πολιτισμένη κοινωνία. Τόσο λοιπόν για τον Μπερκ όσο και για τον Ταιν[7], έναν αιώνα αργότερα, οι αντίπαλοι είναι ο Ρουσσώ, ο γιακωβινισμός και η λαϊκή κυριαρχία, διότι εγκαινιάζουν μια εποχή αναταραχής, υπονόμευσης της υφιστάμενης ιεραρχίας και εξουδετέρωσης της εκτελεστικής εξουσίας.[8]

Η δυναμική, ωστόσο, με την οποία τίθεται εν προκειμένω η ιδιότυπη άρνηση του «δικαιώματος» στην επανάσταση των ημερών μας έχει καινούργια περιεχόμενα. Η έκφραση των κοινωνικών και ταξικών αντιθέσεων, όπως αυτές έχουν διαμορφωθεί μέσα στο πλαίσιο του «μνημονίου» και «καθεστώτος έκτακτης ανάγκης», δεν θα μπορούσαν παρά να εμφανίζουν -εν δυνάμει- εξαιρετικά οξυμένες δυναμικές. Η βία, η οποία αθροίζεται στις αντιθέσεις από τις διαρκείς κυριαρχικές συμπιέσεις, δεν πρέπει επουδενί να επιστρέψει στους κυρίαρχους, γιατί αυτό θα σημάνει την ολική κατάρρευση. Η δημοκρατία θέλει να «ερμηνεύει» τα δομικά της αδιέξοδα ως αποτέλεσμα μιας υποτιθέμενης γενικευμένης ασυδοσίας, που οφείλεται στην ανεκτικότητα των καταστατικών της αρχών. Αυτή την ανεκτικότητα εκμεταλλεύονται «ακραίες ομάδες», προκειμένου να επιβάλλουν τα ολοκληρωτικά συστήματα που πρεσβεύουν. Έτσι, δεν υπάρχει άλλη επιλογή για την υπεράσπιση των «κοινωνικών ελευθεριών», πέρα από την ίδια τους την περιστολή, που με τη σειρά της θα περιστείλει και τον κίνδυνο από τους «εξτρεμιστές»... Πρόκειται για μια τακτική που επιτρέπει στη δημοκρατική λογική να απεκδυθεί τα εγγενή ολοκληρωτικά της χα-

5. Burke Edmund, Στοχασμοί για την επανάσταση στη Γαλλία

6. Zeev Sternell, Mario Sznajder and Maia Asheri, "The Birth of Fascist Ideology"

7. Norman, Hilda Laura. "The Personality of Hippolyte Taine"

8. Δ. Παπαδάτος-Αναγνωστόπουλος, εφημερίδα η Αυγή 12/10/12

ρακτηριστικά, προσάπτοντάς τα στα λεγόμενα «άκρα» και τα οποία έρχεται εκ των υστέρων να καταστείλει.

Με δεδομένη την αδιαλλαξία των κεντρικών κυριαρχικών επιλογών (εγχώριων και υπερεθνικών) και την επιτηδευμένη αδιαφορία της κοινωνικής νομιμοποίησής τους, κυρίαρχο ρόλο στη διαδικασία αυτή για μια κοινωνική «αποσυμπίεση», χωρίς συστημικά ρίσκα, καλούνται να παίξουν οι διαμεσολαβητικές δυνάμεις. Οι δηλώσεις των κυβερνητικών στελεχών μπορεί να είναι διαρκείς, συμπαγείς και εστιασμένες στα «άκρα» ως πεδίο όπου θα αναδιαμορφωθούν τα όρια της δημοκρατικής λογικής, αλλά ο ρόλος της «μετάφρασης» και της κοινωνικής της διάχυσης αναλαμβάνεται από τους κοινωνικούς διαμεσολαβητές. Έτσι, για παράδειγμα, οι παπαγάλοι των ΜΜΕ επιτίθενται... στη βία συνδιαμορφώνοντας το πλαίσιο για μια «θεωρία των άκρων», αφού «η βία βρίσκεται στην άκρη της επιθετικότητας». Ο Πάσχος Μανδραβέλης μπορεί έτσι να αποφαίνεται πως «*όταν νομιμοποιείται η έστω χαμηλής έντασης πολιτική βία, στη συνείδηση των ανθρώπων νομιμοποιείται κάθε βία*», ο Γιάννης Πρετεντέρης πως η διαμάχη αναρχικών-φασιστών είναι «*εσωτερική διαμάχη στο κόμμα της βίας*» και ο Στέφανος Κασιμάτης: «*το χρώμα της βίας δεν κάνει καμία διαφορά ως προς την ουσία της. Ανοίγει τον δρόμο για την επιβολή της νομιμότητας προς κάθε πλευρά: κουκουέδες, συριζαίους, χρυσαυγίτες - όλοι τους βλάπτουν τη δημοκρατία εξίσου*». Ας μην ξεχνάμε όμως και τη σημασία του «διαρκούς» σχετικισμού της έννοιας «άκρο». Πρόκειται για την εφαρμογή κι εδώ της λογικής του Καρλ Σμιτ, του φιλοναζιστή νομικού του μεσοπολέμου και θεωρητικού του κράτους, που ως αιχμή της «κατάστασης έκτακτης ανάγκης» προκρίνει την -επιτελεστική από μεριάς του Κυρίαρχου- διαδικασία ορισμού «των εχθρών και των φίλων» του καθεστώτος. Στη λογική αυτή, ο Στέλιος Ράμφος σχολίασε τη «θεωρία των άκρων». Είπε ότι δεν υπάρχουν γενικοί κανόνες σύμφωνα με τους οποίους κάποιος εντάσσεται στο διηνεκές στα πολιτικά άκρα. Χρησιμοποίησε το παράδειγμα του Ελευθερίου Βενιζέλου -του θεμελιωτή του φιλελεύθερου Κέντρου- ο οποίος στήριξε το πραξικόπημα του 1935. Στην περίπτωση αυτή, λειτούργησε ως άκρο. Το ίδιο λοιπόν μπορεί κάποιος να ισχυριστεί ότι ισχύει και για τον Κωνσταντίνο Καραμανλή, ο οποίος την περίοδο της δικτατορίας αυτοπροτεινόταν από το Παρίσι στα διάφορα κέντρα εξουσίας (Αμερικανούς και Βρετανούς) ως μια βοναπαρτιστική λύση για το πολιτικό πρόβλημα της χουντοκρατούμενης Ελλάδας. Κατά το σκεπτικό του Ράμφου, είναι η συγκυρία που καθορίζει ποιος τοποθετείται και ποιος όχι στην περιοχή των άκρων, με κριτήριο τις συγκεκριμένες επιλογές του.[9]

Η θεωρία των άκρων μέσα στη διαλεκτική των κοινωνικών θεσμίσεων

Έχοντας κατά κάποιο τρόπο αποτυπώσει μια πολύ σύντομη και περιγραφική εικόνα για την «θεωρία των άκρων» και το πολιτικό της πλαίσιο, εκείνο που μας ενδιαφέρει είναι η διαδικασία με την οποία αποπροσανατολίζονται οι οξυμένες ταξικές και κοι-

9. *Εφημερίδα των Συντακτών, 7/10/13*

νωνικές αντιθέσεις σε μια φενακισμένη αντίθεση, προκειμένου να αποδυναμωθούν οι δυναμικές τους. Αυτό που συνεισφέρει στην κατανόηση αυτής της διαδικασίας δεν είναι άλλο από το πεδίο των θεσμίσεων.

Παίρνουμε μια υπόθεση εργασίας ως τροχιοδεικτικό ορισμό για την ανάλυσή μας: *θεσμοί ή κοινωνικοί μηχανισμοί είναι οι νομικο-πολιτικές και ιδεολογικές δομές εξουσίας που συνοψίζουν κοινωνικές σημασίες και προκύπτουν αλλά και λειτουργούν διαλεκτικά με την παρέμβαση λειτουργικών και συμβολικών διαδικασιών σε μια δεδομένη ιστορική βάση.*[10] Ξεκινάμε με τον προσδιορισμό της ιστορικής βάσης που δεν είναι άλλη από την «μεταπολιτική βιοεξουσία», της οποίας μερικά βασικά πολιτικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά περιγράφηκαν ήδη. Όσον αφορά στις λειτουργικές και συμβολικές διαδικασίες, αυτές διαδραματίζονται σε ένα πεδίο «εξαιρέσεων», που προκύπτει από την άρση της διάκρισης δημόσιου και ιδιωτικού, η οποία ουσιαστικοποιείται και συμβολοποιείται με τη δημιουργία «στρατοπέδων συγκέντρωσης μεταναστών», «υγειονομικών αστικών ζωνών» και «περίφρακτων χώρων», μέχρι τις εισβολές των κατασταλτικών δυνάμεων σε σπίτια προσφύγων, μεταναστών χωρίς χαρτιά, αλλά και ντόπιων ανυπότακτων. Στο πεδίο «εξαίρεσης», που αποτελεί και το θύλακα για την εξαγωγή των κυριαρχικών προστακτικών ως κανονιστικό πλαίσιο για το σύνολο των κοινωνικών σχέσεων, η ζωή του υπηκόου ανήκει ολοκληρωτικά στην προσταγή. Η προοπτική του καθολικού κανονιστικού πλαισίου, ωστόσο, είναι ο καταναγκασμός του υπηκόου να «αυτοδιαχειρίζεται» την υποταγή του, «παγιδευμένος» στη σφοδρή δυναμική αντίθεση της προσταγής και της παρεπόμενης άρνησής της: μια ζωή που συντρίβεται από την ανέκφραστη σύγκρουση.

Το νομικό πρόσχημα

Οι νομικο-πολιτικές και ιδεολογικές μεταλλάξεις της δημοκρατικής αφήγησης έχουν παραγάγει κοινωνικές οξύνσεις. Η επιτηδευμένη διάχυση του φόβου χρησιμοποιείται ως πρόσχημα για τη διαστολή της έννοιας του εγκλήματος και συνακόλουθα για τη διεύρυνση του νομικού οπλοστασίου και του διωκτικού βεληνεκούς των κατασταλτικών μηχανισμών. Τα παιχνίδια με την κατευθυνόμενη αστυνόμευση πλουσίων προαστίων, τραπεζών και μεγακαταστημάτων και την εγκατάλειψη των φτωχών γειτονιών, ενώ δεν έχει υποσταλεί στο ελάχιστο η κουλτούρα του φόβου... έναν μόνο σκοπό έχουν: τον πόλεμο μεταξύ των φτωχών και τη μόνη επιτρεπτή διαχείριση του φόβου: τη μεταστροφή του σε μίσος προς τον Άλλο, όπως αυτός ορίζεται κάθε φορά από τον κυρίαρχο λόγο. Σε αυτό ακριβώς το σημείο, «η θεωρία των άκρων» επιδιώκει μια «ανεκτίμητη» συνεισφορά. Οι κοινωνικές διαχύσεις των δικονομικών όρων, από τις «εστίες ανομίας», όπως στην περίπτωση των καταλήψεων, έως «τη σύσταση εγκληματικής οργάνωσης», όπως στην περίπτωση της ΧΑ, επιδιώκουν να συγκροτήσουν ένα ενιαίο πεδίο, όπου αντιτιθέμενες μεταξύ τους πολιτικές αντιλήψεις χάνουν κάθε περιεχόμενο και χωνεύονται από μια επιμελημένα

10. Γ. Βέλτσος, Η κοινωνιολογία των θεσμών: ο θεσμικός λόγος και η εξουσία

διεσταλμένη έννοια του εγκλήματος. Σύμφωνα με τη στρατηγική αυτή, οι κοινωνικοί αγώνες που αμφισβητούν ή αρνούνται τις κυριαρχικές επιλογές και επιδιώκουν την ανατροπή τους, συμψηφίζονται με τη φασιστική λατρεία του αίματος και του θανάτου, αφού όλα αυτά θεωρούνται προσχήματα από κοινούς εγκληματίες που, απλώς, επιδιώκουν να συντρίψουν τους φιλειρηνικούς δημοκρατικούς πολίτες και το ουδέτερο και ανεκτικό δημοκρατικό πολίτευμα. Τα δημοκρατικά δικαιώματα, επομένως, κινδυνεύουν από τα «άκρα», τα οποία χρησιμοποιούν αυτά τα δικαιώματα με σκοπό την εκ των υστέρων κατάργησή τους. Αυτός είναι και ο λόγος για τον οποίο πρέπει να περισταλούν για ένα ορισμένο/αόριστο χρονικό διάστημα, προκειμένου να αντιμετωπιστεί η έκτακτη αυτή κατάσταση. Το δίπολο ελευθερία/ασφάλεια, ωστόσο, δεν διασφαλίζεται, καθώς η ελευθερία, με αυτόν τον τρόπο, υποτάσσεται ολοκληρωτικά στο φόβο, καταλύοντας μια καταστατική δικλείδα ασφαλείας για την ομαλή λειτουργία του δημοκρατικού προσχήματος.

Το πολιτικό πρόσχημα

Η αυξημένη έκταση και ένταση της νομικής ισχύος, που περιστέλλει τον όποιο βαθμό ελευθερίας, εξασφάλιζε τη διαλεκτική της «κοινωνικής συναίνεσης» μέσα στις κοινωνικές θεσμίσεις. Χρειάζεται, ωστόσο, ένα αντίστοιχο υποστηρικτικό πολιτικό πλαίσιο. Πώς επηρεάζουν λοιπόν οι πολιτικές επιλογές της κυρίαρχης τάξης με αιχμή την «κατάσταση έκτακτης ανάγκης» -και συνακόλουθα της «θεωρίας των άκρων»- την πολιτικότητα των κοινωνικών θεσμίσεων;

Ας παρακολουθήσουμε αρχικά το σκεπτικό του Μ. Φουκό: «Η ερώτησή σας είναι: γιατί ενδιαφέρομαι τόσο για την πολιτική. Αν ήθελα να σας απαντήσω πολύ απλά, θα σας έλεγα: γιατί να μην ενδιαφέρομαι; Μ’ άλλα λόγια, ποια τυφλότητα, ποια κωφότητα, ποια πυκνότητα ιδεολογίας θα έπρεπε να βαραίνει πάνω μου, ώστε να με εμποδίζει να ενδιαφέρομαι για το πιο κρίσιμο ίσως θέμα της ύπαρξής μας, δηλαδή για την κοινωνία μέσα στην οποία ζούμε, τις οικονομικές σχέσεις μέσα στις οποίες λειτουργεί και το σύστημα της εξουσίας που ορίζει τις κανονικές μορφές, τα κανονικά επιτρεπτά και τις κανονικές απαγορεύσεις της διαγωγής μας. Η ουσία της ζωής μας συνίσταται, σε τελική ανάλυση, στην πολιτική λειτουργία της κοινωνίας στην οποία βρισκόμαστε. Γι’ αυτό δεν μπορώ ν’ απαντήσω στο ερώτημα «γιατί θα ‘πρεπε να ενδιαφέρομαι»· μπορώ μόνο ν’ απαντήσω ρωτώντας: γιατί δεν θα ’πρεπε να ενδιαφέρομαι;»[11] Η ουσία της ζωής συνίσταται στην πολιτική λειτουργία της κοινωνίας και για τον Μαρξ, ο οποίος στην προσπάθειά του να ερμηνεύσει τα όρια της πολιτικής μέσα σε ένα καθεστώς εθνοκρατικής ισχυροποίησης έγραψε: «Η πολιτική αντίληψη συνιστά απλώς πολιτική αντίληψη, διότι ο στοχασμός της δεν υπερβαίνει τα όρια της πολιτικής. Όσο πιο έντονη και πιο ζωηρή είναι, τόσο πιο

11. Μισέλ Φουκό, «Ανθρώπινη φύση: δικαιοσύνη εναντίον εξουσίας. Η μικροφυσική της εξουσίας»

ανίκανη καθίσταται να κατανοήσει τα κοινωνικά προβλήματα.»[12]

Ποιά όμως είναι τα πολιτικά περιεχόμενα σε ένα «καθεστώς έκτακτης ανάγκης» -με «διακριτικές» αποστάσεις από τα φασιστικά καθεστώτα- τα οποία τροφοδοτούν με ένταση και ζωηρότητα την κοινωνική ζωή, απομακρύνοντας την από τα ίδια της τα προβλήματα; Η πολιτική δεν είναι τίποτε άλλο από τη διαχείριση των φιλελεύθερα οριοθετημένων και συμπυκνωμένων οικονομικών μεγεθών. Η πολιτική του νεοφιλελευθερισμού συνταγματοποιείται και θεσμοποιείται ολοκληρωτικά. Ο ιδεατός πολιτικός δεν είναι ο «βοναπαρτικός» και εθνικιστής-κρατιστής πολιτικός του Μεσοπολέμου, αλλά ο κοσμοπολίτης manager των αρχών του 21ου αιώνα, ο πολιτικός τύπου Μπερλουσκόνι. Με αυτήν την έννοια, αναπαράγεται μια αντίστροφη τάση από εκείνη της ισχυρής αυτονομίας της πολιτικής από την οικονομία, αυτή της πλήρους υπαγωγής της πολιτικής στην οικονομία... Η ομογενοποίηση της πολιτικής γύρω από τα συμφέροντα του χρηματιστικού κεφαλαίου επιφέρει και τον επιθανάτιο ρόγχο του κλασικού κοινοβουλευτισμού. Το κοινοβούλιο, από χώρος διαλόγου των εκπροσώπων της άρχουσας τάξης τον 19ο αιώνα και χώρος ρύθμισης αντικρουόμενων συμφερόντων τον 20ο αιώνα, γίνεται πλέον πεδίο επικύρωσης των πιο «σκληρών» επιταγών του κεφαλαίου και μάλιστα με έναν τρόπο που φιμώνει και πετά εκτός κοινοβουλευτικής συναίνεσης όλες τις αντίθετες φωνές (βλ. διαγραφές από το ΠΑΣΟΚ το 2010 -2012, αλλά και από την ΝΔ μετά την καταψήφιση του Μνημονίου 2 από ορισμένους βουλευτές της κλπ).[13] Από την άλλη, δεν είναι τυχαία η εμφατική προσπάθεια των κομματικών επιτελείων εξουσίας και των πολιτικών καριέρας, να αναλάβουν καθοριστικότερο ρόλο μέσα στο περιβάλλον της κρίσης, σε σχέση με τα golden boys που έχουν μπει τα τελευταία χρόνια στο στόχαστρο. Η απαξίωση των οικονομικών managers, η τάση περιορισμού τους στην άσκηση των εταιρικών τους αρμοδιοτήτων και η αυτοδιαφήμιση των πολιτικών ως η καταλληλότερη μορφή manager (με γνώσεις πολιτικής, οικονομίας και χειραγώγησης των κοινωνιών) μέσα στο περιβάλλον της παγκόσμιας συστημικής κρίσης, δεν σημαίνει την αναβάθμιση του κρατικού παρεμβατισμού σε σχέση με την «αυτορρύθμιση της αγοράς», αλλά αντιστοιχεί απόλυτα στις διεργασίες συγχώνευσης πολιτικής-οικονομίας και πλήρους υπαγωγής του προσωπικού, που έχει ταυτόχρονα δυνατότητες πολιτικής-οικονομικής-κοινωνικής διαχείρισης.

Και πώς προσομοιώνεται αυτή η «ομογενοποίηση της πολιτικής» μέσα στην κοινωνική συνείδηση. Η Χάνα Άρεντ, ως θεωρητικός του ολοκληρωτισμού -καταστατικά στοιχεία του οποίου αποδεσμεύονται στο «καθεστώς έκτακτης ανάγκης»- θα μας βοηθήσει να συνδέσουμε καταρχήν ένα κοινωνικό χαρακτηριστικό με την κίνηση αυτής της πολιτικής ομογενοποίησης. Έχουμε ήδη κάνει λόγο στις αναφορές μας για τη διαστολή του νομικού οπλοστασίου, όσον αφορά στην κατάργηση δημόσιου και ιδιωτικού. Η Arendt συσχετίζει το δημόσιο χώρο με το πολιτικό. Το πολιτικό δίνει στους ανθρώπους τη δυνατότητα καταρχήν να αντιληφθούν τη δι-

12. Karl Marx, «Critical Notes on the Article 'The King of Prussia and Social Reform. By a Prussian»

13. Δημήτρης Μπελαντής, «Μέρες Βαϊμάρης»

αφορετική ταυτότητά τους. Αυτή είναι η λειτουργία του πολιτικού. Στο πεδίο της «δημόσιας εμφάνισης η λειτουργία της πολιτικής ως δύναμης είναι να διατηρεί αυτό το χώρο»[14], το δημόσιο χώρο. Ο ολοκληρωτισμός καταστρέφει την ελευθερία του ατόμου μέσα στον ιδιωτικό βίο του, αλλά και μέσα στο πολιτικό βίο του. Η ευθύνη του καθενός για τον εαυτό του πέρασε στην κοινωνία. Εδώ, μπορούμε να ανακαλύψουμε τη σχέση ολοκληρωτισμού με τη διάκριση δημόσιου και ιδιωτικού βίου. Ο ιδιωτικός βίος των ανθρώπων που θεμελίωνε επιμέρους έκαστος την ολότητα του δημόσιου βίου, εισήλθε σε αυτόν υπό τη μορφή της κοινωνικής σφαίρας που περιλαμβάνει τα πάντα ανεξαιρέτως. Ο ολοκληρωτισμός είναι ένα παραπροϊόν της διαδικασίας αυτής. Μεταμόρφωσε τον ταξικό διαχωρισμό της κοινωνίας σε μια ενιαιοποιημένη μάζα, χωρίς τις ατομικές και κοινωνικές ιδιαιτερότητες. «Ο ολοκληρωτισμός μετέβαλε τις κοινωνικές τάξεις σε μάζες.»[15] Στην κατάσταση αυτή, που δεν έχει σχέση απλά με μια ακόμη μορφή τυραννίας, ο ιδιωτικός και ο δημόσιος χώρος αποτελούν μια εικονική πραγματικότητα. Μια πραγματικότητα που, αντί για ελευθερία και ανθρωπινότητα, συγχωνεύει τις αρχές του τρόμου και της λογικότητας μαζί. Αυτή η τελευταία σύνθεση έφερε στις κοινωνίες το Άουσβιτς και το Γκουλάγκ.[16] Πότε λοιπόν χάνεται το πολιτικό; Όταν εμφανίζεται η ψευδής πράξη, η οποία θέτει σε κίνδυνο τις ανθρώπινες ικανότητες της πράξης και του πάθους. [17]

Και η ψευδής πράξη είναι στην ουσία ένα πλαίσιο αποπροσανατολισμών της κοινωνικής συνείδησης, σημαίνον μέρος του οποίου είναι η «θεωρία των άκρων». Οι φασιστικές συμμορίες επιφορτίστηκαν -ακριβώς την εποχή όπου η οικονομική κρίση αναγόταν σε πολιτική- με την επανεγγραφή των πιο αντιδραστικών αξιών στην κοινωνική συνείδηση: πατρίς, θρησκεία, οικογένεια, πίστη, αίμα, θάνατος. Κι αυτό συντελέστηκε δια πυρός και σιδήρου όχι μόνο των «ταγμάτων εφόδου», αλλά και των ενόπλων συμμοριών του κράτους. Μπορούμε να διατυπώσουμε τη βάσιμη εικασία ότι το φασιστικό φαινόμενο στο προκείμενο ίσως να εξυπηρέτησε με τον καλύτερο τρόπο την πολιτική αναγωγή της οικονομικής κρίσης σε ένα «καθεστώς έκτακτης ανάγκης», το οποίο από τη στιγμή που θα σταθεροποιήσει την ακροδεξιά του μετατόπιση σε ένα καθολικό πλέον κανονιστικό πλαίσιο, ως φασιστικό φαινόμενο θα πρέπει να ξεθεμελιωθεί. Εξ ου και οι διώξεις ενάντια στις φασιστικές συμμορίες. Η «θεωρία των άκρων» έρχεται την ίδια στιγμή να συμπεριλάβει κάθε κοινωνική απόπειρα συντριβής αυτής της προοπτικής των πιο αντιδραστικών αξιών ώστε, εντέλει, η δημοκρατία να αποποιηθεί τα ολοκληρωτικά της χαρακτηριστικά, όπως ο Χριστός, σε μια ιστορία του μεγάλου θρησκευτικού ψέματος, πήρε τα δαιμόνια από κάποιον δύστυχο, τα έριξε στους χοίρους και οι χοίροι έπεσαν στον γκρεμό για να σωθούν. Η ερμηνεία αυτής της παραβολής γίνε-

14. Hannah Arendt, «Υπόσχεση πολιτικής»

15. Hannah Arendt, «the Origins of Totalitarianism»

16. Hannah Arendt, «The fate of the political»

17. Hannah Arendt, «Υπόσχεση πολιτικής»

ται πολύ συγκεκριμένη, αφού ο χριστούλης θα μπορούσε να αφανίσει απευθείας τα δαιμόνια. Απλώς, οι χοίροι αποτέλεσαν μια απαραίτητη προπαγανδιστική διαμεσολάβηση.

Η δημοκρατική μάζα βλέπει πλέον τον εαυτό της μέσα σε ένα καθεστώς με δημοκρατικά δικαιώματα-αλλά-χωρίς-αυτά και με πλουραλισμό-αλλά-χωρίς-αυτόν. Και δεν αντιλαμβάνεται (ακόμα τουλάχιστον) ότι αυτό που έχει σημασία για την κυρίαρχη τάξη δεν είναι η καταστροφή των «άκρων», αλλά ό,τι θα μπορούσε να κάνει την κοινωνία να μην είναι μάζα: σημασία έχει η καταστροφή των ανθρώπινων ικανοτήτων της πράξης και του πάθους, ικανοτήτων, που μαζί με το ελευθεριακό αξιακό υπόστρωμα, αποτελούν βάση για την κοινωνική αυτοθέσμιση.

Το ιδεολογικό πρόσχημα

Πρέπει, τέλος, να προσδιορίσουμε και την ιδεολογία που «διατρέχει» το κυρίαρχο νομικο-πολιτικό πλαίσιο, «εμψυχώνοντας» τη μονόδρομη σχέση της καπιταλιστικής ηγεμονίας με τις κοινωνικές θεσμίσεις. Ας ξεκαθαρίσουμε ότι το ιδεολογικό επίπεδο παίζει έναν σημαντικό, αντικειμενικό ρόλο στον καπιταλισμό, τόσο σε σχέση με τη λειτουργία του κράτους (ηθικο-πολιτικός ρόλος του κράτους), όσο και σε σχέση με την ηγεμονική συγκρότηση των κυρίαρχων τάξεων. Από τη μία, υποκαθιστά τις σχέσεις μεταξύ των ατόμων στην κοινωνία των πολιτών (που είναι σχέσεις ταξικής εκμετάλλευσης) με τις σχέσεις (ισότητας και ελευθερίας) που έχουν εντός του κράτους, «ανασυγκροτώντας σε ένα "φαντασιακό" επίπεδο την ιδεατή ενότητα ενός πραγματικού διχασμού μεταξύ των δύο επιπέδων της πραγματικότητας». Από την άλλη, επιβάλλει την αντίληψη που λέει ότι η ηγεμονική τάξη ή μερίδα αυτής επιδιώκει πραγματικά την εξυπηρέτηση του γενικού συμφέροντος του «έθνους», που αποτελείται από αυτά τα ίσα και ελεύθερα άτομα. Σε αυτήν την περίπτωση, δεν έχουμε μία φαντασιακή μετατόπιση ή έναν ρόλο δικαιολόγησης, αλλά η ιδεολογία επιβάλει μια ορισμένη πρόσληψη της πραγματικότητας, η οποία εισάγει το άτομο σε ένα σύνολο ταξικών σχέσεων κυριαρχίας. Το αποτέλεσμα αυτής της καθαυτό αντικειμενικής πολιτικής λειτουργίας των ιδεολογιών είναι ότι, μέσω της μοριοποίησης της κοινωνίας που επιβάλλουν, οι κυριαρχούμενες τάξεις αποπολιτικοποιούνται, διευκολύνοντας τη δόμηση της ηγεμονίας των κυρίαρχων τάξεων.[18]

Έχουμε λοιπόν μια διαρκή δομική λειτουργία της ιδεολογίας στον καπιταλισμό, ως επιβολή μιας ορισμένης πρόσληψης της πραγματικότητας. Αυτό που χαρακτηρίζει την εποχή μας και θα πρέπει, ωστόσο, να επισημανθεί είναι ότι η κυρίαρχη ιδεολογία δεν χρειάζεται να είναι σωστή από την άποψη της θεωρητικής τεκμηρίωσης για να μπορεί να λειτουργήσει. Λειτουργεί επειδή είναι ήδη κυρίαρχη, δηλαδή είναι ήδη μη αμφισβητήσιμη από τις κυριαρχούμενες τάξεις. Οι κυριαρχούμενες τάξεις,

18. Χαράλαμπος Αβραάμ, «Ιδεολογικοί και πολιτικοί όροι αναπαραγωγής του συνολικού –κοινωνικού κεφαλαίου και ο ρόλος του κράτους»

ή τέλος πάντων όσοι από τις κυριαρχούμενες τάξεις μπορέσουν να αρθρώσουν ένα πειστικό ιδεολογικό λόγο για τα συμφέροντα των από κάτω, πέρα από τα διάφορα προβλήματα που θα πρέπει να υπερκεράσουν, κυρίως θα βρεθούν αντιμέτωποι με τα όπλα της αστυνομίας. Η κυρίαρχη ιδεολογία λοιπόν, δεν είναι σωστή από την άποψη της θεωρητικής τεκμηρίωσης και, στο προκείμενο, οργανώνει με ασφάλεια τη θεωρητική της τεκμηρίωση πάνω σε μια κουλτούρα του κινδύνου. Δρομολογείται η διάχυση της τρομοκρατίας για τον καταποντισμό της κοινωνίας, αν αυτή επιχειρήσει να αμφισβητήσει έμπρακτα τις κυρίαρχες επιλογές. Η νέα εθνική αφήγηση είναι εμφανώς πιο «μετριοπαθής» και έχει περισταλεί σε ένα αμυντικό πλαίσιο εθνικής σωτηρίας, ενώ επιχειρούνται «διαρθρωτικές αλλαγές» που δεν χαρακτηρίζονται από τα συνήθη αστικά μεγαλεπήβολα σχέδια, αλλά στοχεύουν τις κοινωνικές κατακτήσεις. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο κινδυνολογίας, κάθε αμφισβήτηση του κυρίαρχου λόγου τοποθετείται στη λίστα των εσωτερικών εχθρών, που με τη σειρά τους παίρνουν τη θέση τους στα αντίστοιχα «άκρα» -συμψηφισμένοι με τα αντιδραστικά φασιστικά «πουλέν» της αστικής δημοκρατίας- για να απειλούν την απαραίτητη-όσο-ποτέ-άλλοτε –«ομαλή πολιτική ζωή».

Με τον τρόπο που περιγράψαμε, οι θεσμοί μέσα στο «καθεστώς έκτακτης ανάγκης», ως νομικο-πολιτικές και ιδεολογικές δομές μιας συγκεκριμένης μορφής εξουσίας, συνοψίζουν κοινωνικές σημασίες μέσα σε ένα ασφυκτικό αντιδιαλεκτικό (σύμφωνα με την παραδοσιακή διαδικασία αστικής θέσμισης, που στηρίζεται στη βάση κοινωνικών συμβολαίων) πλαίσιο. Η κυριαρχική προσταγή της «θεωρίας των άκρων» διατρέχει κάθε θεσμό -με διαφορετικές διαβαθμίσεις έκτασης και έντασης, ανάλογα με τη σημασία κάθε θεσμού στις βαθμίδες κοινωνικοποίησης- με σκοπό αφενός μεν, να αποπροσανατολίσει τις δημιουργικές δυναμικές των από τα κάτω σε ενδεχόμενες απόπειρες για το ξεπέρασμα των κοινωνικών και ταξικών αντιθέσεων με ριζοσπαστική και ανατρεπτική προοπτική, αφετέρου να δρομολογήσει μια ενεργητική συναίνεση από τη διευρυμένη πια συντηρητική μάζα στην κατασταλτική στρατηγική.

Εξάλλου, το κατηγορητήριο ενάντια στους κομμουνάρους στα έκτακτα στρατοδικεία του γαλλικού κράτους μετά την καταστολή της Κομμούνας του 1871, έχει τη διαχρονική του αξία για την κατανόηση των αυθεντικών στοχεύσεων της κυριαρχικής βαρβαρότητας: «*δικάζεστε γιατί εξεγερθήκατε ενάντια στη θρησκεία, ενάντια στην αστική τάξη, ενάντια στη βιομηχανία, ενάντια στην οικογένεια, ενάντια στην εργασία, ενάντια σε όλα όσα αποτελούν την αξιοπρέπεια, την ασφάλεια και τη ζωή του λαού. Έχετε για δόγμα μόνο ένα χυδαίο αθεϊσμό, για θεωρία έναν απεχθή υλισμό, για πρόγραμμα μια ένοπλη φαυλότητα, την απαλλοτρίωση όλων των τάξεων από μια και μόνη, την ισότητα των μερίδων στο ανθρώπινο παχνί, το γιουρούσι στη δημόσια και ιδιωτική περιουσία, που ρίχνεται βορά στις ορέξεις και την αχορταγιά του προλεταριάτου*».[19]

19. E. Pisier-Kouchner, Histoire des Ideologies

ΛΥΣΣΑ
ΚΑΙ
ΣΥΝΕΙΔΗΣΗ

basse classe [μπασκλάς] Ε. (ακλ): *η κατώτερη τάξη,* (οικ., μειωτ.) *ως χαρακτηρισμός για πρόσωπο ή ομάδα προσώπων που θεωρούνται κατώτερα από άποψη κοινωνικής τάξης*